

Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden näkemyksiä maanpuolustustahdosta ja Suomen turvallisuudesta

Ville Peltonen ja Tomi Pakka

11/2021

TIIVISTELMÄ

Ville Peltonen ja Tomi Pakka: Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden näkemyksiä maanpuolustustahdosta ja Suomen turvallisuudesta.

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Jyrki Lounaskorpi

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on ollut tutkia Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden näkemyksiä maanpuolustuksesta ja Suomen turvallisuudesta.

Työmme teoriapohja on rakentunut aihetta aiemmin sivunneisiin opinnäytetöihin, Suomen poliisin historiasta kertoviin teoksiin ja Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) siviileille toteuttamaan viimeisimpään maanpuolustuskyselyyn (2020). Toteutimme työmme kvantitatiivisena kyselytutkimuksena lähettämällä sähköisen kyselyn Webropol-ohjelmalla Poliisiammattikorkeakoulun neljälle vuosikurssille. Vastauksia saimme yhteensä 101 kappaletta.

Tutkimuksen pohjalta voimme todeta, että Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoilla on myönteinen suhtautuminen sotilaalliseen liittoutumiseen ja he ovat erittäin tietoisia Suomeen kohdistuvista uhista ja haluavat omalla toiminnallaan auttaa Suomea, jos se joutuu aseelliseen konfliktiin tulevaisuudessa. Vastanneiden mielestä yleinen asevelvollisuus muodossa tai toisessa on yhä paras keino Suomen puolustamiseen. Kyselyyn vastanneissa nousi esiin myös varusmiespalveluksen ja johtajakoulutuksen merkitys.

Sivumäärä: 87+4

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 11/2021

Avainsanat: maanpuolustus, Poliisiammattikorkeakoulu, varusmies, MTS, kvantitatiivinen

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Rakenne	2
1.2 Tutkimuksen hypoteesi	4
1.3 Aineisto, termit ja aiemmat tutkimukset aiheesta	4
1.4 Maanpuolustustahto	5
1.4.1 Suomalaisten maanpuolustustahto	7
1.5 Suomen puolustusratkaisut	9
1.6 Nykyaikainen sodankäynti	11
1.7 Poliisin merkitys sotilaallisessa konfliktissa	13
1.8 Poliisin etiikka	16
2 KATSAUS HISTORIAAN	17
2.1 Itsenäistyminen ja sotia edeltävä aika	18
2.2 Sota-aika	21
2.2.1 Talvisota	21
2.2.2 Jatkosota	25
2.3 Toisesta maailmansodasta nykypäivään	27
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	30
3.1 Kvantitatiivinen tutkimus	30
3.2 Kyselylomakkeella kysytyt kysymykset	32
3.3 Tutkimuksen kohderyhmä	37
3.4 Tutkimuksen etiikka	38
4 TUTKIMUKSEN TULOKSET	39

5 JOHTOPÄÄTÖKSET	81
5.1 Jatkotutkimusaiheita.....	83
5.2 Lopuksi	83
LÄHTEET	85

1 JOHDANTO

Mikäli ihmiskunnan historian näyttämään esimerkkiin on luottamista, ei epäonneksemme ole varsin uskottavaa, että Suomi ja suomalaiset olisivat saavuttaneet jonkinlaisen pysyvän ja vakaan rauhantilan. Valitettavasti lienee varsin todennäköistä, että tulevaisuudessa ennemmin tai myöhemmin maamme joutuu vielä olemassaolonsa aikana tavalla tai toisella osaksi sotilaallista konfliktia. Vaikka onni olisikin niin uskomattomalla tavalla Suomelle myötä, että pystyisimme sodat välttämään hamaan tulevaisuuteen asti, on kutakuinkin mahdotonta, ettei jonkinlainen kriisi, onnettomuus tai häiriötila tule yhteiskuntaamme enää koskaan järjestyttämään.

Onneksemme kuitenkin voimme itse vaikuttaa maatamme kohtaaviin mullistuksiin pitämällä pahan päivän mahdollisuuden mielessä ja valmistautumalla sen mukanaan tuomiin haasteisiin. Päävastuuta sodan ja pitkälti myös monen muun kriisin varalta Suomessa kantaa Puolustusvoimat. Eri viranomaiset kuitenkin vastaavat osaltaan Suomen kokonaisturvallisuudesta ja ovat tätä kautta lähtemättömästi linkittyneitä myös maanpuolustukseen. Oman kriittisen tärkeän osuuden tässä tärkeässä työssä tekee poliisi. Sisäisen turvallisuuden ylläpitäjänä poliisi on paitsi normaalioloissa, myös etenkin sodan ja muiden kriisien aikana, elintärkeässä asemassa yhteiskuntamme toimivuuden kannalta.

Kuten suomalaiset ovat historiansa aikana osoittaneet, perustuu maan turvallisuuden eteen tehtävä työ ennen kaikkea kansalaisten tahtoon toimia ja tehdä uhrauksia sen hyväksi. Tämä maanpuolustustahto joutui kovimmalle koetukselleen talvi- ja jatkosodan myrskyissä. Voidaankin siksi myös väittää, että tämän tahdon merkitys viranomaisten keskuudessa vaikuttaa mitä kriittisimmin meidän kaikkien suomalaisten turvallisuuteen. Ajatusta pidemmälle viedessä herääkin myös kysymys; kuinka valmiita ovat suomalaisten turvallisuudesta huolehtivat viranomaiset, kuten esimerkiksi poliisi, toimimaan yhteiskuntamme suojelemiseksi myös kriisiaikoina? Kuinka suuri on heidän maanpuolustustahtonsa? Vaikka maanpuolustuksesta puhuminen nähdään pitkälti liittyvän juuri sotilaalliseen toimintaan, on syytä muistaa, että Suomen ulkoinen ja sisäinen turvallisuus ovat aina olleet vahvasti linkittyneitä toisiinsa ja olisikin kenties parasta nähdä ne yhtenä suurena kokonaisuutena. Toisen romahtaessa romahtaa myös toinen. Maanpuolustuksenkin voisi näin ajatella koskevan pitkälti myös muihin kuin sotilaallisiin kriiseihin varautumista.

“Mennäänpäs mokoman suon yli, että heilahtaa”, totesi kapteeni Kaarna Väinö Linnan Tuntemattoman sotilaan alussa ja sen elokuvasovituksissa. Tuo lause kuvaa hyvin sitä mielikuvaa ja asennetta, minkä voimalla suomalaiset ovat historiassaan maataan kohdanneet ja sen itsenäisyyttä uhanneet vaikeudet ylittäneet. Kaarnan lausahduksesta paistaa läpi se ajatus, että tulee vastaan

mitä tulee, Suomen katajainen kansa tarttuu työhön tai aseisiin ja periksi antamatta tekee kaikkensa selättääkseen maataan uhkaavat vaarat.

Suomi on joutunut puolustautumaan aseellisesti itsenäisyytensä aikana jo useita kertoja. On suorastaan ihme, kuinka sisällissodan repimä ja kahtia jakautunut pieni pohjoinen kansa säilytti toisessa maailmansodassa maansa vapauden ylivoimaisen vihollisen edessä puhaltamalla yhteen hiileen.

Tätä yhteishenkeä on kutsuttu myös talvisodan hengeksi. Tämä sama yhteenkuuluvuuden tunne ja valmius toimia yhteisen hyvän puolesta on säilynyt suomalaisten keskuudessa pitkälti tähän päivään saakka. Se on myös paras suojamme mitä tahansa uhkaa vastaan.

Opinnäytetyömme on vahva osoitus tästä tahdosta ja yhteenkuuluvuuden tunteesta. Olemme halunneet tutkimuksellamme selvittää meidän tulevien Suomen poliisien tahtotilaa suojella yhteiskuntaamme myös poikkeuksellisina aikoina ja tarkastella minkälaista tahtoa ja valmiutta uhrauksiin ovat meitä edeltäneet poliisit ilmentäneet maamme historian käännekohtissa.

1.1 Rakenne

Opinnäytetyömme rakentuu viidestä luvusta. Ensimmäisessä luvussa esittelemme aiheemme, tutkimuskysymykset sekä hypoteesin, käytetyn aineiston ja aiemmat aihealuetta sivuavat tutkimukset. Käymme lisäksi läpi tutkimuksemme kannalta oleellista termistöä ja muita aihepiiriin liittyviä huomionarvoisia seikkoja sekä poliisin etiikkaa.

Toinen luku koostuu historiaosuudesta, jossa käymme läpi Suomen maanpuolustuksen historiallisia taitekohtia eli pitkälti talvi- ja jatkosotaa poliisien näkökulmasta. Lisäksi käsittelemme maamme itsenäisyyden alkuvuosikymmeniä ja maailmansotien jälkeistä aikaa aina nykyhetkeen asti.

Kolmannessa luvussa tarkastelemme tutkimuksemme toteutusta ja esittelemme Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoille suunnatun sähköisen kyselylomakkeen kysymykset ja selitämme niiden tarkoitukset. Käymme läpi myös tieteellisen tutkimuksen etiikkaa.

Neljännessä luvussa esittelemme kyselytutkimuksesta saatuja tuloksia avaten niitä taulukoin, graafein ja tekstimuodossa sekä vertailemme niitä Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (lyh. MTS) siviileille vuonna 2020 toteutettuun kyselyyn.

Viides luku koostuu tutkimuksen johtopäätöksistä. Lisäksi tuomme esille ja arvioimme mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

1.1 Tutkimuskysymykset

Tämä opinnäytetyö on hyvin pitkälti yhdistelmä kirjallisuuskatsausta ja kvantitatiivista lomakkeella toteutettua kyselytutkimusta. Näitä kahta menetelmää yhdistelemällä olemme pyrkineet vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Kuinka valmiita Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijat tulevana poliiseina ovat toimimaan viime sotien kaltaisissa poikkeusoloissa, joissa yksittäiset poliisimiehet joutuivat tehtävissään laittamaan rauhan aikaan verrattuna oman henkensä ja terveytensä suurempaan vaaraan yhteiskunnan toimivuuden ja kansalaisten turvaamiseksi? Tähän kysymykseen pyrimme lähtökohtaisesti vastaamaan niin sanotun maanpuolustustahtoa mittaavan kyselyn tulosten perusteella. Olemme myös osassa muista kysymyksistä pyrkineet huomioimaan seikkoja, jotka saattaisivat kertoa tästä Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden keskuudessa vallitsevasta maanpuolustustahdosta.
2. Eroaako Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden keskuudessa vallitseva maanpuolustustahtojotenkin muun väestön tahtoilasta toimia maanpuolustuksen hyväksi? Vastataksemme tähän kysymykseen olemme verranneet kohdassa 1. mainitun kyselytutkimuksen vastauksia Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan teettämien kyselyiden tuloksiin.
3. Minkälaisia ilmenemismuotoja tällä poliisin keskuudessa mahdollisesti vallinneella maanpuolustustahdolla on ollut itsenäisen Suomen historian aikana? Vastauksia etsiessämme olemme turvautuneet lähinnä historiaa käsittelevään kirjalliseen lähdeaineistoon. Olemme tarkastelleet esimerkiksi etenkin poliisien tehtäviä toisen maailmansodan aikaisessa Suomessa ja sitä, kuinka poliisit ovat näistä tehtävistä selvinneet tai millä muilla tavoilla poliisit ovat osoittaneet historian saatossa valmiutta maansa puolustamiseen. Vastaus tähän tutkimuskysymykseen ilmenee pitkälti opinnäytetyömme historiakatsauksen sivuilta.
4. Mitä Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijat ajattelevat erilaisista Suomen turvallisuuteen vaikuttavista ilmiöistä ja tapahtumista? Monet näistä edellä viitatuista ilmiöistä saattavat vaikuttaa joko suoraan tai välillisesti myös Suomen sisäiseen turvallisuuteen ja näin ollen Poliisiammattikorkea-

koulun opiskelijat tulevana poliiseina voivat työssään joutua kohtaamaan Suomen turvallisuuspolitiikan päätösten seuraukset. Siksi olemmekin kyselytutkimuksemme kysyneet myös näihin liittyviä kysymyksiä.

1.2 Tutkimuksen hypoteesi

Tutkimuksemme hypoteesi on, että poliisiksi hakeutuvilla on ns. tavallista kansalaista korkeampi maanpuolustustahto sekä myönteisempi suhtautuminen nykyisenlaiseen yleiseen asevelvollisuuteen. On myös syytä olettaa heillä olevan hieman syvällisempää tietoa ja näkemyksiä Suomen turvallisuutta vaarantavista uhista. Oletamme myös, että disinformaatiovaikuttaminen ei osu niin helposti maaliin poliisiksi opiskelevalle kuin siviilille.

Hypoteesi perustuu pitkälti historiaan, poliisin eettisiin arvoihin ja itse työnkuvaan, joka koostuu Suomen sisäisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidosta sekä rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta ja syyteharkintaan saattamisesta. Hypoteesin pohjana on myös omat empiiriset havaintomme Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoina. Valtion palvelukseen kyseessä olevan kaltaiselle alalle hakeutuvalta voisi kenties muutenkin odottaa vastuuntuntoa maan turvallisuutta kohtaan.

1.3 Aineisto, termit ja aiemmat tutkimukset aiheesta

Poliisien keskuudessa vallitsevaa maanpuolustustahdon tilaa ei ole tietääksemme koskaan tutkittu. Aihepiiriä sivuavia tutkimuksia ja Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden tekemiä opinnäytetöitä on kuitenkin vuosien saatossa julkaistu. Poliisia ei kenties ole varsinaisesti nähty erityisen maanpuolustuksellisenä organisaationa, joka on osaltaan ehkä vaikuttanut siihen, ettei kenellekään ole tullut mieleen maanpuolustustahtoa mittaavan tutkimuksen tekeminen Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden tai poliisien keskuudessa. Poliisin rooli Suomen turvallisuuden ylläpitämisessä myös mahdollisen sotilaallisen kriisin aikana on kuitenkin elintärkeä yhteiskunnan toimivuuden kannalta. Sitä se oli jo etenkin talvi- ja jatkosodan vuosina ja sitä se olisi nykyäänkin, kuten olemme tämän opinnäytetyön sivuilla osoittaneet.

Kenties tärkeimpänä aineistona tämän opinnäytetyön onnistumisen kannalta on toiminut Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) vuonna 2020 ilmestynyt tutkimus Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Tämä kyseinen tutkimus ja etenkin sen suomalaisten maanpuolustustahtoa käsittelevä osuus on toiminut yhtenä pääasiallisista inspiraation lähteistä opinnäytetyöllemme. Tulokset ”tavallisten” kansalaisten maanpuolustustahdon tutkimisesta ovat myös olleet meille välttämättömän tärkeitä, jotta olemme omassa tutkimuksessamme voineet verrata pelkästään Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoille tehdyn kyselyn vastauksia johonkin verrokkiryhmään.

MTS:n tutkimuksen lisäksi on tärkeänä lähteenä opinnäytetyössämme ollut myös Teemu Häkkisen, Minna Kaarkosken ja Jouni Tillin toimittama ja myös vuonna 2020 ilmestynyt kirja, Maanpuolustustahto Suomessa. Teoksessa analysoidaan syvällisemmin MTS:n tekemän tutkimuksen tuloksia ja käydään muun muassa läpi maanpuolustustahdon tilaa Suomessa eri historiallisina aikoina.

Edellä mainittujen tutkimusten lisäksi olemme käyneet läpi ja lukeneet useita muita lähdeaineistoja, jotka ovat tavalla tai toisella sivuuttaneet oman opinnäytetyömme aihepiiriä. Varsinaisista Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden opinnäytetöistä olemme hyödyntäneet etenkin Jerry Kopsen ja Topi Virtasen vuonna 2021 ilmestynyttä ”Poliisin tehtävät sota-aikana kotirintamalla”. Kopsen ja Virtasen opinnäytetyö on antanut meille paljon yksiin kansiin tiivistettyä tietoa poliisin historiasta Suomessa ja olemme käyttäneet kyseistä tutkimusta hyväksemme etenkin tarkastellessamme poliisien valmiutta toimia sota-ajan oloissa ja etsiessämme tietoa mahdollisesta maanpuolustustahdon tilasta kertovista seikoista. Myös Vesa Satamo on poliisipäälystön tutkinnossaan ”Poliisikunnan uhri isänmaalle” kerännyt paljon opinnäytetyömme kannalta hyödyllistä tietoa. Varsinkin taustatyötä ja -tietoa opinnäytetyöhömmme kerätessämme olemme myös hyödyntäneet laajasti erilaista turvallisuuspolitiikkaa ja historiaa käsittelevää kirjallisuutta, tutkimuksia ja lehtiartikkeleita.

1.4 Maanpuolustustahto

Maanpuolustustahtoa on käsitteenä varsin haastavaa määritellä. Jokaisella yksilöllä on siitä varmasti oma näkemyksensä ja käsityksensä ja osittain siitä johtuen kyseinen termi on varsin monitulkintainen. Kaiken lisäksi sen tarkoitukset ovat kenties muuttuneet myös historian saatossa ja eri poliittisissa tilanteissa.

Perinteisesti maanpuolustustahto on kenties nähty linkittyvän vahvasti isänmaallisuuteen, mikä on myös sinänsä hyvin tulkinnanvarainen käsite ja voi tarkoittaa jokaiselle montaa eri asiaa. Maanpuolustustahdosta puhuttaessa nousee suomalaisten keskuudessa kuitenkin melko varmasti mielleyhtymät esimerkiksi talvisodan jälkeensä jättämään historialliseen perintöön ja ajatusmaailmaan. Tämänkaltaiseen käsitykseen maanpuolustustahdosta liittyy myös vahvasti ajatus sotilaallisesta maanpuolustuksesta.

Tällä perinteisellä tavalla ajateltuna maanpuolustustahdon voidaankin nähdä tarkoittavan lähinnä yksilön valmiutta ja tahtoa toimia sotilaallisissa tai aseellisissa tehtävissä yhteiskunnan hyväksi. Sotilaallisessa kriisitilanteessa iso osa suomalaisista olisi kuitenkin velvollinen toimimaan yhteiskunnan ylläpitämiseksi osallistumatta varsinaiseen sotilaalliseen maanpuolustukseen. Asevelvollisuuden käytännön toteuttaminen koskisi loppujen lopuksi varsin pientä osaa Suomen väestöstä, lähinnä täysi-ikäisten miesten nuorimpia ikäluokkia.

Olisikin kenties lähempänä totuudenmukaisuutta ymmärtää maanpuolustustahdon koskevan myös muutakin kuin aseellista toimintaa. Aihepiirin parissa aikaisemmin tehdyissä tutkimuksissa onkin noussut ihmisten keskuudesta ajatuksia maanpuolustustahto-käsitteen liittämistä vahvemmin myös koskemaan myös muuta yhteiskunnan hyväksi tehtävää työtä, kuin pelkästään sotilaallista puolustautumista sekä varautumiseen myös ei-aseellisiin uhkakuviin (Häkkinen ym. 2020, 182, 193).

Maanpuolustustahdon voisikin siis määritellä yksilön henkiseksi tahtotilaksi tai asennoitumiseksi toimia erilaisissa tehtävissä yhteiskuntansa hyväksi sotilaallisessa kriisitilanteessa. Nämä tehtävät voivat olla aseellisen maanpuolustuksen lisäksi mitä tahansa toimia, jotka ovat tärkeitä yhteiskunnan ylläpitämiseksi. Kriisitilanteet, jotka vaativat yksilöä toimimaan yhteisen edun hyväksi voisivat olla toki muitakin kuin sotilaallisia konflikteja. Hyvänä esimerkkinä tällaisesta toimiikin maailmanlaajuinen COVID-19 pandemia, joka sinänsä uhkasi myös Suomen turvallisuutta. Koko yhteiskunnan turvallisuuden ja toimivuuden ylläpitämien on kriittinen osa Suomen maanpuolustusta (Häkkinen ym. 2020, 10). Siksi mikä tahansa yhteiskunnan turvallisuuteen vaikuttava uhka liittyy vahvasti myös maanpuolustukseen.

Olemme paljolti tätä opinnäytetyötä tehdessä pyrkineet yhdistämään maanpuolustustahdon ajatukseen myös ei-sotilaallisista uhkakuvista. Kenties tämä johtopäätös voi olla jokseenkin virheellinen. Toisaalta voisi puolestaan olla melko loogista ajatella maanpuolustuksen tarkoittavan kaikkea Suomen ja täällä asuvien ihmisten turvallisuuden eteen tehtävää työtä ja puolustamista kaikilta mahdollisilta uhilta. Näin ollen lienee paikallaan myös sanoa poliisin olevan maanpuolustuksen etulinjassa.

1.4.1 Suomalaisen maanpuolustustahto

Suomessa maanpuolustustahtoa ovat tutkineet muun muassa Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta (MTS) sekä sen edeltäjä Henkisen maanpuolustuksen suunnittelukunta (HMS). MTS on toiminut vuodesta 1976 lähtien ja se on mitannut suomalaisten maanpuolustustahtoa tilaa siitä asti erilaisilla mielipidetutkimuskyselyillä. Osaa näistä kysymyksistä on myös HMS käyttänyt vuosina 1964—1976. (Puolustusministeriön internetsivut.)

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta on valtioneuvoston eduskuntakaudeksi kerrallaan asettama pysyvä parlamentaarinen komitea. MTS:aan kuuluu parlamentaarisesti nimettyjä jäseniä sekä eri alojen asiantuntijoita. Mielipidetutkimusten lisäksi MTS muun muassa seuraa yhteiskunnan varautumista erilaisiin kriisitilanteisiin ja poikkeusoloihin sekä pyrkii lisäämään maanpuolustukseen ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvää osaamista ja tietoisuutta. (Puolustusministeriön internetsivut.)

Yleistä maanpuolustustahtoa mittaava kysymys ”Jos Suomeen hyökätään, niin olisiko suomalaisten mielestänne puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta?” on ollut edellä mainituissa kyselytutkimuksissa mukana jo ainakin 1970-luvulla (MTS 2020, 59). Perinteisesti tällä tavalla mitattuna suomalaisten maanpuolustustahto on ollut varsin korkea; vuodesta 1982 asti yli 60 prosenttia vastaajista on antanut myöntävän vastauksen edellä mainittuun kysymykseen. Vuosina 1990—2017 myöntävän vastauksen antaneiden määrä on ollut enimmäkseen yli 70 prosenttia. (Eml.)

Viime vuosina yleistä maanpuolustustahtoa mittaavaan kysymykseen myönteisesti vastanneiden määrä on kuitenkin vähentynyt. Vuoden 2020 kyselyssä myönteisen vastauksen antoi enää 65 prosenttia. Tällöin prosenttiluku jäi alle 70 prosenttiin kolmantena vuotena peräkkäin. Yhtä matalia lukuja kyselyssä on viimeksi saatu 1980-luvulla. (MTS 2020, 59.)

Henkilökohtaista maanpuolustustahtoa mittaava kysymys ”Jos Suomeen hyökätään, olisitko itse valmis osallistumaan maanpuolustuksen eri tehtäviin kykyjenne ja taitojenne mukaan?” on saanut keskimäärin useammin myöntäviä vastauksia kuin yleistä maanpuolustustahtoa mittaava kysymys. Myöntävien vastausten prosentti on laskenut myös tämänkin kysymyksen osalta. Vuonna 2020 myöntävän vastauksen antoi 80 prosenttia vastaajista. Menneinä vuosina luku on ollut muutaman prosenttiyksikön korkeampi. (MTS 2020, 61.)

Näillä kahdella kysymyksellä mitattuna maanpuolustustahto on keskimäärin naisilla matalampi kuin miehillä. Naisten joukossa maanpuolustustahto on myös laskenut enemmän kuin miesten keskuudessa. Samanlaista kehitystä on tapahtunut myös, kun verrataan keskenään eri ikäluokkia; nuorten keskuudessa innokkuus maan puolustamiseen on matalampi kuin vanhempien ikäluokkien. (Yle uutiset 10.12.2020.)

Maanpuolustustahdon lisäksi myös kannatus nykyisen kaltaiselle vain miehiä koskevalle yleiselle asevelvollisuudelle on laskenut. Jälleen kerran kannatus on vähäisempää etenkin nuorten ikäluokkien keskuudessa. Kaikille yleistä joko varusmies- tai siviilipalveluksena suoritettavaa kansalaispalvelusta kannattaa kuitenkin vuoden 2020 MTS:n tutkimuksen mukaan yli puolet vastaajista. Tämän vuoksi onkin esitetty näkemyksiä etenkin nuorten keskuudessa laskeneen maanpuolustustahdon ja kannatuksen vain miehiä koskevalle yleiselle asevelvollisuudelle johtuvan osittain siitä, että nykyinen järjestelmä koettaisiin epäreiluksi tai tasa-arvon vastaiseksi. (Yle uutiset 10.12.2020.)

Tasa-arvokysymyksen lisäksi laskeneelle maanpuolustustahdolle on haettu syitä myös muualta. Yhtenä selityksenä on esitetty jo pitkään jatkunutta rauhan aikaa, jolloin sota-ajan eläneiden sukupolvien kokemukset ja teot ovat hiljalleen päässeet unohtumaan. Varusmiespalvelusta lukuun ottamatta nuoret eivät kenties joudu kohtaamaan elämässään mitään maanpuolustukseen tai yhteiskunnallisiin kriiseihin liittyvää. (Yle uutiset 31.12.2020.)

Tapahtuneesta laskusta huolimatta suomalaisten maanpuolustustahto on varsin korkea. Tarkasteltaessa historiallisia tapahtumia voidaankin melko varmasti sanoa, että korkealla maanpuolustustahdolla on ollut myös konkreettisia vaikutuksia; kukaan tuskin rohkenee väittää, että suomalaisten ponnistukset itsenäisyytemme säilyttämiseksi toisessa maailmansodassa tai sen jälkeen suuren Neuvostoliiton naapurina eivät olisi seurausta täällä asuvien ihmisten voimakkaasta valmiudesta puolustaa maataan.

Lisäksi MTV uutisoi vuoden 2021 alussa (20.02.2021), että koronapandemia on lisännyt suomalaisten, etenkin nuorten ja naisten, kiinnostusta kriisivarautumiseen ja vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön ja samanlaista kehitystä on tapahtunut ennenkin vuoden 2008 Georgian konfliktin ja Ukrainan sotilaallisen kriisin myötä. Erilaiset kriisitilanteet pistävätkin kenties ihmiset miettimään omaa osuuttaan yhteiskunnan eteen tehtävän työn hyväksi.

Suomalaisten maanpuolustustahto on ollut myös kansainvälisesti vertailtuna poikkeuksellisen korkeaa. MTS:n tekemän kyselyn kaltaisia kyselyitä on tehty myös muissa maissa ja vaikka tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia tietyistä eroavaisuuksista johtuen, on syytä huomioida, että suomalaiset ovat keskimäärin valmiimpia taistelemaan maansa puolesta, kuin monet muut Euroopan

kansat. Voimakasta maanpuolustustahtoa esiintyi esimerkiksi vuosina 2005—2009 World Values Survey – tutkimussarjan tulosten perusteella Suomen lisäksi muun muassa Norjassa, Kyproksella, Turkissa, Ruotsissa ja Venäjällä. Edellä mainittuja valtioita yhdisti muun muassa se seikka, että tutkimusaineiston keruuvaiheessa jokaisessa näistä maista oli käytössä asevelvollisuus. Lisäksi myös monissa muissa valtioissa, joiden puolustusratkaisuissa oli turvaututtu asevelvollisuuteen, esiintyi korkeaa valmiutta taistella maansa puolesta. (Maanpuolustustahto Suomessa 2020, 19.)

1.5 Suomen puolustusratkaisut

Suomessa on perinteisesti puhuttu erilaisiin kriiseihin ja konflikteihin valmistautumisen yhteydessä niin sanotusta kokonaismaanpuolustuksesta. Kyseisellä termillä tarkoitetaan kaikkia sotilaallisia ja siviilialojen toimia, joilla turvataan Suomen valtiollinen itsenäisyys sekä väestön elinmahdollisuudet ja turvallisuus ulkoista valtioiden aiheuttamaa tai muuta uhkaa vastaan. (Nokkala 2014, 21.)

Suomen kokonaismaanpuolustuksen malli oli ainakin aikanaan osaltaan melko omalaatuinen maailmanlaajuisessakin mittakaavassa. Esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa Suomi olisi joutunut puolustautumaan sotilaallisesti ulkoista uhkaa vastaan, olisi useat eri viranomaiset, kuten Puolustusvoimat ja poliisi, toimineet yhteistoiminnassa muun muassa liike-elämän, järjestöjen ja kansalaisten kanssa. Kaikki tahot myös huolehtivat oman alansa toiminnoista sekä normaalioloissa kuin poikkeustilanteissakin. (Nokkala 2014, 21–22.)

Nykyään Suomen turvallisuutta vaarantaviin uhkiin varautumiseen liittyen puhutaan enemmänkin kokonaismaanpuolustuksen sijaan kokonaisturvallisuudesta. Kokonaismaanpuolustuksen periaatteista ei sinänsä ole luovuttu, mutta turvallisuuskäsitys on laajennettu uudemmassa mallissa koskemaan voimakkaammin myös monia ei-sotilaallisia uhkakuvia. Puolustusvoimatkin ovat aikojen saatossa saaneet tehtäväkseen varautua myös ei-sotilaallisiin uhkiin. Kylmän sodan aikana kehittynyt ajatus kokonaismaanpuolustuksesta näkyy kuitenkin vahvasti myös nykyisessä kokonaisturvallisuusmallissa. (Nokkala 2014, 20, 23.)

Kokonaisturvallisuus on siis toimintamalli, jonka pohjalta eri toimijat varautuvat erilaisiin poikkeusoloihin, jotka voivat olla sotilaallisen konfliktin lisäksi myös muita Suomea koskettavia kriisejä tai yhteiskunnallisia häiriötilanteita. Varautuminen perustuu pitkälti yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen kokonaismaanpuolustuksen periaatteiden mukaisesti yhteistyössä viranomaisten, liike-elämän, erilaisten järjestöjen ja kansalaisten kesken. (Valtioneuvosto 2017, 5.)

Suomen turvallisuuden yksi kulmakivistä löytyy Perustuslaista; siinä säädetään jokaisen suomalaisen velvollisuudeksi ”*osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan sitä sen mukaan kuin laissa säädetään*” (Finlex, Perustuslaki, 12 luku 127§). Suomen miespuolista väestöä tämä koskettaa kaikista konkreettisimmin yleisen asevelvollisuuden muodossa.

Miespuoliset Suomen kansalaiset ovat velvollisia suorittamaan varusmiespalveluksensa sen vuoden loppuun mennessä, kun he täyttävät 30 vuotta. Esimerkiksi vuonna 1989 syntyneistä miehistä oli vuoteen 2019 mennessä varusmiespalveluksensa käynyt 66 prosenttia. (Yle uutiset 23.2.2020.) Kylmän sodan aikoina vastaava luku oli parhaimmillaan jopa yli 90 prosenttia, mikä on länsimaisessa mittakaavassa tarkoittanut poikkeuksellisen suurta osuutta miesikäluokasta (Ries 1989, 197).

On syytä myös mainita, että samaan aikaan kun varusmiespalveluksen suorittaneiden miesten osuus ikäluokasta on pienentynyt aikojen saatossa, on kuitenkin naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutuneiden määrä kasvanut. Vuonna 2021 päättyneessä haussa tällä saralla tehtiinkin ennätys, kun vapaaehtoiseen asepalvelukseen haki 1675 naista. (Puolustusvoimat 4.3.2021.)

Vaikka maanpuolustus ja varautuminen erilaisiin kriiseihin saatetaankin ehkä mieltää pitkälti puolustusvoimien tehtäväksi, on kuitenkin syytä muistaa, että jokainen Suomen kansalainen on velvollinen osallistumaan yhteiskunnan suojelemiseksi tehtävään työhön, kuten perustuslaissa sanotaan. Voidaankin ajatella, että Suomen puolustusratkaisut perustuvat hyvin pitkälti tähän ajatukseen. Tämä on kenties ollut varsin toimiva ratkaisu; ainakin sen puolesta puhuvat suomalaisten korkea maanpuolustustahto ja yleisen asevelvollisuuden laaja toteutuminen. Konkreettisimmin suomalaisten maanpuolustusperiaatteiden toimivuus on testattu ja todettu vähintäänkin onnistuneiksi toisessa maailmansodassa.

Kuten esimerkiksi talvi- ja jatkosodassa, myös nykyäänkin mahdollisessa sotilaallisessa kriisissä maanpuolustuksen eteen tehtävä työ saattaisi siis koskettaa ketä tahansa Suomen kansalaista, vaikka varsinainen aseellinen toiminta koituisikin enimmäkseen Puolustusvoimien riveissä miespuolisen aikuisväestön nuorimpien ikäluokkien ja vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneiden naisten osaksi. Muusta kuin sotilaallisesta maanpuolustustyöstä toimii esimerkkinä valmiuslain mukainen työvelvollisuus, joka perustuu juuri perustuslaissa mainittuun maanpuolustusvelvollisuuteen, ja velvoittaa kaikki 18 vuotta, mutta ei vielä 68 täyttäneet työskentelemään tarpeen vaatiessa muun muassa Suomen huoltovarmuuden, väestönsuojelun tai terveydenhuollon hyväksi (Finlex, valmiuslaki 14 luku 95§).

Näin ollen myös poliisilla riittäisi varsin paljon ja todennäköisesti hyvinkin vaativaa työsarkaa, mikäli Suomea vielä joskus kohtaisi sodan kaltainen yhteiskunnallinen kriisi. Vaikka poliisin maanpuolustukselliset tehtävät eivät olisikaan varsinaisesti sotilaallisia, saattaisivat ne hyvinkin sisältää enemmässä määrin aseellista toimintaa, sekä tehtäviä, jotka normaalioloihin verrattuna saattaisivat yksittäisen poliisimiehen hengen tai terveyden huomattavan suureen vaaraan. Ainakin olisi varsin todennäköistä, että poliisien tehtävät olisivat heti varsinaisesti asepalveluksen muodossa maanpuolustusvelvollisuuttaan suorittavien jälkeen kaikista vaarallisimpien joukossa. Jokaisen poliisin olisi-kin kenties hyvä tutustua viime sodissa henkensä poliisin tehtävissä menettäneiden taustoihin ja pohdiskeltava omaa valmiuttaan toimia vastaavissa poikkeusoloissa.

1.6 Nykyaikainen sodankäynti

Nykyajan tavallisen suomalaisen kuvitelmat ja käsitys sodankäynnistä pohjautuvat kenties pitkälti talvi-, jatko- ja Lapin sodan aikoina eläneiden sukupolvien kokemuksiin. Suomalaisten mieliin muistuvat veteraanien kertomukset taisteluista Mannerheim-linjalla tai pitkin itärajan korpimetsiä vihollisen massiivisia hyökkäyksiä vastaan. Oman osansa tähän sotakäsitykseen saattaa tuoda myös esimerkiksi Tuntematon sotilas, joko alkuperäisen romaanin tai sen pohjalta tehtyjen elokuvien muodossa, kuten lukemattomat muutkin sota-ajasta kertovat teokset.

Suomalaiset ovat kuitenkin saaneet nauttia harvinaisen pitkästä rauhanajasta, ja toisen maailmansodan totaalisen sodankäynnin jälkeisinä vuosikymmeninä ovat myös aseelliset konfliktit kokeneet muutoksia. Kaikista näistä muutoksista huolimatta monet ikiaikaiset sodankäynnin menetelmät ovat edelleen voimissaan tänäkin päivänä, eikä suomalaisten toisessa maailmansodassa saamat opetukset ole menettämässä arvoaan lähivuosina.

Kenties suurin yksittäinen muutos sodankäyntiin toisen maailmansodan jälkeen on ollut ydinaseiden keksiminen ja niiden leviäminen useiden valtioiden asearsenaaliin. Ydinaseita ei ole toisen maailmansodan jälkeen kuitenkaan käytetty sotatoimissa, mutta niiden olemassaolo on vaikuttanut historian kulkuun siitä huolimatta varsin merkittävästi. Yleisestikin teknologian kehityksellä on ollut suuri vaikutus sodankäyntiin.

Tarkasteltaessa nykypäivän ja lähimenneisyyden sotilaallisia konflikteja, nousee kerta toisensa jälkeen esille niin kutsuttu hybridisota. Hybridiuhka tai -sota on 1990-luvulla Yhdysvalloissa keksitty, osittain hyvin monitulkintainen termi, jolla pitkälti tarkoitetaan niin sanottua harmaata vaihetta, joka sijoittuu johonkin avoimen sodan ja rauhan välimaastoon. Hybridisodan menetelmiin kuuluu myös

vahvasti sotilaallisten tavoitteiden saavuttaminen painostamalla vihollista sekä käyttämällä erilaisia vastustajan yhteiskuntaa horjuttavia menetelmiä suoran väkivallan sijaan. (Yle uutiset 14.2.2016.)

Hybridisodankäyntiin kuuluu esimerkiksi vihollisvaltiossa tapahtuva rikollinen toiminta tai terrorismi. Myös erikoisjoukkojen käyttäminen ja niiden suorituskyky korostuvat tämänkaltaisessa sodankäynnissä. Näillä menetelmillä voidaan horjuttaa yhteiskuntaa muun muassa vaikuttamalla huoltovarmuuteen, infrastruktuurin toimivuuteen tai ulkomaankauppaan. Erilaiset kyberhyökkäykset tai kybersodankäynti eli lähinnä internetin välityksellä tapahtuvat operaatiot kuuluvat hybridisodankäynnin piiriin. (Yle uutiset 14.2.2016.)

Lyhyesti tiivistettynä hybridisota voi siis olla mitä tahansa lähes avoimen sodan kaltaisesta väkivaldasta aina näennäisesti rauhantilassa tapahtuviin tietoliikenneverkkojen kautta tapahtuviin hyökkäyksiin tai vakoiluyrityksiin. Hybridisodankäynti onkin edellä mainituista syistä monella tapaa suuri ongelma valtion sisäiselle turvallisuudelle, ja siitä johtuen se koskettaa hyvin vahvasti myös sisäisestä turvallisuudesta vastaavaa viranomaista, kuten Suomessa poliisia.

Vaikka hybridisodankäynti terminä onkin varsin nykyaikainen keksintö kuten jo edellä tuli ilmi, on hybridisodankäynnin piirteitä nähtävissä lähes jokaisessa konfliktissa kautta ihmiskunnan historian. Ensimmäisiä kertoja termiä käytettiin 1990-luvun alussa Persianlahden sodan yhteydessä (Yle uutiset 1.12.2019). Kyseisessä konfliktissa Yhdysvallat muiden sotatoimien ohessa pyrki horjuttamaan Irakin yhteiskuntarauhaa siinä myöskin onnistuen. Maantieteellisesti ja kulttuurillisesti hieman kaukaisesta esimerkistä huolimatta voisi samankaltainen tilanne, jossa sotilaallisesti ja poliittisesti vahva suurvalta yrittää horjuttaa pienemmän maan sisäistä järjestystä, tulla kyseeseen myös, mikäli Suomi joutuisi konfliktiin jonkin lähialueensa suurvallan kanssa.

Muita lähimenneisyyden esimerkkejä hybridisodankäynnistä on muun muassa Yhdysvaltain myöhemmät sodat Irakissa ja Afganistanissa, sekä Israelin ja terroristijärjestö Hizbollahin välinen yhteenotto vuonna 2006. Näissä kaikissa konflikteissa perinteiset länsimaiseen tyyliin järjestetyt ja nykyaikaisesti aseistetut armeijat ovat kohdanneet vihollisen, joka on epätavanomaisin sodankäynnin keinoin, turvautuen lähinnä sissisotaan ja terrorismiin, kyennyt kamppailemaan paljon itseään suuremman vastustajan kanssa menestyksekkäästi. (Yle uutiset 1.12.2019.)

Hybridisodankäynnin toi kuitenkin ilmi kaikista voimakkaimmin vuonna 2014 alkanut Ukrainan kriisi ja siihen liittyvä Venäjän toteuttama operaatio Krimin niemimaan miehittämiseksi. Venäjä onnistui miehittämään Ukrainalle kuuluneen Krimin käytännössä laukaustakaan ampumatta vain parissa päivässä käyttämällä hyväksi Ukrainan sisäistä levottomuutta. Ukrainan yhteiskunnallisen tilanteen epävakaus oli myös epäilemättä osittain Venäjän tietoisesti lietsomaa. Tästä johtuen Ukrainan var-

sin suuret asevoimat ja sisäisestä turvallisuudesta vastaavat viranomaiset eivät käytännössä kyenneet reagoimaan, kun tunnuksettomat asemiehet, jotka paljastuivat myöhemmin venäläisiksi sotilaksi, ottivat Krimillä haltuunsa strategiset kohteet. (Salomaa 2015, 153—154.)

Edelleen käynnissä oleva konflikti Itä-Ukrainassa pitää sisällään myös hyvin paljon hybridisodankäynnin piirteitä. Sodankäynti Ukrainan itäosissa pitää sisällään perinteisen avoimien taistelutöiden lisäksi erikoisjoukko-operaatioita, informaatiovaikuttamista ja rikollisuutta (Yle uutiset 1.12.2019). Vaikka kyseinen konflikti ei olekaan perinteinen valtioiden välinen yhteenotto, ei se myöskään ole varsinaisesti sisällissotakaan siitäkään huolimatta, että kyseessä on pitkälti Ukrainan sisäinen kriisi. Venäjä on kuitenkin konfliktissa vahvasti mukana ja on monilla hybridisodankäynnin periaatteita noudattavilla operaatioillaan kyennyt vaikuttamaan merkittävästi Ukrainan sisäiseen tilanteeseen. (Salomaa 2015, 237—239.)

Pohdittaessa edellä mainittuja esimerkkejä nykyajan sodista ja hybridiuhkista, nousee lähes väistämättä mieleen ajatus siitä, että valtion asevoimat eivät ole välttämättä paras viranomainen tai taho vastaamaan kaikkiin hybridisodankäynnissä käytettyihin menetelmiin. Erityisesti valtion sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvan vihamielisen vaikuttamisen parhaana torjijana toimii todennäköisesti poliisi tai jokin muu vastaava organisaatio. Kuten edellä tuleekin jo ilmi, on sotilasviranomaisen sijaan kenties enemmänkin poliisin tehtävä vastata moniin hybridisodankäynnissä käytettyihin menetelmiin, kuten vihollisen harjoittamaan rikollisuuden hyödyntämiseen, yleisen turvallisuuden ja järjestyksen murentamiseen tai vaikkapa terrori-iskuihin. Paras lopputulos ja toiminnan tehokkuus saadaan kuitenkin mitä todennäköisimmin eri viranomaisten ja miksipä ei myös kaikkien kansalaisten välisellä mahdollisimman saumattomalla yhteistyöllä.

1.7 Poliisin merkitys sotilaallisessa konfliktissa

Aikaisemmin tekstissä esitelyihin seikkoihin vedoten voidaan varsin perustellusti väittää, että poliiseilla tai muilla valtion sisäisestä turvallisuudesta vastaavilla viranomaisilla on nykyaikaisessa sodankäynnissä varsin merkittävä rooli. Näin on toki ollut myös kautta ihmiskunnan historian, mutta nykyaikaisten yhteiskuntien luonne ja rakenne yhdistettynä pitkälle kehittyneeseen teknologiaan on kenties kasvattanut entisestään sellaisten sodankäynnin muotojen merkitystä, joiden torjunnan tai niiden seurauksiin vastaamisen voidaan ajatella kuuluvan enemmänkin poliisin tehtäviin sotilasviranomaisten sijaan.

Entistä kansainvälisempi maailma ja hyvin verkostoitunut ihmiskunta ovat tuoneet mukanaan varsin erinomaiset toimintaedellytykset hybridisodankäynnille. Esimerkiksi Suomesta löytynee varsin todennäköisesti suurikin joukko henkilöitä, jotka olisivat valmiita toimimaan vieraan valtion eduksi kriisitilanteessa. Maan rajojen sisäpuolelle olisi epäilemättä myös kohtuullisen helppoa soluttaa tällaisia ihmisiä.

Suomessa Puolustusvoimat, Rajavartiolaitos ja poliisi ovat kaikki viime aikoina reagoineet esille nousseisiin hybridisodankäynnin haasteisiin. Poliisi on muun muassa perustanut keskusrikospoliisin alaisuuteen kyberrikosten torjuntayksikön, joka pyrkii esimerkiksi varautumaan valtiojohtoisiin verkkohyökkäyksiin. Juuri tämänkaltaiset yhteiskunnan kriittisiin toimintoihin kohdistuvat iskut ovat yksi hybridisodankäynnin muodoista. Myös suojelupoliisi tekee työtä esimerkiksi tietovuotojen ehkäisemiseksi ja hallintorakenteisiin sekä viranomais- ja palvelujärjestelmiin kohdistuvan soluttautumisen torjumiseksi. (Yle uutiset 14.2.2016.)

Mikäli Suomea joskus kohtaisi samankaltainen tilanne kuin Ukrainaa vuonna 2014, jossa tunnusettomat aseistautuneet miehet ottaisivat tärkeitä kohteita haltuunsa, olisi yhteiskunnan toimivuuden ja vapauden turvaamiseksi kyettävä toimimaan nopeasti. Tämänkaltaiset hyökkäykset yhdistettynä esimerkiksi kyberoperaatioihin luovat tilanteen, jossa sisäinen ja ulkoinen turvallisuustilanne sekoittuu keskenään. Nämä tietenkin myös vaikuttavat voimakkaasti toisiinsa. Poliisin toiminnan merkitys nouseekin kenties varsin merkittäväksi. Esimerkiksi juuri Ukrainassa ilmestyneisiin tunnusettomiin asemiehiin viitaten, olisi vastaavasti Suomessa todennäköisesti paikallisen poliisin yksiköt ensimmäisiä toimintaan kykeneviä viranomaisia, mikäli täällä aseistautuneet henkilöt miehittäisivät yhteiskunnallisesti tärkeitä kohteita. Toisaalta tästä ei tarvitse vetää kovin pitkällisiä johtopäätöksiä ymmärtääkseen, että mikäli jokin taho haluaisi aiheuttaa yhteiskuntaan sekasortoa edistääkseen omia tavoitteitaan, saattaisi juuri sisäisestä turvallisuudesta vastaava viranomainen olla yksi ensimmäisistä iskukohteista.

Kaikesta huolimatta jopa nykyaikaisessa sodankäynnissä vaikuttavat ikivanhat periaatteet ja toimintatavat. Siksi olisikin varsin perusteltua väittää, että myös poliisi joutuisi Suomessa huolehtimaan samankaltaisista tehtävistä, kuin viime sotien aikana. Näitä olivat esimerkiksi yleisen turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämisen lisäksi erilaiset väestönsuojelutehtävät sekä Suomeen kohdistuvan vakoilun ja sabotaasitoiminnan torjuminen (Koponen, Virtanen 2021, 20, 31–32). Sota-ajan tehtävien erityispiirteet ja etenkin niiden vaarallisuus tulevat konkreettisimmin ilmi tarkasteltaessa kotirintamalla kaatuneiden poliisien kohtaloa. Vastaavanlaisia uhreja tulisi valitettavasti melko varmasti nykyäänkin poliisin toteuttaessa sille asetettuja tehtäviä.

Ylipäätään mikäli Suomi joutuisi nykyään osalliseksi sotaan, nousisivat juuri väestösuojelun ja yleisen turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitäminen melko varmasti merkittäviksi haasteiksi poliisin toimikuvassa. Jokainen on voinut seurata uutisia esimerkiksi Syyriasta, Irakista tai Ukrainasta ja nähdä nykyaikaisen aseistuksen tekemät tuhot myös siviilien keskuudessa. Yhteiskunnan toimivuuden ja sisäisen turvallisuuden ylläpitäminen ei sotaoloissa ole helppoa. Mitä pitkittyneemmäksi ja tuhoisammaksi konflikti käykin, sitä vaikeammaksi saattaa muuttua myös sisäinen turvallisuustilanne.

Ympäri maailmaa konfliktialueiden taistelukentillä myös poliisit osallistuvat silloin tällöin aktiivisesti varsinaisiin sotatoimiin. Näin on käynyt esimerkiksi Afganistanissa, missä poliisi perinteisemmän poliisityön ohella ja kustannuksella on osallistunut myös taistelutehtäviin (Yle uutiset 8.2.2017). Myös Irakissa maan poliisivoimat ovat osallistuneet etulinjassa sotatoimiin muun muassa äärijärjestö Isistä vastaan (Yle uutiset 9.1.2017). Vastaavia esimerkkejä löytyy lisäksi Suomenkin naapurimaasta Venäjältä, jossa ainakin jokseenkin poliiseihin rinnastettavat jotkin sisäministeriön alaisuuteen kuuluvat joukot ovat osallistuneet myös varsinaisiin taistelutoimiin Tshetshenian sodassa (Politkovskaja 2002, 309).

Edellä esitellyt esimerkit poliisiyksikköjen osallistumisesta varsinaisiin sotatoimiin eivät ole sinänsä suoraan verrattavissa Suomeen, johtuen osittain kulttuurieroista ja yhteiskunnan erilaisesta rakenteesta ja luonteesta. Nämä Afganistanin, Irakin ja Tshetshenian konfliktit ovat hyvin pitkälti sisällissotia tai muuten valtion sisäisistä levottomuuksista johtuvia, mikä osaltaan selittää myös poliisivoimien osallistumisen taisteluihin. On kuitenkin huomioitava, että periaatteessa myös Suomessa on vastaavissa olosuhteissa poliisiosastot osallistuneet suoraan taistelutehtäviin; vuoden 1918 sodassa alun perin poliisijoukoiksi perustetut ratsupoliiseista koostunut Järjestyslipusto ja Suomen Tasavallan Vartiosto osallistuivat taisteluihin valkoisten puolella, tosin armeijan osastoiksi liittämisen jälkeen (Haavisto 2011, 182).

Oman näkökulmansa poliisin osallistumisesta sotatoimiin tuo terrorismi, mikäli sen haluaa nähdä osana sodankäyntiä. Esimerkiksi ääri-islamilainen terrorismi sisältää paljon sodankäynniksi periaatteessa laskettavia ilmiöitä ja terrorismi yleensäkin voidaan nähdä osaksi hybridisodankäyntiä. Siinänsä perinteisestä sodankäynnistä sen kuitenkin erottaa juuri iskujen taustalla olevat ei-valtiolliset tahot ja hyökkäysten kohdistuminen lähinnä siviiliväestöön. Periaatteessa kuitenkin esimerkiksi ISIS tai Al-Qaida ovat kyenneet levittämään pyhän sotansa myös vihollistensa keskuuteen länsimaihin, iskemällä siviilikohteisiin muun muassa Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Tältä linjalta ajateltuna, ovat monien eri valtioiden poliisivoimat, myös Suomen, joutuneet jo osallisiksi sodassa terrorismia vastaan.

Suomessa terrorismin torjunta on myös huomattavissa määrin poliisin vastuulla; suojelupoliisin vastaa terrorismin suhteen pääasiassa tiedustelusta ja keskusrikospoliisi sitä koskevien rikosten tutkinnasta. Tarpeen vaatiessa on mahdollisuus turvautua myös valmiusyksikkö Karhun operatiiviseen kykyyn. (Gustafsberg, Holmavuo 2019, 16.)

1.8 Poliisin etiikka

Poliisiksi haluavalta vaaditaan vahvaa moraalialia ja etiikkaa, jotka testataan jo kouluun hakuvaiheessa psykologisissa testeissä ja haastatteluilla. Poliisin ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet vannovat poliisin eettisen valan. Vala ei sido juridisesti, mutta sen vannomalla yksittäinen poliisi korostaa saamaansa vastuuta, joka heijastuu hänen toimissaan ja toimessaan. Valatilaisuuksia on ollut vuodesta 2001 alkaen ja ne annetaan poliisiylijohtajalle.

Valateksti: "Lupaan parhaan kykyni ja taitoni mukaan käyttäytyä aina ja kaikissa tilanteissa poliisin arvolle sopivalla tavalla.

Kunnioitan jokaisen ihmisarvoa ja oikeuksia.

Käytän poliisin valtuuksiani lainsäätäjän tarkoittamalla tavalla.

Noudatan esimiesteni käskyjä ja olen valmis kohtaamaan poliisin ammattiin liittyvät vaarat.

Toimin avoimesti ja sovinnollisuutta edistäen.

Käyttäydyn rehdisti, auttavaisesti ja ammatillista yhteishenkeä vahvistaen.

Olen oikeudenmukainen ja toimin koko työyhteisön parhaaksi.

Tällä tavalla tahdon poliisina palvella." (Eettinen vala - Poliisiammattikorkeakoulu (polamk.fi)).

Etenkin kohdan "noudatan esimiesteni käskyjä ja olen valmis kohtaamaan poliisin ammattiin liittyvät vaarat" voidaan katsoa liittyvän kiinteästi maanpuolustukseen, koska poliisin on oltava valmiina toimimaan tilanteessa kuin tilanteessa ja kuten aiemmin todettua, poliisi on todennäköisesti se instanssi, joka äkillisen sotilaallisen konfliktin sattuessa joutuisi toimimaan ensimmäisenä. Tämä

kohta vertautuu myös poliisin yhä puolisolitaalliseen linjaorganisaatioon, jota johdetaan ylhäältä samoin kuin puolustusvoimissa. Kuten sotilaan, myös poliisin on oltava valmiina kohtaamaan tehtäväänsä liittyvät vaarat. Hieman kärjistäen voidaan myös sanoa, että yksittäinen poliisimies on tavaltaan "myynyt sielunsa" valtion ja sen kansalaisten palvelukseen. Näin ollen poliisi on myös velvollinen palvelemaan vakavissakin kriisitilanteissa. Poliisin ammattia harjoittavat ovat myös pitkälti käytännössä sitoneet itsensä edustamansa valtion kohtaloon.

2 KATSAUS HISTORIAAN

Mikäli haluaa vastauksia kysymyksiin menneinä aikoina vallinneesta poliisien asennoitumisesta Suomen turvallisuuteen ja maanpuolustukseen, on historiallinen tarkastelu välttämätöntä. Minkäänlaisia mielipidemittauksia poliisien ajatuksista aihepiiriä koskien ei ole koskaan tiettävästi tehty, joten jonkinlaisen historiallisen käsityksen ja vertailupohjan luomisessa täytyykin turvautua eri lähteistä peräisiin olevaan aineistoon, jonka pohjalta on mahdollisuus muodostaa kuva näistä seikoista. Ajallisesti olemme rajoittaneet tämän tarkastelun lähinnä Suomen itsenäisyyden aikaan. Lähdeaineistoa sinänsä löytyisi vaikka kuinka pitkältä historiasta, mutta kohtuuden nimissä on raja täytynyt johonkin vetää. Itsenäisyyttä edeltäneiden aikojen tarkastelu veisi opinnäytetyömme kenties hiljalleen hieman liian kauas sen aihepiirin ytimestä.

Voikin sanoa, että sota-ajalta on saatavissa varsin konkreettisia esimerkkejä poliisien valmiudesta toimia Suomen hyväksi sekä suoranaisestä maanpuolustustahdosta. Muilta aikakausilta tämänkaltaisten johtopäätösten tekeminen kuitenkin hieman vaikeutuu. Tarkastelun kohteeksi onkin päätynyt kenties hieman epäsuorasti tämänkaltaisista asenteista kertovia seikkoja.

Olemme lisäksi käsitelleet hieman poliisin historiaa muutenkin esitelläksemme varsinkin niitä tehtäviä ja uhrauksia, joita poliisit ovat menneinä aikoina etenkin poikkeusoloissa joutuneet tekemään. Näiden tehtävien tarkastelu ei varsinaisesti tämän tutkimuksen tarkoitus ole, mutta mielestämme niihin liittyvien seikkojen esille tuominen on välttämätöntä, jotta voi saada käsityksen siitä minkälaista toimintaa poliisilta yhteiskunnan turvaajana saatetaan poikkeusoloissa vaatia. Yleisesti ottaen voidaankin sanoa, että poliisi on Suomessa aina ollut valmis tekemään sen mitä hänen edustamansa virka on edellyttänyt.

Huomattakoon, että Puolustusvoimien nimi on vaihtunut historian saatossa useamman kerran. Esimerkiksi vielä 1970-luvulla maamme asevoimat tunnettiin nimellä Puolustuslaitos. (Puolustusvoimat.fi.) Selkeyden vuoksi käytämme kuitenkin tekstissä nykyisin käytössä olevaa nimeä.

2.1 Itsenäistyminen ja sotia edeltävä aika

Suomen itsenäisyyden alkuaikoina oli poliisin työ monella tapaa verrattavissa nykyajan näkökulmasta katsottuna poikkeusoloihin. Juuri itsenäistynyt maa oli sisällissodan runtelema ja kansakunnan eloa vaivasi muun muassa kieltolain lietsoma rikollisuus sekä poliittisten ääriliikkeiden harjoittama väkivalta. Toista maailmansotaa edeltävältä ajalta on havaittavissa muutamia huomion arvoisia seikkoja, jotka saattavat antaa jotain tietoa myös tuon aikakauden poliisien suhtautumisesta maanpuolustukseen ja turvallisuuspoliittisiin aiheisiin.

Suomen itsenäistyessä oli maa enemmän tai vähemmän kaaoksessa, kun venäläisten valta ja heidän ylläpitämä järjestyksensä ei ollutkaan enää voimassa. Turvallisuudesta ja yleisestä järjestyksestä huolehtiminen lipui poliisilta erilaisten järjestyskaartien, suojeluskuntien tai punakaartien valtaan.

Vuoden 1918 sodassa poliisit virkamiessäätyyn kuuluvina päätyivät kenties todennäköisemmin taistelemaan valkoisen osapuolen rivissä sosialistista vallankumousta yrittäviä punaisia vastaan. Kuten edellä jo aihetta hieman sivuutettiin, osallisuivat myös poliisiosastoiksi alun perin perustetut yksiköt sotatoimiin etulinjassa. Ratsupoliiseista koottu Järjestyslipusto sekä Suomen Tasavallan Vartiosto liitettiin sodan melskeissä osaksi valkoista armeijaa. (Haavisto 2011, 182).

Aikana juuri ennen Suomen itsenäistymistä sekä Venäjän vallan alta vapautumisen jälkeen vuosina 1914–1922 sai surmansa virkatehtävissä 138 poliisia. Pelkästään sisällissodan kuohuntaan liittyen kuoli noin 60 poliisia, joista parinkymmenen kohtalona oli teloitus. (Vesterbacka 2020–2021, 232.) Kuolemantuomion saaneiden on todennäköisesti katsottu työskennelleen kenties virkakuntansa valtavirrasta poiketen joko Venäjän tai sisällissodassa punaisen osapuolen eduksi. Näin ollen heidän on kenties koettu myös toimineen vastaitsenäistynyttä kotimaataan vastaan.

Sota jätti varmasti jälkensä kaikkiin sen kokeneisiin, kuten myös itsenäisyyden ensivuosina työskennelleihin poliiseihin. Nuoren valtion poliisivoimat rekrytoitiin lähinnä sisällissodan voittaneen osapuolen kannattajista ja taistelukokemus valkoisen armeijan riveissä katsottiin poliisin urasta haaveilevalle suureksi eduksi. Hakijoilta edellytettiin myös Suojeluskunnan puoltavaa lausuntoa

luotettavuudesta. Usein myös poliisiksi aikovilta vaadittiin upseeri- tai suojeluskuntataustaa. 1930-luvulle tultaessa vähintään aliupseeritason koulutus varusmiespalveluksesta vakiintui pääsyvaatimukseksi. (Poliisimuseo.fi.) Suojeluskuntia saatettiin käyttää myös eräänlaisena ”poliisireservinä”, mikäli poliisin oma henkilöstö ei riittänyt ylläpitämään järjestystä (Vesterbacka 2020–2021, 234–235.)

Kaikesta huolimatta monet jo ennen sisällissotaa ja itsenäisyyttä poliisin ammattia harjoittaneista palasivat takaisin vanhoihin virkoihinsa. Uutta poliittisesti luotettavaa miehistöä rekrytoitiin kuitenkin etenkin maaseudulta, ja Suojeluskuntien myötävaikutuksella nuori valtio saikin palvelukseensa paljon edellä mainitut kriteerit täyttäviä poliisimiehiä. Merkittävä osuus itsenäisyyden alkuvuosina poliisin uran aloittaneista oli kotoisin alun perin Etelä-Pohjanmaalta, joka oli ollut sodassa vuonna 1918 valkoisen armeijan kenties vahvinta tukialuetta ja maakuntana perinteisesti hyvin maanpuolustushenkinen. (Hietaniemi 1992, 62.)

Edellä mainituista seikoista johtuen osutaan todennäköisesti melko lähelle totuutta väitettäessä, että itsenäisyyden alkuajan poliisien asenteet Suomen naapuriin muodostuneeseen sosialistiseen Neuvostoliittoon sekä suomalaisiin kommunisteihin olivat melko kielteiset. Tämän vuoksi voisi myös ajatella, että juuri itsenäistyneen Suomen valtiovaltaa edustaneet poliisit ovat varmasti olleet myös maanpuolustushenkisiä. Päätelmää tukee varmasti etenkin se seikka, että useat poliisit olivat mukana vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä suojeluskuntien jäseninä; tekipä poliisissa uraa myös useampia jääkäripataljoona 27:ään kuuluneita miehiä, jotka olivat ennen itsenäisyyttä lähteneet Saksan keisarikuntaan saamaan sotilaallista koulutusta taistellakseen Suomen vapauttamiseksi Venäjän vallan alta (Lauerma 1966, 995). Ainakaan näitten jääkäripoliisien henkinen valmius työskennellä maansa hyväksi myös poikkeusoloissa ei liene kovinkaan suuri arvoitus. Kenties korkeimmalle poliisin riveissä näistä jääkäreistä nousi kenraalimajuri J.V. Arajuri, joka toimi Helsingin poliisikomentajana vuosina 1934–1944 (Lauerma 1966, 1000).

Toimintaympäristö oli poliisille 1920–1930-luvuilla monella tapaa nykypäivään verrattuna haasteellinen; Suomi oli edelleen varsin köyhä maa ja sisällissodan aiheuttamat yhteiskunnalliset haavat olivat kaikkea muuta kuin arpeutuneet. Omat ongelmansa vallitsevaan tilanteeseen toi lisäksi vielä kieltolaki, jonka aikana 1919–1932 yhteensä 42 poliisimiestä menetti virkatehtävissä henkensä. (Poliisi100.fi.)

Poliittiset ääriiliikkeet loivat kuitenkin koko valtiovallalle ja yhteiskuntarauhalle kenties suurimman haasteen. Ääriivasemmistoa edusti esimerkiksi itärajan takaa johdettu ja Suomessa vuoden 1923 jälkeen kielletty Suomen kommunistinen puolue (SKP), joka pyrki toiminnallaan muun muassa uuden vallankumouksen aloittamiseen. Äärioikeiston puolelta vaikutti puolestaan esimerkiksi Lapuan liike. (Poliisi100.fi.)

Muillutukset sekä muu ”lapualaisterrori” toimi lähtölaukauksena sotilaallisesti varustellun ja koulutetun Liikkuvan Poliisikomennuskunnan (LKP) perustamiselle (Poliisi100.fi). LKP:n koulutukseen kuului esimerkiksi taisteluharjoituksia, jollaiset muun muassa järjestettiin Helsingin keskustassa vuonna 1931. Kyseisessä harjoituksessa varauduttiin yhteenottoon kommunistien kanssa. Itse Lapuan liikkeen toiminnan huipentuma oli Mäntsälän kapina keväällä 1932. Myös poliisi osallistui Mäntsälässä kiristyneen tilanteen purkamiseen ja pian kapinan jälkeen LKP:n vahvuutta nostettiin entisestään. (Hietaniemi 1992, 159–167.)

Oman osuutensa poliittisten ääriliikkeiden vastaiseen toimintaan toivat Suojelupoliisin edeltäjät Etsivä keskuspoliisi (EK) ja Valtiollinen poliisi (Valpo). Etsivä keskuspoliisi keskittyi erityisesti kommunistien toiminnan valvontaan. Vuoden 1937 joulukuussa Etsivä keskuspoliisi kuitenkin lakkautettiin ja sen tehtäviä jatkamaan perustettiin Valtiollinen poliisi. (poliisi100.fi.) Huomattakoon, että kenties tunnetuimpia Etsivässä Keskuspoliisissa palvelleita oli sisällissodan veteraani ja valkoisessa armeijassa taistellut tuleva tasavallan presidentti Urho Kekkonen (supo.fi).

Poliisi oli Suomessa muutenkin 1920–1930-luvuilla kenties sotilaallisempi kuin nykyään. Koulutukseen kuuluivat muutenkin jo edellä mainittujen taisteluharjoitusten lisäksi muun muassa jalkaväkikoulutus. Myös julkisen näkyvyyden ja käytöksen täytyi olla sotilaallista; tämä tuli kenties näytävimmän ilmi eripuolilla Suomea järjestetyissä poliisiparaateissa. (poliisi100.fi.)

Itsenäisyyden alkuaikojen poliisi toi monella tapaa mieleen ennemminkin jonkinlaisen sotilaallisen turvallisuusjoukon, kuin nykyisenkaltaisen siviilivirkamiesorganisaation. Syynä tähän lienee ollut pitkälti tuon aikakauden varsin vaikea tilanne; Suomi oli juuri itsenäistynyt ja sisällissodasta selvinnyt köyhä maa, jossa edelleen oli nähtävissä monenlaisia poliittisia ja yhteiskunnallisia jännitteitä. Lisäksi idässä rajan takana sijaitti suuri sosialistinen Neuvostoliitto, joka loi valtavan uhan pienelle rajanaapurilleen ja oli valmis puuttumaan sen sisäisiin asioihin. Edellä mainituista syistä johtuen tuskin on suuri mysteeri miksi valtiovalta kenties halusi sisäisestä turvallisuudesta huolehtimaan riittävän voimakkaan ja tarvittaessa jopa sotilaalliseen ankaruuteen turvautuvan viranomaisen. Tuon ajan yhteiskunta oli kaiketi monessa mielessä myös muutenkin militaristisempi, kuin nykyinen pitkään rauhanaikaan ja hyvinvointiin tottunut Suomi.

Voisikin väittää, että tuon ajan poliisimiehet olivat saaneet melko hyvän kokemuksen toimimiseen myös sota-aikana. Sisällissodan muistot olivat koko kansakunnalla vielä tuoreena mielessä ja monella tapaa nykypäivään verrattuna poikkeusoloihin rinnastuva tilanne pula-aikoinen ja poliittisine levottomuuksineen epäilemättä saattoi ”karaista” poliisinkin valmiuksia toimia maansa hyväksi myös sotilaallisen konfliktin ääriolosuhteissa. Maanpuolustustahtoa poliiseilta varmasti löytyi; tämän puolesta puhuu muun muassa monien poliisimiesten suojeluskuntatausta. Itsenäisyyden hiekan myrskyisäksikin luonnehdittavan alkuaikojen karaisemat ja koulumat poliisit joutuivat kuitenkin

vielä laittamaan kaikki valmiutensa toimia maansa puolesta koetukselle sodan lopulta repiessä Suomenkin jälleen pyörteisiinsä vuosina 1939–1945.

2.2 Sota-aika

Talvi- ja jatkosodan ajoilta ovat peräisin kaikista parhaat esimerkit poliisien maanpuolustustahdosta sekä sen ilmenemisen eri muodoista. Myös Lapin sota loi omat haasteensa suomalaiselle yhteiskunnalle, mutta olemme jättäneet sen osalta tarkastelun vähemmälle varsinaisesti poliisia koskevan lähdeaineiston puutteen takia.

Sota-ajan Suomea värittää vahvasti ”talvisodan henki” ja sen myötä koko kansakunnan yhteinen ponnistelu itsenäisyyden säilyttämiseksi. Siitä huolimatta voidaan kuitenkin sanoa poliisien toimineen esimerkillisellä tavalla ja antaneensa varsin mittavan panoksen joko etulinjassa tai kotirintamalla kamppailussa Suomen vapauden puolesta.

2.2.1 Talvisota

Tarkasteltaessa poliisien keskuudessa menneinä aikoina vallinneita asenteita maanpuolustusta kohtaan sekä yksittäisten poliisimiesten tahtoa toimia edustamansa valtion hyväksi, on syytä kiinnittää erityistä huomiota talvisodan tapahtumiin. Perehtyminen poliisin palveluksessa olleen henkilöstön rooliin talven 1939—1940 taisteluissa sekä koko Suomen sisäisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä, antaa ehkä parhaan kuvauksen poliisien keskuudessa vallinneesta maanpuolustustahdosta menneinä aikoina.

Syksyllä 1939 ennen sodan syttymistä Puolustusvoimien perustamaan 337 000 miehen vahvuiseen kenttäarmeijaan ei pääsääntöisesti siviilissä poliisin ammattia harjoittaneita kuulunut, vaan lähes kaikki asevelvollisuusikäiset poliisimiehet saivat jäädä hoitamaan virkojaan kotiseuduilleen (Lakimiesuutiset 2014). Joissain yksittäisissä tapauksissa saattoivat kuitenkin myös poliisimiehet saada kutsun ylimääräisiin kertausharjoituksiin ja sen myötä astua palvelukseen armeijan harmaissa muiden reserviläisten mukana (Haavisto 2011, 214). Varsinaisilla sotatoimialueilla virassa olleet poliisit määrättiin myös armeijan sotapoliisijoukkoihin puolustusvoimien alaisuuteen, ja näitä

sotapoliisiosastoja saatettiin myös tarpeen tullen täydentää sellaisilla poliisimiehillä, joiden virka- ja asuinpaikka olivat muualla Suomessa (Koponen, Virtanen 2021, 13).

Talvisodan syttyminen toi mukanaan hyvin konkreettisen esimerkin tuon ajan poliisien suhtautumisesta maanpuolustukseen; vaikka asevelvollisuusikäisillä poliisimiehillä oli hyväksyttävä syy välttää rintaman kauhut ja toimia maansa eduksi kotirintamalla, koki siitä huolimatta suuri joukko näistä miehistä tarvetta osallistua sotaponnisteluihin Neuvostoliittoa vastaan Puolustusvoimien palveluksessa taistelukentillä pitkin Suomen itärajaa. Monet poliisit erosivatkin viroistaan päästäkseen rintamalle siitäkään seikasta huolimatta, että asettivat näin itsensä entistä suurempaan vaaraan verrattuna palvelukseen kotirintamalla. Poliisit olivat olleet jo ennen sodan syttymistä aktiivisia suojelekuntatoiminnassa ja muussa vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä ja kenties kokivat velvollisuudekseen Neuvostoliiton hyökättyä lähteä puolustamaan maataan rajan yli vyöryvää puna-armeijaa vastaan. Esimerkiksi pelkästään liikkuvasta poliisikomennuskunnasta 50 miestä hylkäsi työnsä osallistuakseen taistoon armeijan riveissä maahantunkeutujan pysäyttämiseksi. (Satamo 2003—2006, 65.)

Rintamalle lähteneet poliisit maksoivat kuitenkin valinnastaan kovan hinnan. 34 poliisia kaatui taistelutehtävissä talvisodan taistelukentillä. Vaikka valtaosa talvisodan aikana henkensä menettäneistä poliisimiehistä kaatui Puolustusvoimien palveluksessa sotatoimissa, joutuivat myös virkoihinsa kotirintamaa turvaamaan jääneet poliisit työssään usein alttiiksi sodan mukanaan tuomille vaaroille. Kotirintamalla menehtyikin talvisodan aikana poliisin palveluksessa yhteensä 14 poliisimiestä. Lisäksi epäilemättä lisääntyneen levottomuuden seurauksena oli vuonna 1939 kuollut jo ennen sodan syttymistä viisi poliisia. (Satamo 2003—2006, 12.)

Talvisodan taisteluissa Puolustusvoimien alaisuudessa kaatuneita poliisimiehiä tarkasteltaessa nousee esille myös merkille pantavia seikkoja. Lähes kaikki poliisisankarivainajat ovat sotilasarvoltaan vähintään aliupseereja, ja joukossa on myös huomattava edustus upseereja, enimmäkseen vänrikkejä, mutta myös luutnantteja. (sotasampo.fi)

Kaatuneiden poliisien sotilasarvot kertovat osaltaan mahdollisesti ainakin heidän varusmiespalveluksensa aikaisista asenteista maanpuolustusta kohtaan. Reservin aliupseerin ja upseerin tasoiset sotilasarvot ovatkin siis mahdollisesti merkki jonkinlaisesta kiinnostuksesta tai positiivisesta suhtautumisesta Suomen sotilaalliseen puolustamiseen. Toisaalta asiaa tarkasteltaessa täytyy huomioida, että sotia edeltävänä aikana poliisin uralle haikailevilta vaadittiin vähintään alikersantin reservin sotilasarvoa (poliisi100.fi). Siksi onkin luonnollista, että käytännössä kaikki talvisodassa rintamalla kaatuneet poliisimiehet olivat aliupseereja tai upseereja.

Talvisodan aikana kotirintamalla poliisien tehtäviin kuului korostetusti yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämien ja rikosten torjunta, jotta itsenäisyytensä puolesta sotaa käyvä yhteiskunta olisi ylipäättään pysynyt pystyssä. Sodan mukanaan tuomia erityispiirteitä poliisin työtehtäviin olivat esimerkiksi monet väestönsuojelulliset tehtävät, jotka erityisesti tulivat esille viholliskoneiden pommitaessa Suomen kaupunkeja ja muita tärkeiksi katsottuja kohteita. Myös vakoojien, neuvostoliittolaisista lentokoneista hypänneiden desanttien tai lentäjien ja muiden vihollisen hyväksi mahdollisesti toimivien henkilöiden kiinniottaminen saattoi jäädä myös poliisin vastuulle. (Koponen, Virtanen 2021, 16, 19—21.)

Sodan syttymisen myötä myös poliisien aseistus muuttui raskaammaksi; poliisimiehille jaettiin muun muassa sotilaskiväärejä ja kaasunaamareita. Vaikka varsinaiset sotilaallinen vastarinta olikin virallisesti Puolustusvoimien tehtävä, oli myös poliisilla tietyin edellytyksin oikeus avata tuli neuvostoliittolaisia sotilaita vastaan, lähinnä kuitenkin vain hätävarjelutilanteissa. Nämä edellytykset saattoivat täytyä esimerkiksi vihollisen pommituslennoilla, jolloin myös poliisimiehet olivat tietyissä tapauksissa oikeutettuja ampumaan neuvostoilmavoimien lentokoneita. Tämänkaltainen sotilaallinen vastarinta oli kuitenkin lähtökohtaisesti vain Puolustusvoimien tehtävä. (Koponen, Virtanen 2021, 16, 19, 21.)

Kaiken kaikkiaan edellä mainitut seikat huomioon ottaen voidaankin varsin perustellusti todeta poliisien maanpuolustustahdon ja osittain sen myötä myös kyvyn toimia kriisitilanteissa mallikkaasti olleen erittäinkin korkealla tasolla. Yhtenä konkreettisimmista esimerkeistä velvollisuudentunnosta ja halusta tehdä osansa maansa hyväksi toimii juuri talvisodan aikana menehtyneiden poliisien suuri määrä, toimivat he sitten viroissaan kotirintamalla tai taistelivat puolustusvoimien riveissä puna-armeijaa vastaan. Muutamia päiviä ennen sodan alkua Turun poliisilaitoksen uuden poliisimestarin Kaarlo Särkilän antamasta päiväkäskystä on mahdollista havaita viitteitä poliisien vahvasta velvollisuudentunnosta antaa osansa taistelussa maansa itsenäisyyden puolesta:

Ryhtyessäni tänään virkaani hoitamaan teen sen maallemme sangen vaikeana ajankohtana. Näissä oloissa vaaditaan poliisikunnalta paljon, vaaditaan tavallista enemmän velvollisuudentuntoa, työtä ja kärsivällisyyttä. Poliisin on ylläpidettävä järjestystä ja turvallisuutta vaikeissakin olosuhteissa sekä kyettävä osoittamaan mielenmalttia ja rauhallisuutta niissäkin tapauksissa, jolloin vihollisen tuli kaupunkiamme kohtaan tulee vaatimaan uhreja. Yleisön ja poliisin luottamuksellinen ja ystävällisen suhteen pysyttäminen ja parantaminen on edelleen eräs päämääriämme. Varsinkin nykyisissä oloissa voivat poliisimiehet toimia tämän asian hyväksi antamalla neuvoilla ja ohjeilla apuaan yleisölle sekä ylläpitämällä luottamusta ja valoisaa mielialaa sen keskuudessa. Jos onnistumme tässä tehtävässämme voimme olla vakuutettuja siitä, että myös omalta osaltamme olemme

olleet mukana torjumassa vainolaisen hyökkäystä. (Päiväkäskey N:o 19 Turun kaupungin poliisilaitokselle) (Koponen, Virtanen 2021, 17.)

Myös Suomen poliisimies - lehti kirjoitti sodan aikana varsin mielenkiintoisella tavalla poliisin roolista kamppailussa suurta Neuvostoliittoa vastaan. Tekstistä on havaittavissa tuon ajan suomalaisen yhteiskunnan nykypäivästä hieman poikkeava luonne, mutta joka tapauksessa kirjoitus tiivistää mallikkaasti poliisien tekemän työn tärkeyden ja kuinka osallistuminen sotaponnistuksiin nähtiin kuuluvan myös poliisin tehtäviin. Ylipäätään tekstistä ilmenee poliisien (tai ainakin toimittajan) isänmaallinen asenne ja positiivinen suhtautuminen maanpuolustukseen:

Niinpä poliisimiehen tulee sodan aikana sitä suuremmalla syyllä aina muistaa olevansa sotilas, vaikka hänen yllään on sininen virkapuku eikä kenttäharmaa asetakki. Hänen sydämensä on oltava sotilaan: pelkäämätön, omia ponnistuksia ja uhrauksia säikkymätön, valmis kaikkeen isänmaan asian puolesta, kaikessa vain yhteisen ja yhteiskunnan edun tarpeita valvomaan. Ja edelleen meidän on muistettava, että bolsevikkien hyökkäys maamme kimppuun ei ole edes ns. rehellistä sotaa, vaan suoranainen sarja rikoksia. Vihollisemme on kehittänyt sodankäyntinsä sellaisiin muotoihin, jotka eivät ansaitse parempaa nimitystä kuin roistomaisuus. Tällä tavoin voi sanoa sen siirtäneen asian periaatteessa – poliisin toimialaan kuuluvaksi (Suomen Poliisimies 5–6/1940, viitattu teoksessa Koponen, Virtanen 2021, 15–16.)

105 päivää kestäneen verisen kamppailun talven 1939–1940 pakkasissa päätyttyä ja raskaiden rauhannehtojen hyväksymisen jälkeen, antoi myös armeijan ylipäällikkö marsalkka Mannerheim välirauhan aikana päiväkäskyssään tunnustusta poliisien panokselle Suomen itsenäisyyden puolesta käydyssä kamppailussa:

Siviilihallinnon häiriintymätön työskentely sodan aikana oli puolustustaistelumme onnistumisen välttämätön edellytys. Tässä vaiheessa on Suomen poliisikunta suorittanut kunniakkaan ja merkittävän työn, varsinkin kun sen tehtäviin liittyi tällöin kokonaan uusia toimintamuotoja, kuten väestönsuojelu, evakuointi, maihinlaskujoukkojen torjunta ja lukuisten poikkeussäännösten noudattamisen valvonta. Poliisimiehet osallistuivat myös suoranaisesti maanpuolustukseen armeijamme riveissä ja moni heistä sai antaa henkensä rakastamansa isänmaan puolesta. Myös sotapoliisimuodostelmiin liittyi vaaran hetkellä suuri osa poliisikuntaamme, ja kotialueellakin toimineet poliisimiehet antoivat kauniin näytteen velvollisuudentunnostaan, pysyessään vartiopaikoillaan ilmahyökkäysten aikana kansalaisiamme turvatessaan. Kiitän maamme poliisikuntaa ja siviilihallintoa uhrautuvaisuudesta ja arvokkaasta työstä puolustusvoimiemme ja koko kansamme hyväksi.

Mannerheim (päiväkäskey N:o 22 Turun kaupungin poliisilaitokselle, annettu 31.12.1940.) (Koponen, Virtanen 2021, 22–23.)

2.2.2 Jatkosota

Suomen poliisivoimat selvisivät kaiken kaikkiaan melko mallikkaasti talvisodan mukanaan tuomista poikkeusoloista ja erityistehtävistä. Talvisodan jälkeen solmittu ja lopulta jatkosodan syttymiseen päättynyt välirauhana tunnettu ajanjakso ei kuitenkaan tarkoittanut poliisille, kuten muillekaan suomalaisille, täysin paluuta entiseen. Sodasta virkoihinsa mahdollisesti palaavat poliisit saivat jatkaa työtään hieman erityisissä olosuhteissa, sillä Suomessa vallitsi edelleen poikkeustila, vaikka rauha olikin solmittu. Oman ongelmansa Suomen sisäiselle järjestykselle toi Neuvostoliitolle myönteisen ääriivasemmiston toiminta, joka työllisti poliisia muun muassa mellakoimalla. Uuteen sotaan varauduttiin myös poliisissa huomioimalla talvisodan antamia opetuksia ja esimerkiksi yhteistyötä suojeluskuntien kanssa tiivistettiin. (Koponen, Virtanen 2021, 23–25.)

Talvisota tuskin oli muokannut poliisien suhtautumista maanpuolustukseen ainakaan kielteiseen suuntaan. Monet poliisit olivat joutuneet kohtaamaan sodan kauhut joko taistelukentillä tai kotirintamalla ja useat virkaveljet olivat maksaneet kalleimman hinnan maansa puolesta. Lisäksi iso joukko poliisimiehiä perheineen joutui jättämään kotinsa ja lähtemään evakkoon Neuvostoliitolle luovutetuilta alueilta (Koponen, Virtanen 2021, 23—24). Esimerkiksi nämä seikat huomioon ottaen, ei todennäköisesti tarvitse paljon arvailla minkälainen on ollut tuon ajan poliisien asennoituminen Neuvostoliittoa kohtaan.

Suomen valmistautuessa uuteen yhteenottoon itäisen naapurimaansa kanssa, määrättiin asevelvollisuus koskemaan myös poliisimiehiä. Moni poliisin henkilöstöön kuulunut saikin siis kesällä 1941 käskyn astua palvelukseen Puolustusvoimien alaisuudessa. Tällä kertaa sotaan lähteneiden poliisimiesten ei kuitenkaan tarvinnut erota viroistaan. (Lakimiesuutiset 2014.)

Sisäministeriön linja oli, että poliiseista 30 prosenttia voitiin vapauttaa tehtävistään puolustusvoimien alaisuuteen ja lähettää rintamapalvelukseen (Satamo 2003—2006, 70). Jatkosodan hyökkäysvaiheessa läänien poliisivoimista olikin lähetetty noin kolmasosa rintamalle ja pelkästään Helsingin poliisilaitokselta oli jo kesällä 1941 yli 200 poliisia kutsuttu asepalvelukseen (Koponen, Virtanen 2021, 26).

Jatkosotaa tarkasteltaessa ei voidakaan vetää samanlaisella varmuudella johtopäätöksiä poliisien keskuudessa vallinneesta maanpuolustustahdosta, kuin talvisotaa tutkittaessa. Uuteen sotaan Neuvostoliittoa vastaan poliisitkin lähtivät osittain määrättyinä kuten muutkin reserviläiset, kun taas talvisodan rintamille poliiseja oli virrannut joukoittain vapaaehtoisina.

Ei ole kuitenkaan nähtävissä merkkejä siitä, että asenteet sotaa kohtaan olisivat poliisissa erityisesti muuttuneet jatkosodan alkaessa verrattuna talvisodan aikoihin. Poliisit kokivatkin ilmeisesti varsin oikeutetuksi tunkeutumisen itärajan yli lähtiessään palauttamaan Neuvostoliitolle talvisodassa menetettyjä alueita (Satamo 2003—2006, 30).

Vesa Satamo kertoo poliisipäälylystön tutkinnossaan ”Poliisikunnan uhri isänmaalle” 86 poliisimiehen kaatuneen jatkosodassa taistelutehtävissä (s. 70). Kansallisarkiston tietokantaan linkitetystä Sotasampo-internetsivustolta löytyy kuitenkin yhteensä 109 jatkosodan aikana kaatuneen miehen nimi, joiden siviiliammattiksi on merkitty poliisi, poliisikonstaapeli, poliisikomisario, poliisimestari, poliisipäällikkö, poliisitarkastaja, poliisivirkailija, ratsupoliisi, rikospoliisi tai salapoliisi. Lähtökohtaisesti kaikki kyseiseen tietokantaan merkityt henkilöt ovat kaatuneet sotatoimien seurauksena armeijan riveissä, mutta ainakin osa edellä mainittuihin ammattiryhmiin kuuluneista miehistä on henkensä menettänyt ilmeisesti muissa kuin sotilastehtävissä, joten varsinaisissa taisteluissa tai sotatoimissa kaatuneiden miesten määrä saattaa olla hieman pienempi.

Kaatuneiden poliisien tietoja tarkasteltaessa nousee jälleen esille upseerien ja aliupseerien suuri määrä. Iso osa kaatuneista on iältään 25–30-vuotiaita, mutta myös tätä nuorempia joukosta löytyy lukuisia. Merkille pantavaa on myös, että huomattava osa kaatuneista on ollut yli 30- tai jopa yli 40-vuotiaita. Ehdoton enemmistö suomalaisista sankarivainajista on kaatunut reippaasti alle 30-vuotiaana, sillä etulinjan yksiköt ovat enimmäkseen muodostuneet nuorimmista ikäluokista. Arvailun varaan jääkin ovatko poliisitaustaiset jo 30 vuotta täyttäneet miehet kenties tarkoituksella hakeutuneet tai päätyneet vaarallisempiin tehtäviin, kuin ikäluokkansa keskimäärin. (sotasampo.fi)

Yksittäisten poliisimiesten maanpuolustustahdon ilmenemismuodoista löytyy myös esimerkkejä. Poliiseja on päätyneet jatkosodan aikana muun muassa Mannerheim-ristin ritari Lauri Törnin johtamaan komppaniaan, Törnin jääkäreinä tunnettuun eliittiyksikköön, joka koostui vapaaehtoisesti sinne hakeutuneista miehistä (Kallonen 2020, 15).

Kuten talvisodankin aikana, myös jatkosodan vuosina poliisien tehtävät olivat kotirintamallakin poikkeusoloista johtuen monin tavoin varsin haasteellisia ja vaarallisia. Poliisimiesten kutsuminen aseisiin armeijan riveihin oli lisännyt osaltaan poliisivajetta kotirintamalla, mikä vaikeutti maan sisäisen järjestyksen ylläpitoa. Sodan yhtenä seurauksena myös rikollisuus ja järjestyshäiriöt yleistyivät. Poliisia avusti kuitenkin tehtävissään usein myös sotapoliisit, jotka monissa tapauksissa olivat itsekin siviiliammattiltaan poliiseja. (Koponen, Virtanen 2021, 26.)

Suuri osa puolustusvoimien palvelukseen käsketyistä poliisimiehistä päätyikin itse asiassa ennemmin tai myöhemmin sotapoliisiosastoihin. Jatkosodassa parhaimmillaan jopa puolet sotapoliiseista oli poliisimiehiä (Kontula 1996, 68.)

Kenties talvisotaan verrattuna jatkosodan aikana poliiseja työllistivät enemmän Neuvostoliiton lähettämät desantit, jotka olivat usein itänaapuriin loikanneita suomalaisia kommunisteja. Näiden lisäksi ongelmia aiheuttivat erityisesti suomalaiset aseistakieltäytyjät, sotilaskarkurit ja metsäkaartilaiset. (Satamo 2003–2006, 50.)

Poliisin ja sotapoliisin tehtävät olivat monella tapaa hyvin samankaltaisia; toteuttivatpa molemmat myös yhteispartiointia esimerkiksi junaliikenteen turvaamiseksi poliisin esitettyä huolensa epäjärjestyksen lisääntymisestä rautateillä (Kontula 1996, 69). Sinänsä esimerkiksi rintamapalvelukseen verrattuna turvallisemman kuuloinen junapartiointi aiheutti kuitenkin sekin kuolemantapauksia poliisille virkatehtävien yhteydessä; eräässäkin tapauksessa poliisimies menetti henkensä otettuaan sotapoliisin kanssa pois viinapullon junassa matkustaneelta humalaiselta sotilalta (Satamo 2003–2006, 50–51).

2.3 Toisesta maailmansodasta nykypäivään

Vuonna 1944 aseleponeuvotteluiden alettua Neuvostoliiton kanssa, varauduttiin Suomessa levottomuuksiin. Järjestyksen ja yhteiskuntarauhan ylläpitämiseksi annettiin poliisille mittavia lisäresursseja. Poliisi saikin rahoitusta esimerkiksi aseistuksen ja autokaluston uusimiseen. Myös poliisin vahvuutta kasvatettiin. Yhtenä tarkoituksena tällä oli turvata yhteiskunnan toimivuus ja järjestys neuvotteluiden ollessa käynnissä Neuvostoliiton kanssa sekä myöhemmin rauhan tultua. Pelkona muun muassa oli, että Suomen sisäisen turvallisuuden ja järjestyksen järkkyessä olisi puna-armeijan helppo marssia rajan yli rauhoittamaan tilanne. Huolta aiheutti myös sodan päätyttyä armeijan reserviläisten kotiuttaminen ja sen mukanaan tuoma vaikutus rikollisuuteen. Oman osuutensa turvallisuustilanteen epävakauteen toi kaiken lisäksi vielä kotimaisen äärivasemmiston vaikutusvallan kasvu. (Kontula 1996, 76.)

Huomioitakoon sekin seikka, että Suomi kävi vielä vuonna 1945 sotaa Lapissa ajaakseen saksalaiset pois maasta. Epäilemättä edelleen vallinneet poikkeusolot ja valtava määrä siviiliyhteiskuntaan kotiutuvia sodan eri tavoilla runtelemia miehiä piti yhteiskunnalliset olot jokseenkin levottomina. Viimeisenä sotavuonna menettikin henkensä virkatehtävissä väkivallan kautta kolme poliisimiestä. (Satamo 2003–2006, 61.)

Sotien jälkeen äärivasemmiston vaikutusvalta Suomessa vahvistui epäilemättä osittain Neuvostoliiton myötävaikutuksesta. Tämä koski myös poliisia; saattoipa muun muassa poliisimies menettää virkansa, mikäli hänellä oli ollut liian läheiset välit suojeluskuntiin. Valtiollisen poliisin henkilökunta

vaihdettiin lähes kokonaan ja sille etsittiin uusi johto Suomen kommunistisen puolueen jäsenistöstä. Äärivasemmiston vallankaappauksen uhka oli varsin ilmeinen sotien jälkeen ja painostus poliisia kohtaan näyttäytyi esimerkiksi vasemmiston aikaansaamana mellakointina lakkojen yhteydessä. (Vesterbacka 2020–2021, 237.) SKP myös kehotti omia jäseniään hakeutumaan poliisin palvelukseen, mutta kommunistien määrä poliisissa jäi varsin pieneksi, johtuen epäilemättä osittain ennen sotia uransa aloittaneiden poliisimiesten heihin kohdistamasta kielteisestä asennoitumisesta (Hietaniemi 1992, 257–258).

Suomen poliisi joka tapauksessa politisoitui joissain määrin sodan jälkeen ja siirtyi ajatusmaailmaansa kohti vasemmistoa. Valtiollisessa poliisissa tapahtunut kehitys lienee tästä parhaita esimerkkejä; monet sota-aikana Valpossa työskennelleet ja isänmaan eteen tehtyihin ponnistuksiin sen riveissä osallistuneet joutuivat jopa pakenemaan ulkomaille, pelätessään seurauksia sodassa tehdyistä teoista. Samaan aikaan heidän virkansa paikkasivat suomalaiskommunistit, jotka puolestaan olivat sodassa toimineet lähinnä Neuvostoliiton hyväksi tai vältellen rintamapalvelusta metsäkaarteissa. (Satamo 2003–2006, 61.)

Pelottavalla tavallaan mielenkiintoista olisikin tietää mitä olisi poliisin keskuudessa tapahtunut, mikäli äärivasemmisto olisi sotien jälkeen yrittänyt vallankaappausta Neuvostoliiton tuella. Vaikka vallankumoukseen valmiita kommunisteja ei ehkä SKP:n kehotuksesta huolimatta poliisiin merkittäviä määriä päätyntä, olisivat he siitä huolimatta kenties kyenneet rampauttamaan poliisin toimintaa siinä määrin, että laillisen hallituksen puolustaminen ja yhteiskunnan järjestyksen ylläpitäminen olisi vaikeutunut.

Neuvostoliitolle myönteisen vasemmiston vaikutusvallan kasvusta huolimatta on vaikea uskoa, että enemmistö poliiseista olisi edelleenkin katsonut Suomen sosialistista itänaapuria (tai suomalaisia kommunisteja) kovin suopein silmin. Suuri osa pian sotien jälkeen rekrytoituista poliisimiehistä oli epäilemättä sotaveteraaneja, kuten iso osa muustakin Suomen miesväestöstä. Joukossa oli varmasti myös suuria määriä kotinsa tai läheisiään menettäneitä. Saattoipa sotakokemukset vaikuttaa jopa konkreettisesti poliisien työllistymiseen; esitettiinpä muun muassa sellaisiakin vaatimuksia tietyiltä tahoilta, että sota-aikana suomalaisessa Waffen-SS-vapaaehtoispataljoonassa palvelleet miehet tulisi erottaa poliisista, kuten myös Puolustusvoimista ja muista valtion viroista (Swanström 2018, 413). Sota vaikutti varmasti kaikkiin sen kokeneisiin ja ei liene kovin uskottavaa, että ainakaan valtion palvelukseen hakeutuneet veteraanit olisivat omanneet kovin positiivisia ajatuksia entisestä vihollisesta. Näin ollen voidaankin myös olettaa, että he olisivat edelleen olleet varsin halukkaita puolustamaan edustamaansa valtiota.

Kommunistien vaikutusvalta heikkeni heidän hallituksesta syrjäyttämisenä jälkeen kesällä 1948. Tämän seurauksena muun muassa äärivasemmistoa lähellä ollut ”Punainen Valpo” lakkautettiin, ja

tilalle perustettiin aivan uusi suojelupoliisi, jonka tehtävät Suomen kansallisen turvallisen torjuna voidaankin nähdä varsin maanpuolustushenkiseksi. (supo.fi.)

Sota-ajan jäädessä yhä kauemmas historiaan onkin hieman haasteellista tarkastella varsinaisen tutkimusaineiston puuttuessa poliisien valmiutta toimia vastaavanlaisissa kriisiolosuhteissa myöhemmin aikoina sekä nykypäivänä. Viitteitä kuitenkin yksilöiden henkilökohtaisesta maanpuolustustahdosta on nähtävissä, mutta näitä tarkasteltaessa on toki aina huomioitava se seikka, että ne eivät suoraan kerro varsinaisesti näiden ihmisten päänsisäisistä ajatuksista, vaan ovat pelkätään karkeita johtopäätöksiä.

Monet poliisissa työskentelevät omaavat taustaa Puolustusvoimista esimerkiksi kriisinhallintaoperaatioista, joissa he ovat toimineet useissa erilaisissa tehtävissä (Spännäri 2019, 27–28). Poliisiin hakeutuu myös esimerkiksi paljon varusmiespalveluksensa vapaaehtoisesti laskuvarjojääkärikompaniassa suorittaneita (ruotuväki.fi). Viitteitä poliisien ajatusmaailmassa antaa myös kyselytutkimukset, jotka paljastavat poliisien äänestävän enimmäkseen kokoomusta, perussuomalaisia sekä keskustaa ja näistäkin pääasiassa kahta ensimmäistä; eli oikeistopuolueita, jotka ovat perinteisesti suhtautuneet varsin myönteisesti maanpuolustuksellisiin arvoihin (kaleva.fi). Tämänkaltaisten seikkojen voisi kuvitella kertovan myös jotain poliisien keskuudessa vallitsevasta arvomaailmasta ja suhtautumisesta maanpuolustuksen eteen tehtävään työhön.

Poliisilla on nykyään varmasti varsin pitkälle kehitetyt suunnitelmat erilaisiin kriisitilanteisiin. Tämänkaltaisia tietoja ei kuitenkaan kuka tahansa käsiinsä saa. Viitteitä kuitenkin näistä voi saada tarkastelemalla 1990-luvulla laadittuja poliisin valmiussuunnitelmia; tuolloin olivat sota-ajan muistot ja opit vielä varmasti nykyistä paremmin viranomaistenkin mielessä ja juuri päättyneen kylmän sodan kiireä kansainvälinen tilanne oli kaiketi pakottanut myös poliisin Suomessa varautumaan suurvaltojen väliseen yhteenottoon. Tuolloin poliisin vahvuus oli noin 11 800 henkilöä. Henkilöstöresursseja olisi kasvatettu sodan tai muun kriisin aikana 30–50 prosentilla kutsumalla palvelukseen täydennyspoliiseja. Poliisin toiminta olisi ollut kriittisen tärkeässä asemassa Puolustusvoimien vasta kohottaessa valmiuttaan; toisin sanoen tämä olisi voinut tarkoittaa esimerkiksi armeijan liikekannallepanon turvaamista. Tällaisia poikkeusolojen tehtäviä olisivat olleet esimerkiksi järjestyshäiriöiden estäminen sekä yhteiskunnan toimivuuden kannalta välttämättömien kohteiden ja palveluiden suojaaminen muun muassa sabotaasilta, rikolliselta toiminnalta tai erikoisjoukkojen iskuilta. (Kontula 1996, 93–94.)

Covid-19-pandemia toimii periaatteessa jonkinlaisena vertauskohtana lähivuosilta sota-ajan poikkeusoloihin. Koronavirus toi osaltaan omat haasteensa poliisin sekä koko yhteiskunnan toimintaan, mutta siitä huolimatta ei liene kovin mieluisaa rinnastaa sitä kovin laajamittaisesti vuosina 1939–

1945 Suomea kohdanneeseen katastrofiin. Poliisi joutui pandemian seurauksena toimimaan tiettyssä mielessä poikkeusoloissa, mutta kuitenkin ponnisteluiden mittakaava yhteiskunnan turvaamiseksi verrattuna normaalioloihin säilyi varsin vähäisenä, mikäli sitä puolestaan vertaa edelleen sota-aikaan.

1990-luvun suunnitelmia tarkasteltaessa nousee esille tämän päivän näkökulmasta katsottuna poliisihenkilöstön suuri määrä sekä valmius kohottaa sitä entisestään. Kysymykseksi jääkin mikä on nykyään henkilöstömäärältään huomattavasti pienemmän poliisin valmius toimia, mikäli maattamme jälleen kohtaisi viime sotien kaltainen tilanne? Henkilöstövajetta saattaisi aiheuttaa joissain määrin myös talvisodan aikana koetun kaltainen ilmiö, jossa osa poliiseista tahtois palvella maataan kriisitilanteessa puolustusvoimien riveissä. Rehellisyyden nimissä on syytä huomioida myös se seikka, että poliisivoimat kaiken lisäksi väistämättä menettäisivät henkilöstöä vihollisen toiminnan seurauksena, sillä onhan poliisi varsin looginen iskukohde, mikäli haluaa horjuttaa vastustajan kykyä taistella vastaan.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Kvantitatiivinen tutkimus

Toteutimme työmme kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena. Tämän kaltaisessa tutkimuksessa korostuvat luokittelut, syy-seuraussuhteet, vertailut ja numeerisiin tuloksiin perustuvasta ilmiön selittämisestä. (Koppa 2021.)

Kvantitatiivisella kyselytutkimuksella vältetään haastattelijan/haastattelijoiden vaikutusta kyselyn tuloksiin, koska haastattelija on tavallaan anonyymi, vain nimi kyselylomakkeessa. Kvantitatiivisen kyselytutkimuksen yhtenä suurena haasteena on kuitenkin väärinkäsitysten mahdollisuus samasta syystä, eli haastattelijan näkymättömyydestä, koska haastattelija ei voi vastata mahdollisiin tarkentaviin kysymyksiin, joita haastateltavat saattavat keksiä. Kvantitatiivisen internetkyselyn haasteita ovat myös kysymysten muotoilu, sillä tulinnanvaraa ei saisi jäädä ja kysymysten tulisi käytännössä olla vain monivalintoja. Se vähentää väärinymmärrysten riskiä ja lisää vastaushalukkuutta, sillä avoimet kysymykset, varsinkin jos niitä olisi paljon, karsii pois monia vastaajia, jotka ehkä

muuten olisivatkin halukkaita ottamaan osaa kyselyyn. Monivalinta vie vähemmän aikaa, eikä vaadi niin paljon ajattelua. On inhimillistä tehdä kyselystä monivalinta, koska ihmiset vastaavat siihen hyvää hyvyttään, eikä siitä haluta tehdä liian vaikeaa tai aikaa vievää. Emme käytä lainkaan pelkkiä avoimia kysymyksiä. Käytämme suljettuja, eli strukturoituja kysymyksiä sekä sekamuotoisia kysymyksiä, joissa on sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä.

Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen avulla selvitetään lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä. Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää riittävän suurta ja edustavaa otosta. Meidän kyselyymme vastauksia tuli yhteensä 101 kappaletta. Määrällisen tutkimuksen aineiston keräämisessä käytetään yleensä standardoituja tutkimuslomakkeita valmiine vastausvaihtoehtoineen. Asioita kuvataan numeerisesti ja usein selvitetään myös eri asioiden välisiä riippuvuuksia tai tutkittavassa ilmiöissä tapahtuneita muutoksia. (www.tilastollinentutkimus.fi.) "Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla saadaan yleensä kartoitettua olemassa oleva tilanne, mutta ei pystytä riittävästi selvittämään asioiden syitä" (www.tilastollinentutkimus.fi.) Tutkimuksemme keskittyy juuri tähän, olemassa olevan tilanteen havainnointiin. Syitä emme tässä tutkimuksessa käsittele, sillä se olisi toisen kokonaisen opinnäytetyön arvoinen urakka.

Teimme kyselyn Webropol-järjestelmällä ja lähetimme kyselyn Poliisiammattikorkeakoulun oppilaille Wilma-viestillä. Kysely lähetettiin kursseille 20193, 20194, 20201 ja 20203. Koronan vuoksi yksi kurssi, 20202, oli jäänyt kokonaan järjestämättä. Kyselyyn vastasi 101 henkilöä, joka on noin neljäsosa kyselyn saaneista.

Haasteeksi muodostui jo aikaisessa vaiheessa se, kuinka moni ottaisi kyselyyn osaa, sillä samankaltaisia kyselyitä tulee oppilailta tasaiseen tahtiin, eivätkä kaikki niihin syystä tai toisesta vastaa. Olemme kuitenkin tyytyväisiä päästessämme kolminumeroiseen lukuun, jonka katsomme olevan riittävän suuri otanta. Olemme kuitenkin tutkimusta tehdessämme tiedostaneet, että kyselyyn on todennäköisimmin vastanneet sellaiset henkilöt, joita aihepiiri edes jokseenkin kiinnostaa. Näin olen ei tutkimuksemme vastaa tietenkään täydellisesti todellista tilannetta, mutta siitä huolimatta se antaa siitä viitteitä.

Vaihtoehtoisesti olisimme voineet kyselyn toteuttaa paperilla esimerkiksi jollekin kurssille, joka olisi ollut samaan aikaan samassa tilassa. Näin todennäköisesti vastausprosentti olisi ollut myös huomattavasti suurempi. Esimerkiksi koronatilanteeseen ja omiin mahdollisuuksiimme vedoten päädyimme kuitenkin toteuttamaan kyselyn sähköisesti.

Kyselyyn vastanneista emme osaa sanoa, mistä päin Suomea he ovat, koska tämä olisi aiheuttanut tunnistettavuusongelmia, mutta se ei olekaan tutkimuksemme pääpaino. Noin suuren otannan perusteella on perusteltua olettaa vastanneiden edustavan hyvin koko Suomea.

Lähetimme kyselyn perjantaina 15.10.2021 ja vastausaikaa annoimme sunnuntaihin 24.10.2021 saakka. Kyselytutkimukseen olisi kaiketi ollut järkevintä antaa hieman enemmän vastausaikaa, mutta omat ajan suhteen rajalliset resurssimme pakottivat tinkimään tässä asiassa.

Kyselyn “en osaa sanoa” - kohdat olivat hallittu riski, koska kaatopykälänä se antaa helpon vastausvaihtoehdon, jota ei erityisemmin tarvitse miettiä, eikä näin ollen antaa kantaansa. Huomattakoon myös, että sama vastausvaihtoehto oli useimmissa MTS:n tutkimuksen kysymyksissä. Juuri kyseiseen MTS:n tutkimukseen vertailimme kyselystä saatuja tuloksia niiden kysymysten osalta, jotka ovat vertailukelpoisia.

3.2 Kyselylomakkeella kysytyt kysymykset

Tässä kappaleessa esitellään kysymyslomakkeella esitetyt kysymykset. Tämän lisäksi pyrimme hieman avaamaan kysymysten tarkoitusta ja millaisia seikkoja olemme milläkin kysymyksellä halunneet selvittää.

Osa kysymyksistä on samoja mitä MTS käyttää omissa tutkimuksissaan. Niihin annetut vastaukset ovat siis verrannollisia muiden suomalaisten mielipiteisiin. Vaikka joidenkin kysymysten kohdalla saattaakin lukijalla herätä ajatus siitä, että miten tämä varsinaisesti liittyy opinnäytetyöme aiheeseen, ovat kaikki kysymykset enemmän tai vähemmän yhteydessä Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden näkemyksiin maanpuolustuksesta ja Suomen turvallisuudesta.

1. Ensimmäisellä kysymyksellä on tarkoitus selvittää vastaajan sukupuoli. Enempää emme vastaajan varsinaisista “taustoista” lomakkeella kysele. Tarkoituksemme on tämän kysymyksen vastauksien pohjalta selvittää vastaajien sukupuolijakauma ja näin verrata sukupuolien välisiä eroja. Vastausvaihtoehdot tähän sukupuolta koskevaan kysymykseen ovat *mies* tai *nainen*.
2. *Jos Suomeen hyökätään, niin olisiko suomalaisten mielestänne puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta?*
 - *Kyllä*
 - *Ei*

- *En osaa sanoa*

Tämä kysymys mittaa niin sanottua yleistä maanpuolustustahtoa ja on sama mitä MTS on tutkimuksissaan jo 1970-luvulta kysynyt. Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden antamien vastausten perusteella olemme halunneet selvittää poikkeavatko heidän näkemyksensä valtaväestöstä, jonka maanpuolustustahtoa MTS on tutkimuksissaan selvittänyt. Myös naisten ja miesten mielipiteiden välisten erojen tarkastelu on tässä, kuten muissakin kysymyksissä, ollut yhtenä taka-ajatukseksi.

3. *Jos Suomeen hyökätään, niin olisitteko itse valmis osallistumaan maanpuolustuksen eri tehtäviin kykyjenne ja taitojenne mukaan?*

- *Kyllä*
- *Ei*
- *En osaa sanoa*

Kuten edellinenkin kysymys, myös tämä on täysin sama, jota MTS on tutkimuksissaan käyttänyt. Yleisen maanpuolustustahtoon sijaan kyseessä olevan kysymyksen tarkoituksena on mitata henkilökohtaista maanpuolustustahtoa eli yksilön omaa valmiutta toimia maanpuolustuksen hyväksi. Myös tämän kysymyksen tarkoituksena on ollut saada selville Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden ja muiden suomalaisten välisiä näkemyseroja. Tämän kysymyksen vastausten pohjalta lie-nee myös perusteltua vetää johtopäätöksiä esimerkiksi siitä, miten halukkaita poliisiopiskelijat ovat toimimaan poliisin tehtävissä sota-aikana.

4. *Mikä on mielestänne lähitulevaisuudessa Suomen turvallisuutta eniten uhkaava tekijä? (valitse yksi mielestäsi eniten huolta aiheuttava tekijä)*

- *Sotilaallinen hyökkäys*
- *Ulkomaiden poliittinen tai taloudellinen painostus*
- *Terrorismi*
- *Kansainvälinen rikollisuus*

- *Tartuntataudit, epidemiat*
- *Ilmastonmuutos*
- *Suuronnettomuudet (esimerkiksi ydinvoimalaonnettomuudet)*
- *Jokin muu, mikä?*

Kysymyksen tarkoituksesta ei liene suurempia epäselvyyksiä; olemme halunneet selvittää mitä Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijat pitävät suurimpana Suomen turvallisuutta kokonaisuudessaan uhkaavana tekijänä. Vaikka kysymys ei ole suoraan sama, jota MTS on käyttänyt, on se kuitenkin jokseenkin verrattavissa useampiin valtaväestöltä kysytyihin kysymyksiin, ja siten antaa viitteitä myös mahdollisista eroista tutkimamme ryhmän ja muiden suomalaisten kesken. Sukupuolten väliset mielipide-erot Suomea uhkaavista tekijöistä ovat olleet myös mielenkiintoa herättävä ja selvitetävä seikka. Muistutettakoon, että kaikilla vaihtoehdoilla on enemmän tai vähemmän vaikutusta myös Suomen sisäiseen turvallisuuteen. Näin ollen poliisi tulisi kaikkien seuraukset työssään myös kohtaamaan.

5. *Millaiseksi arvioitte sotilaallisen tilanteen Suomen lähialueilla seuraavan kymmenen vuoden aikana?*

- *Vähemmän uhkaava*
- *Sama kuin nykyään*
- *Uhkaavampi*
- *En osaa sanoa*

Mahdollisina tulevina sisäisen turvallisuuden puolustajina Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijat joutuvat valitsemalla alallaan kohtaamaan myös maan rajojen ulkopuolelta tulevan uhan enemmän tai vähemmän suorasti aiheuttamat vaikutukset Suomen yhteiskuntarauhalle ja -järjestykselle. Siksi olemme halunneet myös kysyä heiltä suoraan mielipidettä sotilaallisen tilanteen kehittymisestä ja sen aiheuttamasta konfliktin uhkasta Suomen lähialueilla. Kysymys on jälleen sama, jota MTS on käyttänyt, joten vastaukset ovat suoraan verrattavissa muiden suomalaisten antamiin näkemyksiin.

6. *Pitäisikö Suomen puolustusjärjestelmän perustua mielestänne (valitse yksi)*

- *Nykyisen kaltaiseen vain miehiä koskevaan yleiseen asevelvollisuuteen ja naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen*
- *Sekä miehiä että naisia koskevaan yleiseen asevelvollisuuteen*
- *Sekä miehiä että naisia koskevaan vapaaehtoiseen asevelvollisuuteen*
- *Ammattiarmeijaan*
- *En osaa sanoa*

Olemme halunneet saada selville poliisiammattikorkeakoululaisten mielipiteitä koskien koko Suomen puolustusjärjestelmän yhtä oleellisinta kulmakiveä. Asian koskettaa hyvin vahvasti kaikkia suomalaisia. Tätäkin kysymystä MTS on käyttänyt tutkimuksissaan, joten oman kyselymme vastauksia voidaan verrata muiden suomalaisten mielipiteisiin.

7. *Miten suhtaudutte siihen, että Suomessa siirryttäisiin sekä miehiä että naisia koskevaan yleiseen kansalaispalvelukseen, joka voitaisiin suorittaa joko siviili- tai varusmiespalveluna?*

- *Myönteisesti*
- *Kielteisesti*
- *En osaa sanoa*

Yllä oleva kysymys on jokseenkin samanlainen kuin sitä edeltävä. Olemme kuitenkin halunneet myös tarkastella poliisiopiskelijoiden mielipiteitä tarkemmin koskien juuri kansalaispalvelusta. To-
teutuessaan kansalaispalvelukseen perustuva velvollisuus olisi myös melkoisesti Suomen turvallisuuden eteen tehtyihin järjestelyihin vaikuttava tekijä ja siksi olemme halunneet kysyä aiheesta myös poliisiammattikorkeakoululaisilta. MTS on myös käyttänyt samaa kysymystä.

8. *Pitäisikö Suomen mielestänne pysyä sotilaallisesti liittoutumattomana?*

- *Kyllä*
- *Ei*

- *En osaa sanoa*

Sotilaallinen liittoutuminen vaikuttaa melko suoraan suomalaisten turvallisuuteen. Vaikka asia ei suoraan sisäistä turvallisuutta koskekaan, voi liittoutumisella olla joko sotilaallisilta konflikteilta suojaava tai vaihtoehtoisesti niille altistava vaikutus. Sota vaikuttaa aina myös sisäiseen turvallisuuteen ja siksi olemme jälleen kerran halunneet selvittää myös poliisiammattikorkeakoululaisten näkemyksiä aiheesta.

9. *Pitäisikö Suomen mielestänne pyrkiä sotilasliitto Naton jäseneksi?*

- *Kyllä*
- *Ei*
- *En osaa sanoa*

Jälleen kerran kysymys, joka vahvasti sivuaa edeltävää, mutta olemme halunneet myös tarkastella syvällisemmin tutkimuksemme kohderyhmän suhtautumista Suomen mahdolliseen jäsenyyteen sotilasliitto Natossa.

10. *Oletteko itse suorittanut*

- *Varusmiespalveluksen*
- *Siviilipalveluksen*
- *En kumpaakaan näistä*

Tällä kysymyksellä olemme halunneet selvittää poliisiopiskelijoiden maanpuolustustahdosta ja -valmiudesta kenties hieman epäsuorasti kertovaa seikkaa. Mikäli esimerkiksi varusmiespalveluksen suorittamisprosentti on Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden keskuudessa muuta väestöä korkeampi, kertoo se mahdollisesti hieman myös asenteesta, jolla kohderyhmä suhtautuu maanpuolustusvelvollisuuteen. Erityisesti tarkastelun alla on myös varusmiespalveluksen suorittaneiden naisopiskelijoiden määrä.

11. *Mikäli olet suorittanut varusmiespalveluksen, kuulutko sotilasarvotasi*

- *Miehistöön*
- *Aliupseeristoon*
- *Upseeristoon*

Kysymyksen tarkoitus on jälleen kerran hieman sama kuin edeltävänkin; ajatuksena on, että esimerkiksi upseerien korkea määrä poliisiopiskelijoiden keskuudessa saattaa antaa viitteitä myös asenteista maanpuolustusta kohtaan.

12. *Pitäisikö poliisin osallistua aktiivisesti myös maanpuolustuksellisiin tehtäviin? (Esimerkiksi pitäisikö mielestänne työelämässä tai jo poliisikoulutuksessa ottaa esille poliisin varautumista sotilaallisiin kriisitilanteisiin sekä harjoitella myös niihin liittyvää toimintaa?)*

- *Kyllä*
- *Ei*
- *En osaa sanoa*

Viimeisen kysymyksen tarkoitus on kysyä poliisiopiskelijoiden mielipidettä siitä, pitäisikö poliisin olla aktiivinen myös maanpuolustuksen suunnittelussa. Sinänsä kysymys on hieman ympäröörä. Poliisi osaltaan vastaa Suomen kokonaisturvallisuudesta ja näin ollen myös toimiessaan linkittyy vahvasti maanpuolustuksellisiin tehtäviin. Lisäksi poliisi tekee yhteistyötä esimerkiksi Puolustusvoimien kanssa.

3.3 Tutkimuksen kohderyhmä

Päätimme tehdä kyselyn Poliisiammattikorkeakoulun nykyisiltä opiskelijoilta, koska näin saamme koottua koko Suomen kannan maantieteellisesti yhteen paikkaan. Jos kysely olisi tehty vain yhteen poliisilaitokseen, olisi helposti välittynyt sen laitoksen alueella asuvien poliisien kenties homogeeninen näkemys asiasta.

Poliisiopiskelijoiden ikäjakauma on mielestämme myös riittävän laaja tähän tutkimukseen, koska esim. omalta kurssiltamme 20193 nuorin henkilö aloittaessa oli 18-vuotias ja vanhin 45-vuotias. On kuitenkin vastauksia arvioitaessa syytä huomioida, että suurin osa Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoista on varsin nuoria. Nykyään poliisiopiskelijoiden ei myöskään ole tarvinnut suorittaa asepalvelusta (Poliisiammattikorkeakoulu 2013), joten tämäkin seikka voisi mahdollisesti tuoda vastauksiin sellaista syvyyttä ja diversiteettiä, mitä ei aiemmin olisi voinut saada.

On myös myönnettävä, että Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijat valikoituivat kohderyhmäksi osittain siitäkin syystä, että koimme kykenevämmä rajallisilla resursseillamme näin parhaiten pitämään tutkimuksen hallinnassamme. Kyselytutkimuksen teettäminen vain yhdessä poliisilaitoksessa olisi antanut liian alueellisen tai paikallisen kuvan. Kaikkia Suomen poliiseja koskeva kysely olisi kenties antanut todenmukaisimman ja parhaan tuloksen, mutta näin kattavan tutkimuksen tekeminen olisi meidän voimavaroillamme ollut hieman haastavaa.

3.4 Tutkimuksen etiikka

Olemme toteuttaneet opinnäytetyömme kyselytutkimuksen niin, ettei siitä ole aiheutunut kyselyyn vastanneille poliisiopiskelijoille vahinkoa tai haittaa. Kyselyyn vastaaminen on ollut täysin vapaaehtoista ja anonyymia. Siitä on ollut luonnollisesti myös oikeus kieltäytyä.

Tutkijoiden yhteystiedot on saatettu kyselyn vastaanottaneille henkilöille mahdollisten lisäkysymysten ja lisätietojen saamisen varalta. Olemme hakeneet Poliisiammattikorkeakoululta tutkimusluvan kyselyn tekemistä varten ja se on meille myös myönnetty.

Kysely on toteutettu sähköisenä kyselynä Webropol-ohjelmalla, johon pääsy on vain tämän opinnäytetyön tekijöillä. Tietotaitoa on haettu myös suorittamalla Poliisiammattikorkeakoulussa vapaasti valittaviin opintoihin kuuluva kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä käsittelevä kurssi. Saadut tulokset säilytetään salasanan takana ja tulokset poistetaan opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen. Olemme toimineet tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeiden ja periaatteiden mukaan opinnäytetyössämme.

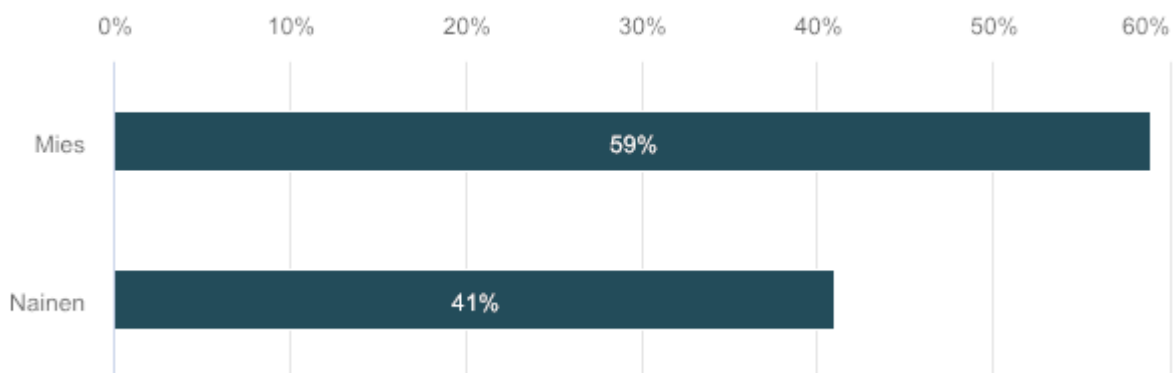
4 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Käymme kyselytutkimuksemme tulokset läpi kysymys kerrallaan. Jokaisen kysymyksen alla on kuviot tilastoista, joista aina ensimmäisessä näkyy vastaukset kokonaisuudessa ja toisessa jakautuneena sukupuolien välillä.

Tilastojen lisäksi jokainen kohta sisältää kirjallista arviointia perustuen annettuihin vastauksiin. Vastauksien perusteella kirjoitetut johtopäätökset ovat kenties lukijan kannalta selvimmässä muodossa, kun vastauslukumääriä osoittavat luvut ovat niiden välittömässä yhteydessä helposti tarkasteltavissa. Tarkastelemme jokaisen kysymyksen kohdalla vastauksia ensin kokonaisuutena ja sitten sukupuolten välisten erojen näkökulmasta. Lopuksi olemme vielä pyrkineet tiivistämään kaikkien kysymysten ja vastausten pohjalta jonkinlaisen yhteisen yhteenvedon.

Tuloksia verrataan pitkälti MTS:n kyselytutkimuksessa samanlaisiin tai samankaltaisiin kysymyksiin annettuihin vastauksiin. Muistutettakoon vielä, että MTS:n tutkimuksen tulokset kertovat tilanteesta syksyllä 2020. Näin ollen MTS:n ja oman tutkimuksemme välillä on aikaa kulunut noin vuosi. Tämä on hyvä pitää mielessä vastauksia tarkasteltaessa. Kuviossa 1 näkyy kaikkien kyselyyn vastanneiden sukupuolijakauma. Vastaajia oli yhteensä 101 ja tämä on myös vastaajien määrä ellei toisin ilmoiteta.

1. Oletko mies vai nainen?

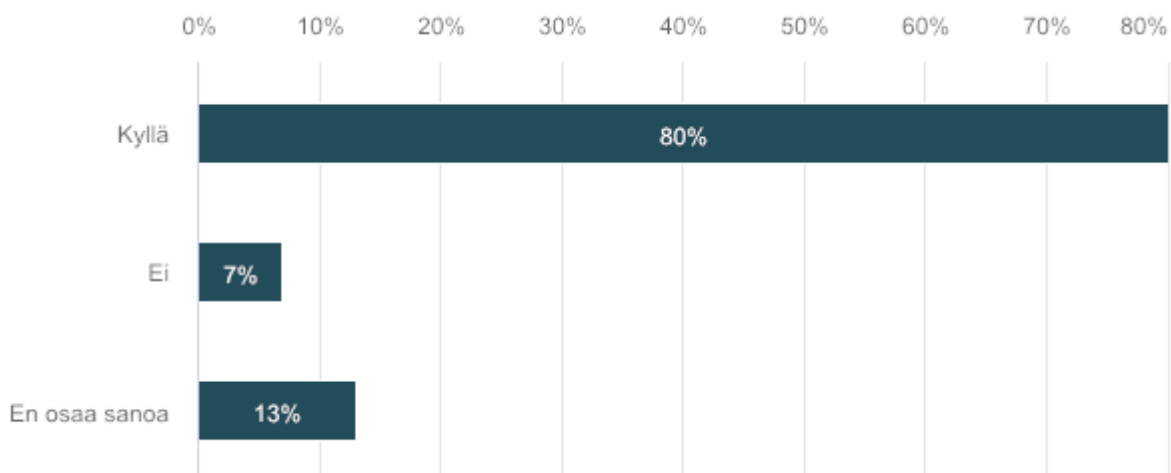
Kuvio 1. Kaikkien kyselyyn vastanneiden sukupuolijakauma prosentteina.

Taulukko 1 näyttää edellä mainittujen prosenttien lisäksi myös miesten ja naisten lukumäärän, eli arvon *n*.

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneiden miesten ja naisten prosenttiosuudet ja lukumäärät.

	n	Prosentti
Mies	60	59,4%
Nainen	41	40,6%

2. Jos Suomeen hyökätään, niin olisiko suomalaisten mielestänne puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta?

Kuvio 2. Toisen kysymyksen vastausprosentit.

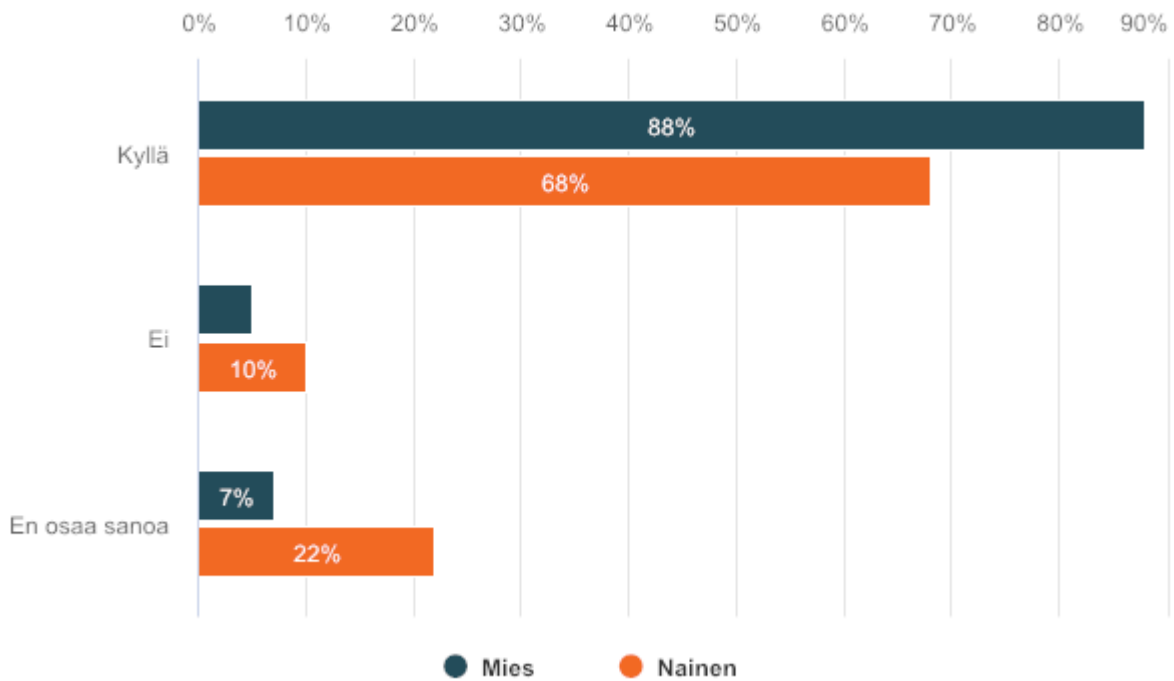
Taulukko 2. Toisen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät.

	n	Prosentti
Kyllä	81	80,2%
Ei	7	6,9%
En osaa sanoa	13	12,9%

Kuviosta 2 ja taulukosta 2 näemme, että yleistä maanpuolustustahtoa mittaavan kysymyksen vastausten perusteella lienee melko perusteltua väittää, että kyselyyn vastanneet Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijat suhtautuisivat varsin myönteisesti Suomen aseelliseen puolustamiseen, vaikka vastarinnan lopputulos olisikin kyseenalainen. Kaikista vastanneista 80,2 prosenttia oli sitä mieltä, että suomalaisten täytyisi tällaisessa tilanteessa taistella hyökkääjää vastaan. 101 kyselyyn vastanneesta seitsemän henkilöä eli 6,9 prosenttia vastasi puolestaan kysymykseen kieltävästi ja 13 henkilöä eli 12,9 prosenttia ei osannut sanoa kantaansa.

Vuoden 2020 syksyllä MTS:n kysyessä samaa kyselyyn osallistuneista suomalaisista 65 prosenttia vastasi myöntävästi. Kielteisen vastauksen antoi puolestaan 18 prosenttia ja 17 prosenttia ei osannut kertoa mielipidettään asiaan. (MTS 2020, 58.)

Näin ollen voidaankin sanoa poliisiammattikorkeakoululaisten yleisen maanpuolustustahdon olevan huomattavasti muuta väestöä korkeampi. Sinänsä tulos ei ole kovinkaan yllättävä. On kuitenkin syytä huomioida, että myös muun väestön antamien myönteisten vastausten määrä on ollut yli 80 prosenttia esimerkiksi vuosina 2004 ja 1995 (MTS 2020, 59). Voidaankin periaatteessa pitää hieinan erikoisena, että sinänsä ”normaalin” väestön maanpuolustustahto on yltänyt aikoinaan samoihin lukemiin, kuin nykyään virkamiehiksi valtion palvelukseen hakeutuvien. On myös muistettava, että Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden myönteiset vastaukset saattavat olla yliedustettuja, sillä vapaaehtoiseen kyselyyn on mitä todennäköisimmin vastanneet sellaiset henkilöt, joita aihepiiri kiinnostaa.

Kuvio 3. Toisen kysymyksen vastausprosentit sukupuolen mukaan.

Taulukko 3. Toisen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät sukupuolen mukaan.

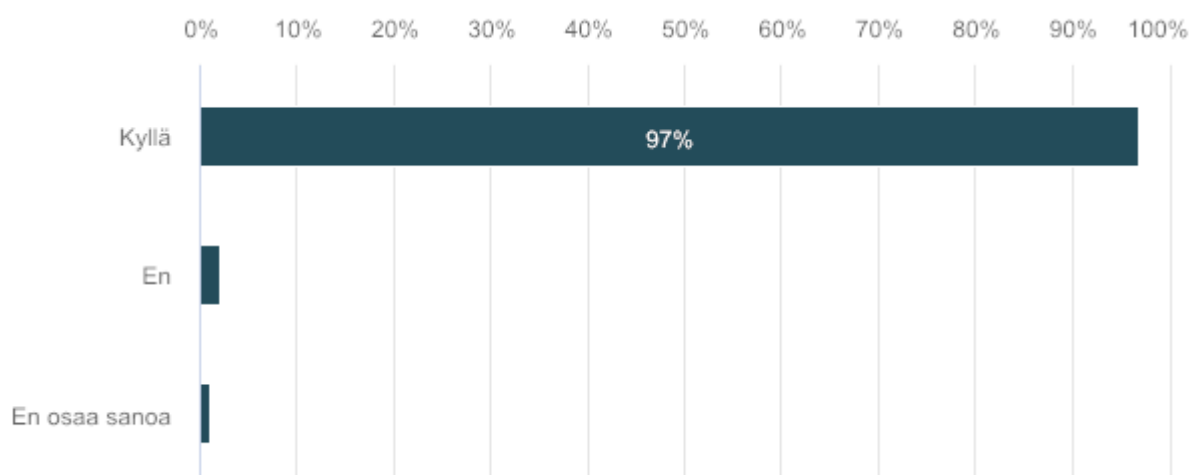
	Mies		Nainen		Yhteensä
	n	Prosentti	n	Prosentti	
Kyllä	53	88,3%	28	68,3%	81
Ei	3	5,0%	4	9,8%	7
En osaa sanoa	4	6,7%	9	21,9%	13
Yhteensä	60		41		101

Kuviossa 3 ja taulukossa 3 vastaukset yleistä maanpuolustustahtoa koskevaan kysymykseen on eritelty sukupuolen perusteella. Miespuoleisista opiskelijoista 88,3 prosenttia oli vastannut kysymykseen ”kyllä”. Naisten osalta kannatus on jonkin verran pienempää; myönteisen vastauksen antoi 68,3 prosenttia. Kysymykseen oli miehistä vastannut ”ei” vain viisi prosenttia, naisista 9,8 prosenttia. Kantaansa ei osannut miehistä kertoa 6,7 prosenttia ja naisista 21,9 prosenttia.

Keskimäärin kysymykseen on vuoden 2020 syksyllä vastannut suomalaisista miehistä ”kyllä” 77 prosenttia ja naisista 52 prosenttia. Kieltävän vastauksen on puolestaan antanut 14 prosenttia miehistä ja 23 prosenttia naisista. Miehistä yhdeksän prosenttia on vastannut ”en osaa sanoa” ja naisista saman vastauksen antoi 25 prosenttia. (MTS 2020, 58.)

Poliisiammattikorkeakoululaisten vastaukset noudattavat pitkälti samaa linjaa, kuin muunkin väestön; miehet vastaavat yleistä maanpuolustustahtoa mittaavaan kysymykseen todennäköisemmin myöntävästi, kuin naiset. Toki on syytä huomioida, että kyllä-vastausten prosentuaalinen määrä on poliisiammattikorkeakoululaisten osalta huomattavasti muuta väestöä korkeampi koskien molempia sukupuolia.

3. Jos Suomeen hyökätään, niin olisitteko itse valmis osallistumaan maanpuolustuksen eri tehtäviin kykyjenne ja taitojenne mukaan?

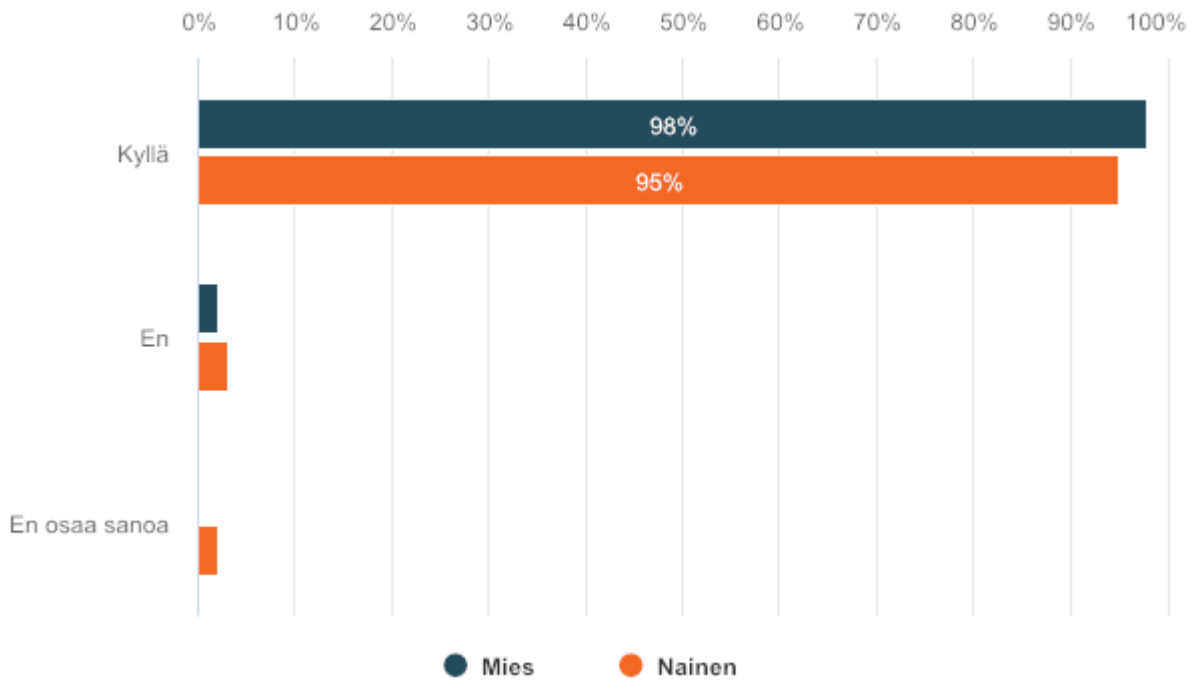
Kuvio 4. Kolmannen kysymyksen vastausprosentit.

Taulukko 4. Kolmannen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät.

	n	Prosentti
Kyllä	98	97,0%
En	2	2,0%
En osaa sanoa	1	1,0%

Kuviosta 4 ja taulukosta 4 huomaa, että henkilökohtaista maanpuolustustahtoa mittaavan kysymyksen tulokset ovat varsin murskaavat; 97 prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoista olisi valmis osallistumaan maanpuolustuksen eri tehtäviin Suomen jouduksessa hyökkäyksen kohteeksi. Vain kaksi prosenttia on vastannut kysymykseen kieltävästi ja prosentti vastanneista ei ole osannut sanoa kantaansa. Tämä tarkoittaa, että 101 kyselyyn osallistuneesta 98 on sanonut ”kyllä” ja kaksi on vastannut ”ei”. Sinänsä voidaan myös sanoa, että kaikilla vastanneilla on todennäköisesti ollut kysymykseen melko selkeä kanta, sillä vain yksi on vastannut ”en osaa sanoa”.

Vastaavasti samaan kysymykseen on MTS:n tutkimukseen syksyllä 2020 osallistuneista suomalaisista vastannut ”kyllä” 80 prosenttia, ”ei” 11 prosenttia ja ”en osaa sanoa” yhdeksän prosenttia (MTS 2020, 60). Kuten yllä olevista luvuista näkyy, ovat suomalaiset henkilökohtaisesti varsin halukkaita osallistumaan maanpuolustukseen, vaikka välttämättä eivät samassa mittakaavassa vastainta yleisesti kannattaisikaan tai pitäisi sitä järkevänä. Poliisiammattikorkeakoululaiset ovat kysymyksessä kuitenkin lähes yksimielisiä; eivätpä he tulevana valtion virkamiehinä kykenisi velvollisuuttaan asian suhteen edes välttämään.

Kuvio 5. Kolmannen kysymyksen vastausprosentit sukupuolen mukaan.

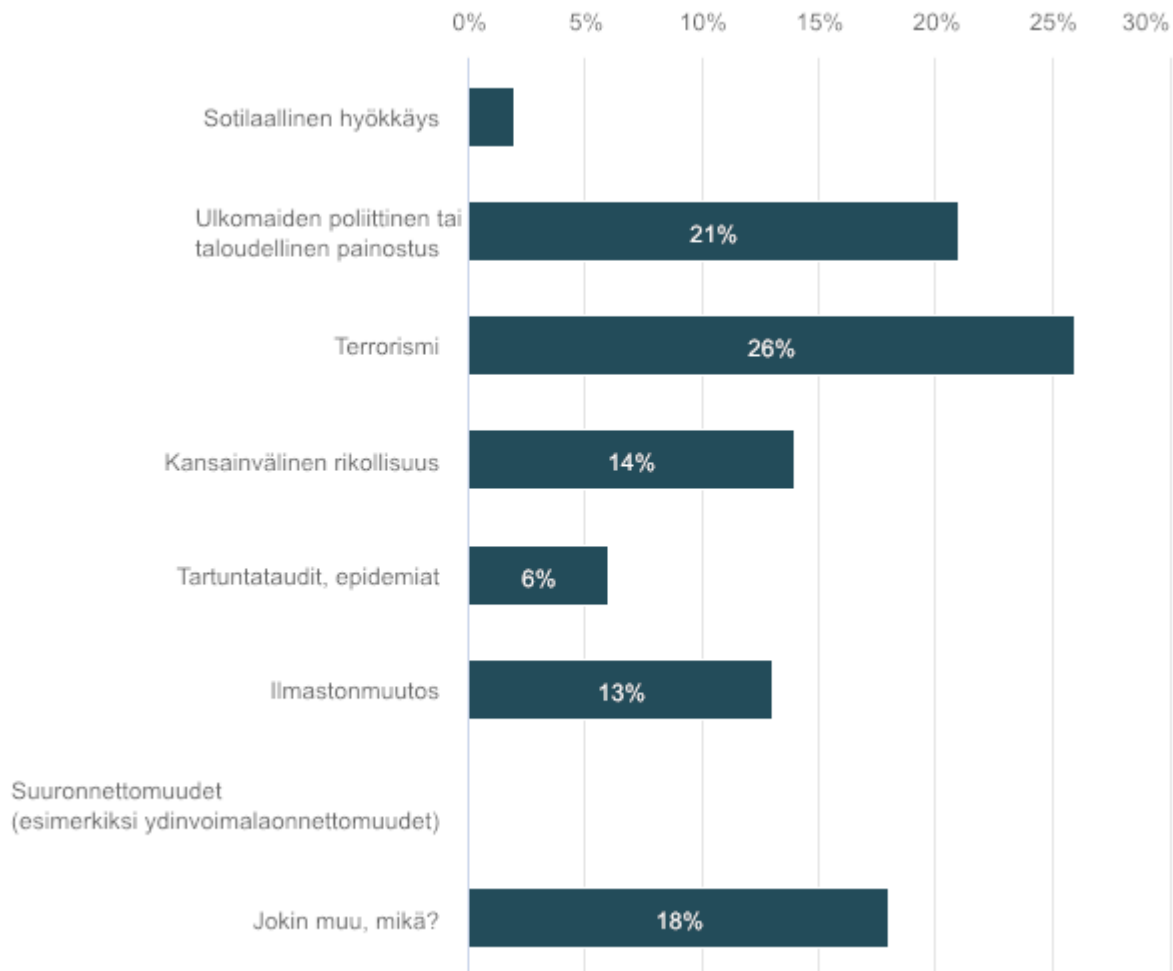
Taulukko 5. Kolmannen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät sukupuolen mukaan.

	Mies		Nainen		Yhteensä
	n	Prosentti	n	Prosentti	
Kyllä	59	98,3%	39	95,1%	98
En	1	1,7%	1	2,5%	2
En osaa sanoa	0	0,0%	1	2,4%	1
Yhteensä	60		41		101

Kuviosta 5 ja taulukosta 5 näkee, että myös molempien sukupuolien antamat vastaukset ovat lähestulkoon samanlaiset. Miehistä 98,3 ja naisista 95,1 prosenttia on vastannut ”kyllä”. Kieltävän vastauksen on antanut vain yksi mies ja yksi nainen, ”en osaa sanoa” on vastannut yksi naispuolinen opiskelija.

Sukupuolien väliset erot korostuvat enemmän muun väestön antamissa vastauksissa. Miehiä osalta henkilökohtainen maanpuolustustahto on keksimäärin naisia suurempaa; miehistä on vastannut vuonna 2020 ”kyllä” 85 prosenttia, ”ei” kahdeksan prosenttia ja ”en osaa sanoa” seitsemän prosenttia. Naisista ”kyllä” vastasi puolestaan 75 prosenttia, ”ei” 13 prosenttia ja ”en osaa sanoa” 12 prosenttia. (MTS 2020, 60.)

**4. Mikä on mielestänne lähitulevaisuudessa Suomen turvallisuutta eniten uhkaava tekijä?
(valitse yksi mielestäsi eniten huolta aiheuttava tekijä)**

Kuvio 6. Neljännen kysymyksen vastausprosentit.

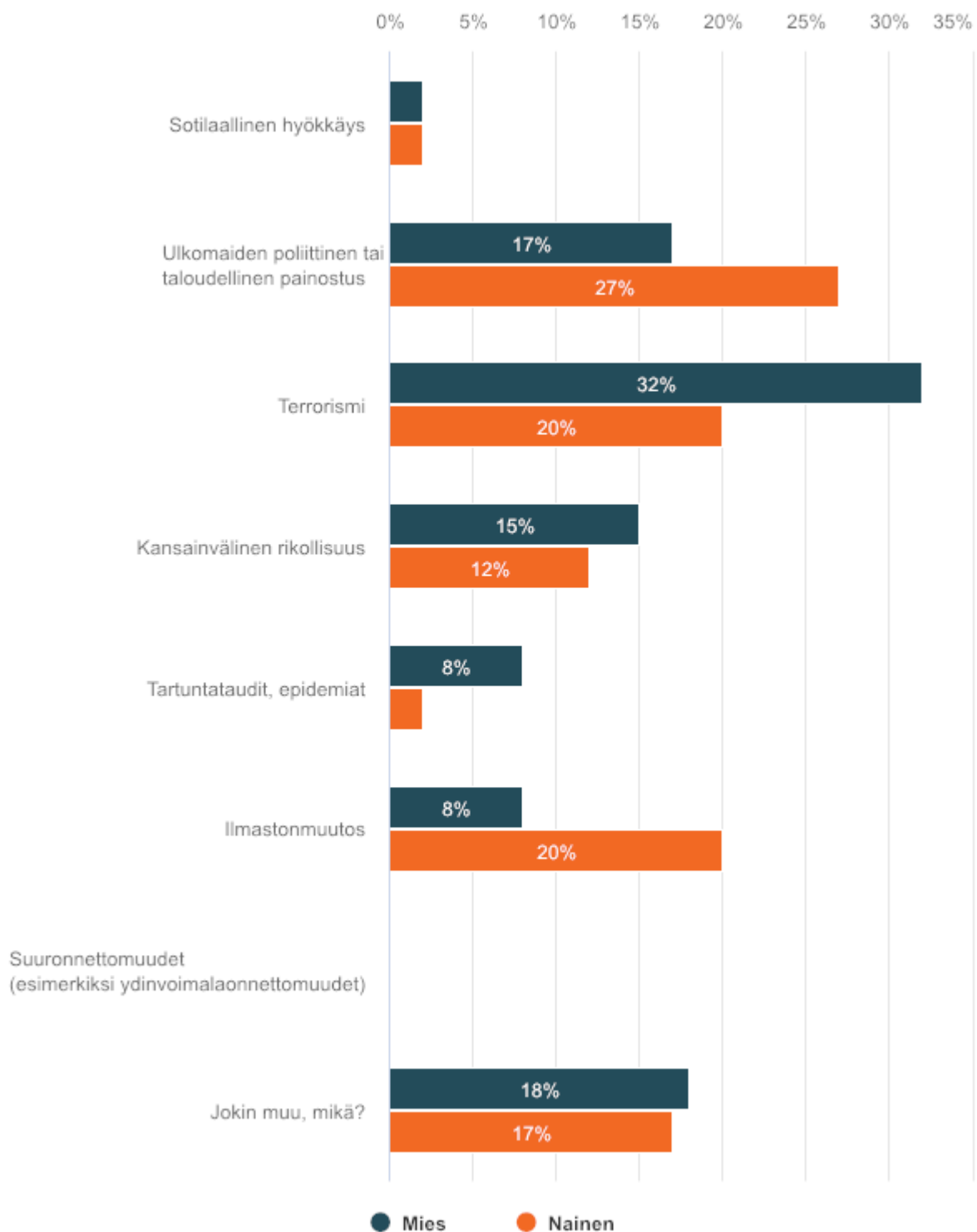
Taulukko 6. Neljännen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät.

	n	Pro- sentti
Sotilaallinen hyökkäys	2	2,0%
Ulkomaiden poliittinen tai taloudellinen painostus	21	20,8%
Terrorismi	27	26,7%
Kansainvälinen rikollisuus	14	13,9%
Tartuntataudit, epidemiat	6	5,9%
Ilmastonmuutos	13	12,9%
Suuronnettomuudet (esimerkiksi ydinvoimalaonnettomuudet)	0	0,0%
Jokin muu, mikä?	18	17,8%

Kuviosta 6 ja taulukosta 6 nähdään, että kyselyyn vastanneet Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijat pitävä terrorismia suurimpana yksittäisenä uhkana Suomen turvallisuudelle. Myös ulkomaiden poliittinen tai taloudellinen painostus nähdään merkittävänä uhkatekijänä. Kolmanneksi eniten "kantatusta" suomalaista yhteiskuntaa eniten uhkaavana vaarana nähdään järjestäytynyt rikollisuus. Ilmastonmuutoksen luoma uhka yltää neljännelle sijalle. Omana erikoisuutenaan voidaan pitää sitä, että kukaan kyselyyn vastanneista nähnyt minkäänlaisten suuronnettomuuksien muodostavan merkittävää uhkaa Suomelle lähitulevaisuudessa.

Meneillään oleva koronaviruspandemia huomioon ottaen on myös kummallista, että tartuntatauteja tai epidemioita pitää suurimpana uhkana vain kuusi henkilöä. Vuoden 2020 syksyllä suomalaiset pitivät yleisesti tartuntatauteja varsin merkittävänä riskinä maamme turvallisuudelle (MTS 2020, 27). Vastaajat saattavat toisaalta olla jo kyllästyneitä koko koronapandemiaan ja ovat jo niin tottuneita siihen, että pandemiasta on tullut uusi normi, eikä sitä enää pidetä minään erityisen suurena uhkana. Tämä on saattanut vähentää pelkoa myös jonkin toisen taudinaiheuttajan aikaan saama mahdollista epidemiaa kohtaan. Tartuntatautien, kuten myös ilmastonmuutoksen, uhka nostetaan kuitenkin esille vielä erikseen avoimeen tekstikenttään annetuissa vastauksissa.

Suomessa ei myöskään varsinaisesti ole tapahtunut mitään suuronnettomuutta, kuten ydinvoimalaonnettomuutta, joten sitä ei osata ehkä edes pelätä. Toisaalta vastaukset olisivat todennäköisesti erilaisia, mikäli kysymys olisi esitetty esimerkiksi pian vuonna 2011 tapahtuneen Fukushima tai vuoden 1986 Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuuden jälkeen.

Kuvio 7. Neljännen kysymyksen vastausprosentit sukupuolen mukaan.

Taulukko 7. Neljännen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät sukupuolen mukaan.

	Mies		Nainen		Yhteensä
	n	Prosentti	n	Prosentti	
Sotilaallinen hyökkäys	1	1,7%	1	2,5%	2
Ulkomaisten poliittinen tai taloudellinen painostus	10	16,7%	11	26,8%	21
Terrorismi	19	31,7%	8	19,5%	27
Kansainvälinen rikollisuus	9	15,0%	5	12,2%	14
Tartuntataudit, epidemiat	5	8,3%	1	2,4%	6
Ilmastonmuutos	5	8,3%	8	19,5%	13
Suuronnettomuudet (esimerkiksi ydinvoimalaonnettomuudet)	0	0,0%	0	0,0%	0
Jokin muu, mikä?	11	18,3%	7	17,1%	18
Yhteensä	60		41		101

Kuviosta 7 ja taulukosta 7 nähdään, että varsinaisesti kovin suuria eroja miesten ja naisten antamissa vastauksissa ei ole. Naiset kuitenkin pitävät ulkomaiden poliittista painostusta ja ilmastonmuutosta selvästi enemmän uhkana, miehet puolestaan terrorismia ja tartuntatauteja. Muuten erot vastauksissa sukupuolten välillä ovat melko tasaiset.

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset löytyvät Taulukko 8:sta alla:

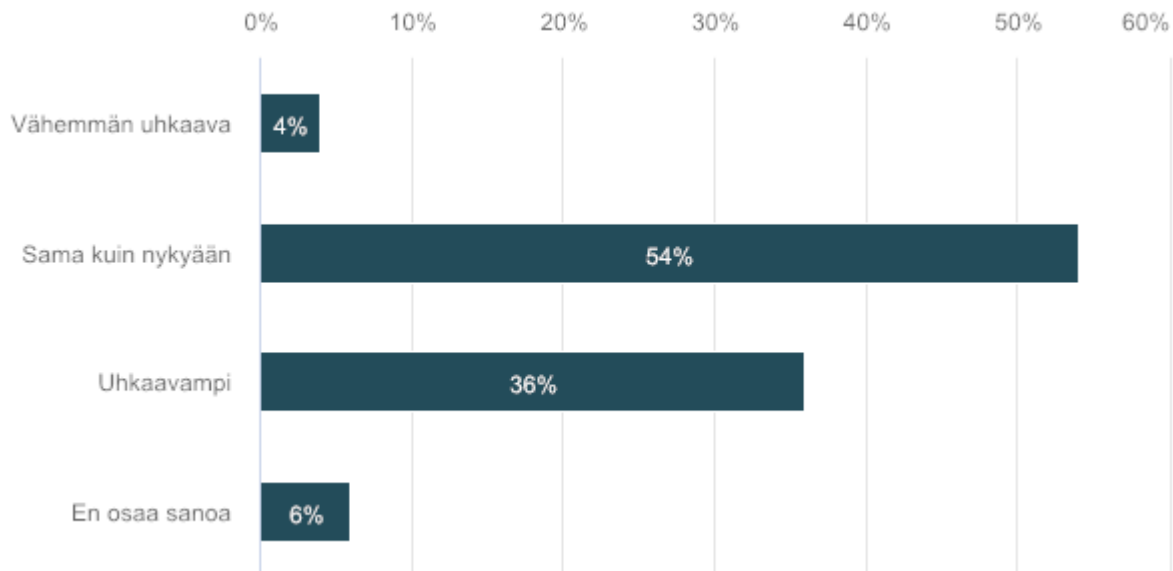
Taulukko 8. Neljännen kysymyksen avoimen tekstikentän vastaukset.

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jokin muu, mikä?	Ääriliikkeet
Jokin muu, mikä?	hybridivaikuttaminen
Jokin muu, mikä?	Ääriliikkeet, Oman kansan polarisoituminen
Jokin muu, mikä?	Kyberuhka (tietoinfrastruktuurin horjuttaminen). kts esim WannaCry
Jokin muu, mikä?	Hybridivaikuttaminen sekä mahdollinen Venäjän ja Naton välinen konflikti Itämeren alueella, joka väistämättä vetäisi Suomen mukaan konfliktiin.
Jokin muu, mikä?	Informaatiovaikuttaminen, ja sitä kautta polarisaatio
Jokin muu, mikä?	Järjestäytynyt rikollisuus
Jokin muu, mikä?	Disinformaatio
Jokin muu, mikä?	Radikalismi

Jokin muu, mikä?	Tämänhetkinen maahanmuuttopolitiikka.
Jokin muu, mikä?	Tässä on vaikea valita yksi. Epidemiat + ilmastonmuutos
Jokin muu, mikä?	Poliittiset ääriliikkeet
Jokin muu, mikä?	Liiallinen maahanmuutto
Jokin muu, mikä?	Yhteiskunnan polarisoituminen.
Jokin muu, mikä?	Kyberrikollisuus valtiota vastaan
Jokin muu, mikä?	Kyberuhka/vaikuttaminen
Jokin muu, mikä?	kyberhyökkäykset
Jokin muu, mikä?	Hallitsematon pakolaisaalto.

Taulukosta 8 havaitaan, että avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset ovat osittain melko odotettavia poliisin ammattiin hakeutuvilta. Erityisesti korostuvat erilaiset ääriliikkeet, järjestäytynyt rikollisuus ja kyberrikollisuus. Myös maahanmuutto aiheuttaa huolta. Vastausten vahva rikospainotus sekä huoli etenkin sisäistä turvallisuutta kohtaan on ajatusmaailmaltaan tiettyssä mielessä varsin poliisimainen, nähtiinhän myös terrorismi ja kansainvälinen rikollisuus valmiista vaihtoehtoistaikin melkoisen todennäköisenä uhkana.

5. Millaiseksi arvioitte sotilaallisen tilanteen Suomen lähialueilla seuraavan kymmenen vuoden aikana?

Kuvio 8. Viidennen kysymyksen vastausprosentit.

Taulukko 9. Viidennen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät.

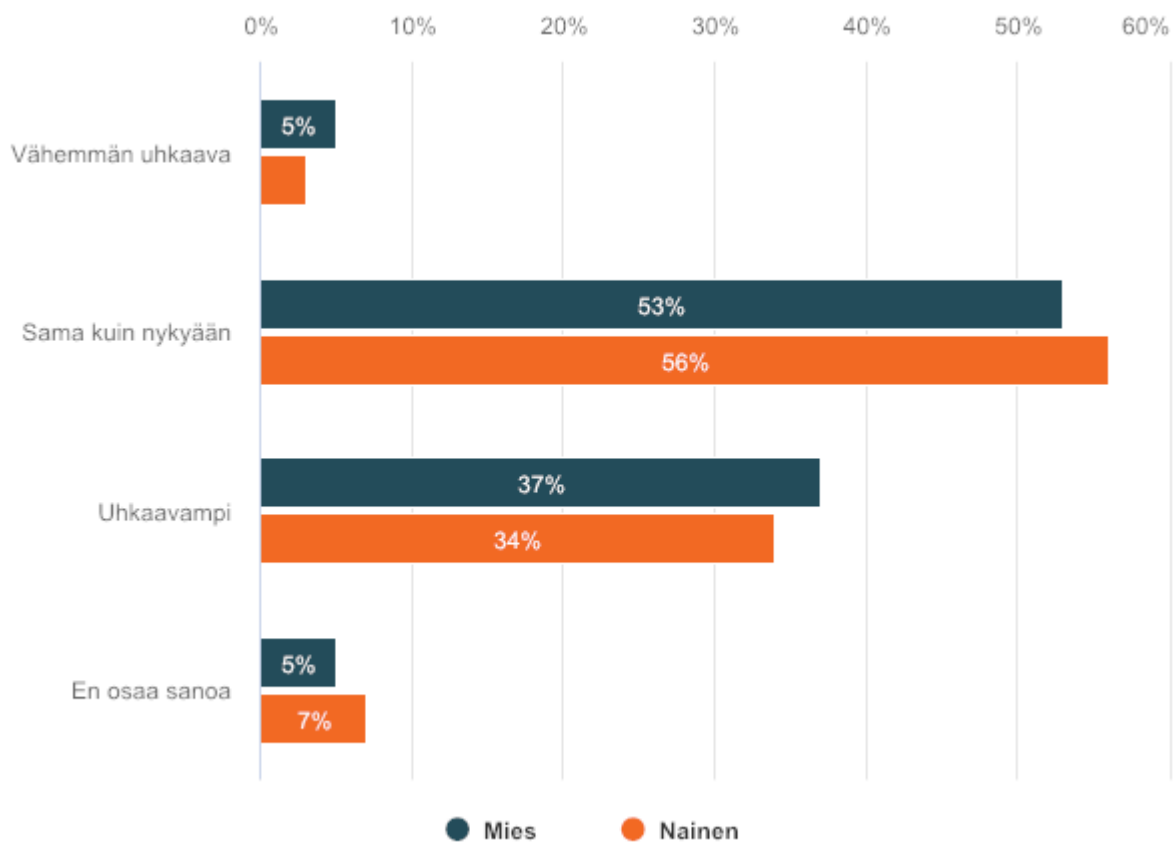
	n	Pro- sentti
Vähemmän uhkaava	4	4,0%
Sama kuin nykyään	55	54,5%
Uhkaavampi	36	35,6%
En osaa sanoa	6	5,9%

”Sama kuin nykyään” - vastaus sai eniten ääniä myös MTS:n kyselyssä vuonna 2020. Kuviosta 8 ja taulukosta 9 nähdään, että poliisiopiskelijoille suunnatussa kyselyssä ero oli kuitenkin selkeämpi, sillä yli puolet, eli 55 prosenttia vastasi näin verrattuna MTS:n 47 prosenttiin. Uhkaavampi sai toiseksi eniten ääniä molemmissa kyselyissä. Vähemmän uhkaava sai tismalleen saman neljän prosenttiyksikön suuruisen määrän molemmissa kyselyissä. Yhdeksän prosenttia suomalaisista keskimäärin ei osannut sanoa kantaansa. (MTS 2020, 46.)

Vastaukset ovat pitkälti linjassa maailmanpoliittisen tilanteen suhteen, jossa ei ole Suomen lähialueilla varsinaisesti tapahtunut suuria muutoksia sitten 2014 alkaneen Ukrainan kriisin. Epäilemättä kuitenkin edellä mainitun konfliktin, jonka yhteydessä Venäjä muun muassa miehitti Krimin niemimaan, voikin olettaa heittävän ihmisten mielissä varjon myös Suomen tulevaisuuden ylle ja näin vaikuttaneen myös kyselyn tuloksiin.

Tilannetta lähitulevaisuudessa uhkaavampana pitävien osuus on MTS:n tutkimuksen perusteella suomalaisten keskuudessa jokseenkin suurempi, kuin poliisiammattikorkeakoululaisille suunnatussa kyselyssä. Suomalaisista keskimäärin 40 prosenttia katsoo sotilaallisen tilanteen lähitulevaisuudessa olevan Suomen lähialueilla uhkaavampi (MTS 2020, 46). Poliisiopiskelijoiden keskuudessa vastaava luku on 35,5 prosenttia.

Vaikka ero ei olekaan suuri, on syytä pohtia sen syitä. Tutkimuksen välillä on aikaa kulunut vuosi, mutta sinä aikana ei kaikeksi ole tapahtunut mitään erityisesti suomalaisten turvallisuuteen vaikuttavaa ainakaan Suomen lähialueilla. Saattaa myös olla, että iäkkäämmät kansalaiset ovat seuranneet kansainvälistä tilannetta pidempään, ja näin ollen kenties huomanneet suhteiden kiristymisen myös esimerkiksi Itämerellä ja Baltiassa. Itse asiassa MTS:n tutkimuksesta käykin ilmi, että iäkkäämpi väestö uskoo sotilaallisen tilanteen heikkenevän tulevina vuosina Suomen lähialueilla todennäköisemmin kuin nuoremmat ikäluokat (MTS 2020, 46). Poliisiopiskelijoiden vastauksissa saattaakin korostua vastaajien nuori ikä.

Kuvio 9. Viidennen kysymyksen vastausprosentit sukupuolen mukaan.

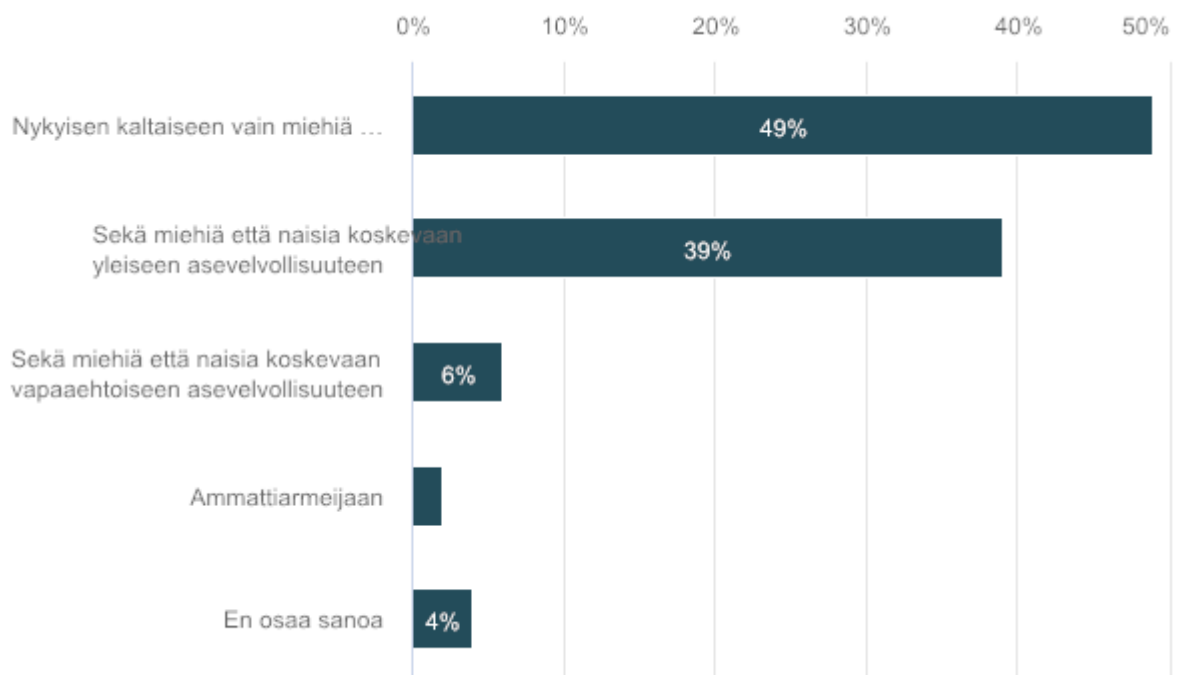
Taulukko 10. Viidennen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät sukupuolen mukaan.

	Mies		Nainen		Yhteensä
	n	Prosentti	n	Prosentti	
Vähemmän uhkaava	3	5,0%	1	2,4%	4
Sama kuin nykyään	32	53,3%	23	56,1%	55
Uhkaavampi	22	36,7%	14	34,2%	36
En osaa sanoa	3	5,0%	3	7,3%	6
Yhteensä	60		41		101

Kuten kuviosta 9 ja taulukosta 10 näkyy, ei sukupuolten välillä ole huomattavissa merkittäviä eroja vastausten suhteen. Naisopiskelijoiden keskuudessa pidetään tilanteen pysymistä ennallaan keskimäärin hieman todennäköisempänä kuin miesten. Sotilaallisen tilanteen uhkaavammaksi arvioiminen on puolestaan jokseenkin yleisempää miesten keskuudessa. Toisaalta miesten keskuudessa vähemmän uhkaava vaihtoehto saa myös naisia enemmän kannatusta.

MTS:n tutkimuksesta selviää, että suomalaiset miehet pitävät keskimäärin naisia todennäköisempänä tilanteen pysymistä ennallaan (51 prosenttia), kuten myös muuttumista uhkaavammaksi (40 prosenttia). Naisilla luvut ovat kuitenkin lähes samanlaiset (tilanteen pysyminen ennallaan sai 44 prosentin ja muuttuminen uhkaavammaksi 39 prosentin kannatuksen). Neljä prosenttia molemmista sukupuolista arvioi sotilaallisen tilanteen muuttuvan vähemmän uhkaavaksi lähitulevaisuudessa. Naisista 13 ja miehistä viisi prosenttia ei osannut kertoa mielipidettään asian suhteen. (MTS 2020, 46.)

6. Pitäisikö Suomen puolustusjärjestelmän perustua mielestänne (valitse yksi)

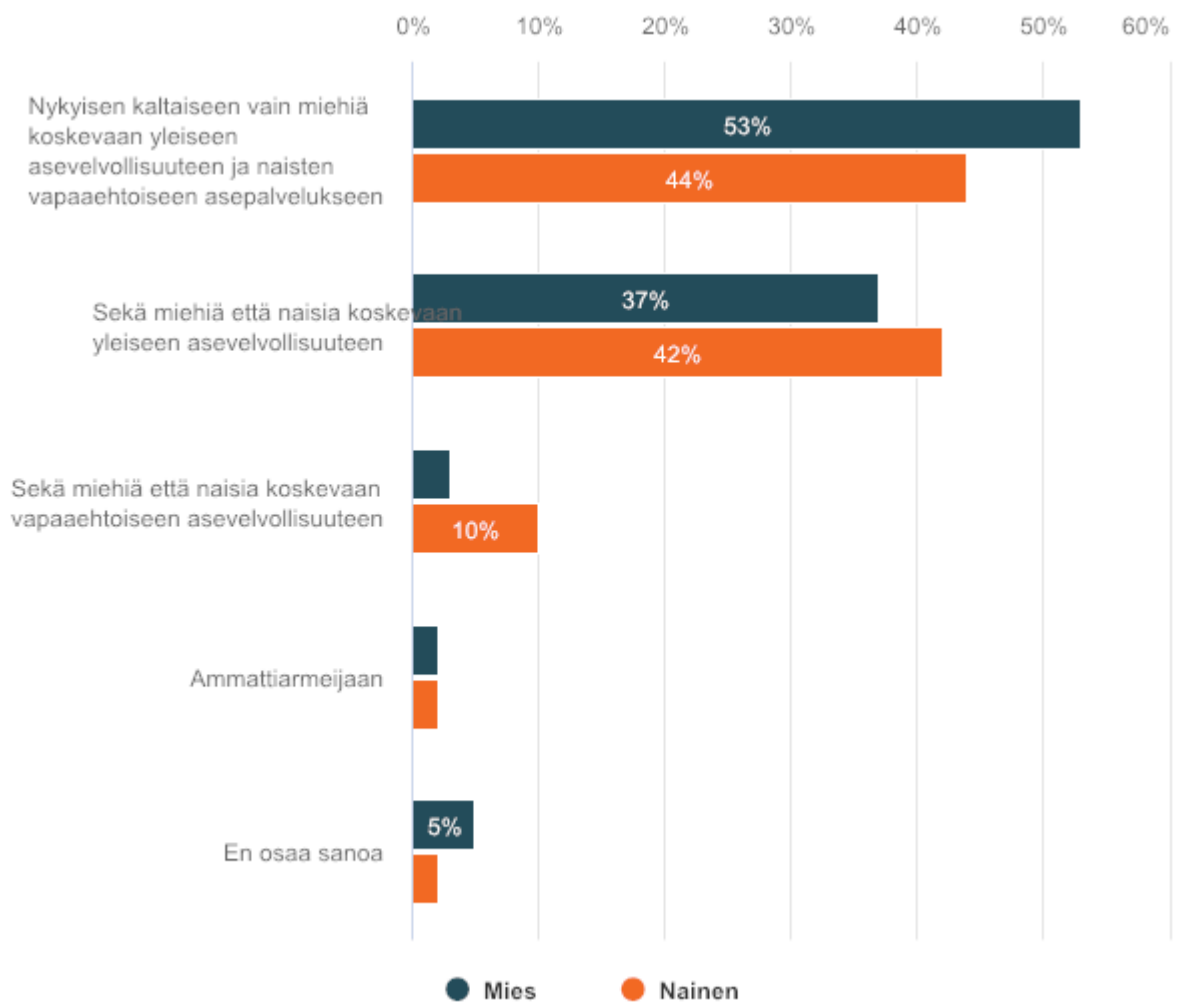
Kuvio 10. Kuudennen kysymyksen vastausprosentit.

Taulukko 11. Kuudennen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät.

	n	Pro- sentti
Nykyisen kaltaiseen vain miehiä koskevaan yleiseen asevelvollisuu- teen ja naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen	50	49,5%
Sekä miehiä että naisia koskevaan yleiseen asevelvollisuuteen	39	38,6%
Sekä miehiä että naisia koskevaan vapaaehtoiseen asevelvollisuu- teen	6	5,9%
Ammattiarmeijaan	2	2,0%
En osaa sanoa	4	4,0%

Kuviosta 10 ja taulukosta 11 näemme, että yleinen asevelvollisuus, joko vain miehiä koskevana tai molempia sukupuolia, saa poliisiammattikorkeakoululaisten keskuudessa ylivoimaisen kannatuk-
sen. 88 prosenttia vastaajista kannattaa yleistä asevelvollisuutta muodossa tai toisessa.

Koko väestöstä 52 prosenttia kannattaa nykyisen kaltaista vain miehiä koskevaa ja 23 prosenttia molempia sukupuolia koskevaa yleistä asevelvollisuutta. Sekä miehiä että naisia koskeva vapaaeh-
toinen asevelvollisuus saa koko väestöltä 14 prosentin ja ammattiarmeija kahdeksan prosentin
kannatuksen. Kantaansa ei osannut kertoa kolme prosenttia (MTS 2020, 31).

Kuvio 11. Kuudennen kysymyksen vastausprosentit sukupuolen mukaan.

Taulukko 12. Kuudennen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät sukupuolen mukaan.

	Mies		Nainen		Yhteensä
	n	Prosentti	n	Prosentti	
Nykyisen kaltaiseen vain miehiä koskevaan yleiseen asevelvollisuuteen ja naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen	32	53,3%	18	43,9%	50
Sekä miehiä että naisia koskevaan yleiseen asevelvollisuuteen	22	36,7%	17	41,5%	39
Sekä miehiä että naisia koskevaan vapaaehtoiseen asevelvollisuuteen	2	3,3%	4	9,8%	6
Ammattiarmeijaan	1	1,7%	1	2,4%	2
En osaa sanoa	3	5,0%	1	2,4%	4
Yhteensä	60		41		101

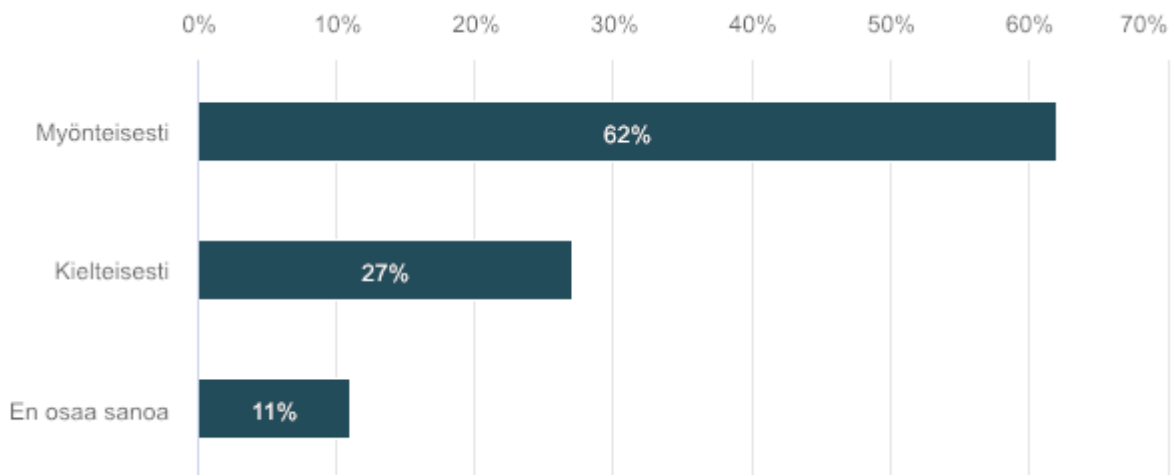
Nykyisenkaltaisen malli saa enemmistön suosion molemmissa kyselyissä. Poliisiopiskelijoiden kohdalla tulos hieman yllätti, sillä oletimme, että poliisissa työskentelevät naiset olisivat halukkaita olemaan miesten kanssa samalla viivalla. Perinteisen mallin kannatus, jossa asevelvollisuus koskee vain miehiä, saattaa myös kertoa poliisiksi hakeutuvien arvomaailmasta.

Kuviosta 11 ja taulukosta 12 näemme, että ammattiarmeija sai sekä miehiltä että naisilta yhden kannattajan molemmilta. Tulos kertoo kaikesta siitä, että maanpuolustustahto on vastaajien kes-

kuudessa korkealla, eikä sotilaallisia tehtäviä haluta ns. ulkoistaa “rahan taakse”. Poliisiopiskelijoiden voidaankin näin ollen sanoa varsin mielellään pitävän kiinni asevelvollisuudesta ja kannattavan “tavallisista kansalaisista” koostuvaa armeijaa.

Vertailun vuoksi MTS:n kyselyyn vastanneista miehistä nykyisenkaltaisen järjestelmän näki parhaana 52 prosenttia, molempia sukupuolia koskeva yleinen asevelvollisuus sai 28 prosentin kannatuksen, vapaaehtoinen asevelvollisuus puolestaan keräsi taakseen 11 prosenttia ja ammattiarmeija kahdeksan prosenttia vastauksista. Naisista myös 52 prosenttia piti vain miehiä koskevaa yleistä asevelvollisuutta parhaana, yleinen asevelvollisuus molemmille sukupuolille sai 18 prosenttia naisten äänistä, kaikille vapaaehtoinen palvelus sai puolestaan 18 prosentin ja ammattiarmeija seitsemän prosentin kannatuksen. Miehistä vain yksi prosentti ja naisista viisi prosenttia ei osannut kertoa mielipidettään. (MTS 2020, 31.)

7. Miten suhtaudutte siihen, että Suomessa siirryttäisiin sekä miehiä että naisia koskevaan yleiseen kansalaispalvelukseen, joka voitaisiin suorittaa joko siviili- tai varusmiespalveluna?

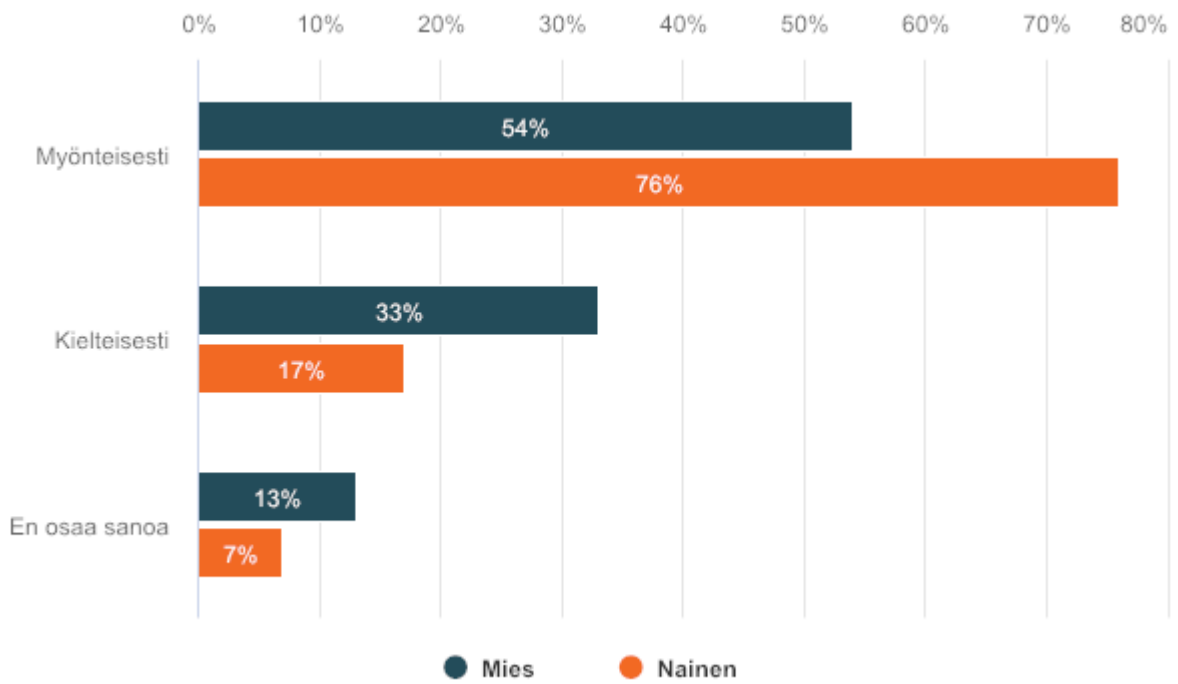

Kuvio 12. Seitsemännennen kysymyksen vastausprosentit.

Taulukko 13. Seitsemännen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät.

	n	Pro- sentti
Myönteisesti	63	62,4%
Kielteisesti	27	26,7%
En osaa sanoa	11	10,9%

Kuviosta 12 ja taulukosta 13 huomaamme, että yleinen kansalaispalvelus keräsi taakseen reilusti yli puolet poliisiammattikorkeakoululaisten vastauksista. Muun väestön keskuudesta vastaavasti kansalaispalvelus sai 54 prosentin kannatuksen. Kielteisesti siihen suhtautui 29 prosenttia, mikä on hieman poliisiopiskelijoita enemmän. Kantaansa ei asiaan osannut sanoa muusta väestöstä 17 prosenttia, mitä voi myös pitää varsin korkeana. (MTS 2020, 35.)

Kuvio 13. Seitsemännen kysymyksen vastausprosentit sukupuolen mukaan.

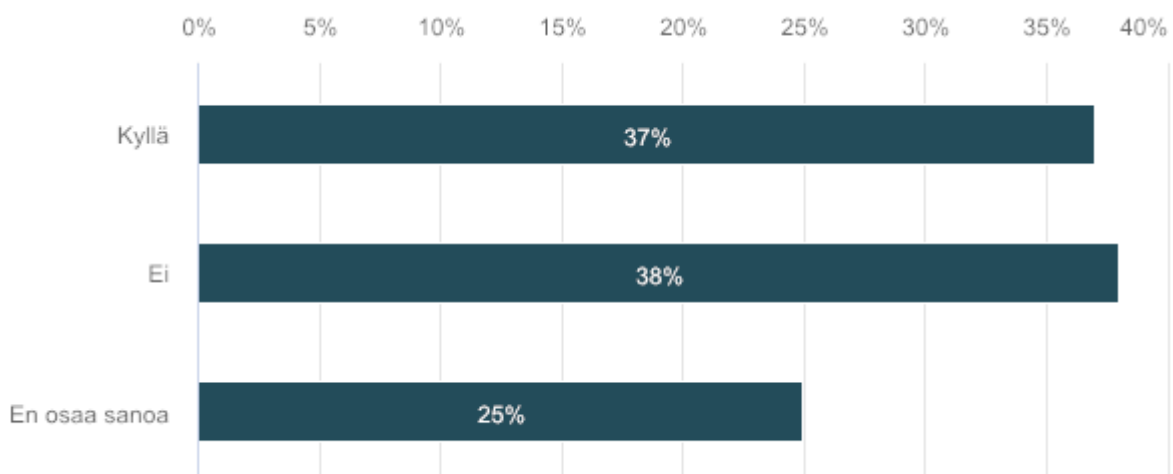
Taulukko 14. Seitsemännen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät sukupuolen mukaan.

	Mies		Nainen		Yhteensä
	n	Pro-sentti	n	Pro-sentti	
Myönteisesti	32	53,4%	31	75,6%	63
Kielteisesti	20	33,3%	7	17,1%	27
En osaa sanoa	8	13,3%	3	7,3%	11
Yhteensä	60		41		101

Kuviosta 13 ja taulukosta 14 näemme, että naisista myönteistä kantaa kannatti 75,6 prosenttia, mikä oli yli 20 prosenttiyksikköä suurempi kuin miesten 53,4 prosentin osuus. Kielteisesti kansalaispalvelukseen suhtautui taas huomattavasti suurempi osuus miehistä kuin naisista, lukujen ollessa 33,3 prosenttia ja 17,1 prosenttia. Kokonaisuutena myönteinen suhtautuminen on molempien sukupuolten osalta varsin korkeaa.

Naispuoliset poliisiopiskelijat kannattavat yleistä kansalaispalvelusta myös varsin merkittävästi enemmän verrattuna suomalaisiin naisiin yleensä, joiden keskuudesta myönteistä suhtautumista löytyi 56 prosenttiyksikön verran. Miehistä taas 52 prosenttia kertoi kantansa olevan myönteinen kansalaispalvelusta kohtaan. Kannatus on jokseenkin lähes yhtä suurta miespuolisten poliisiopiskelijoiden keskuudessa. Suomalaisista naisista kielteisesti puolestaan yleiseen kansalaispalvelukseen suhtautui 27 prosenttia ja miehistä 31 prosenttia. 18 prosenttia naisista ja 16 prosenttia miehistä ei osannut kertoa mielipidettään kysymykseen. (MTS 2020, 35.)

8. Pitäisikö Suomen mielestänne pysyä sotilaallisesti liittoutumattomana?

Kuvio 14. Kahdeksannen kysymyksen vastausprosentit.

Taulukko 15. Kahdeksannen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärä.

	n	Prosentti
Kyllä	37	36,6%
Ei	39	38,6%
En osaa sanoa	25	24,8%

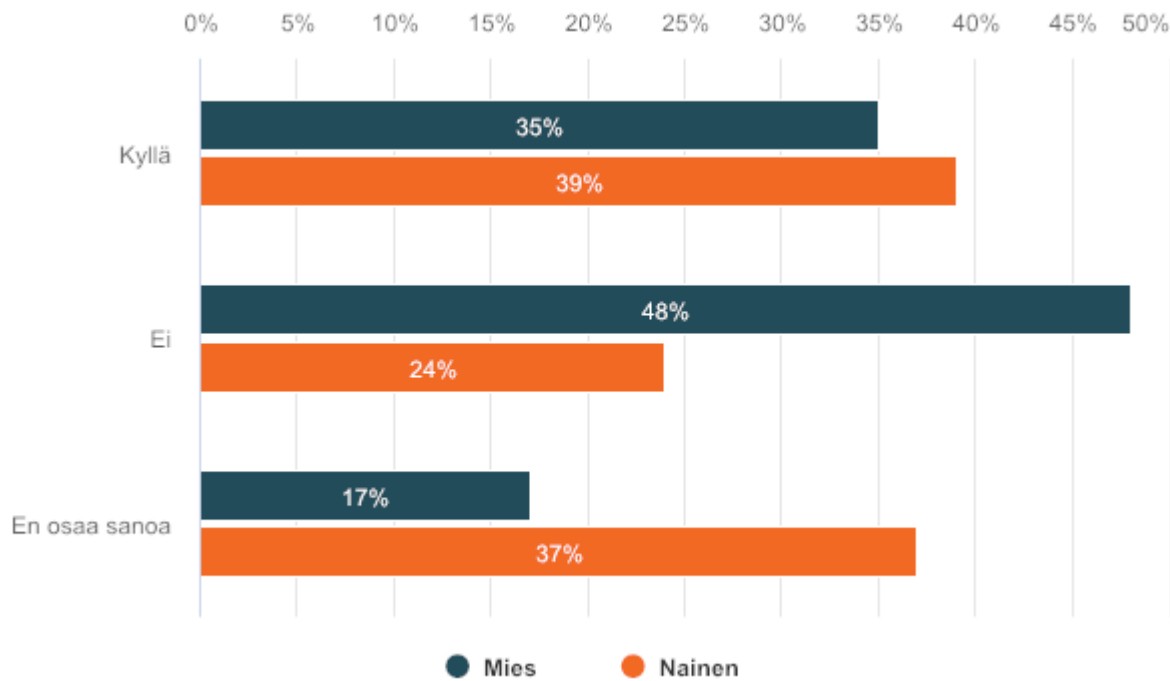
Kuviosta 14 ja taulukosta 15 näemme, että suhtautumisessa Suomen sotilaalliseen liittoutumattomuuteen ilmenee poliisiopiskelijoiden keskuudessa varsin suuria eroja verrattuna muuhun väestöön. Kysymykseen “Pitäisikö Suomen mielestänne pysyä sotilaallisesti liittoutumattomana?” on vastannut “ei” 38 prosenttia poliisiammattikorkeakoululaisista, mikä on kyllä-vastauksia prosenttisyys verran enemmän. Vastauksia tarkasteltaessa on kuitenkin pantava merkille, että kysymyksessä ei ole huomioitu mitenkään kenen kanssa Suomen tulisi liittoutua sotilaallisesti. Käytännössä useimmille todennäköisesti tulee ensimmäisenä mieleen sotilasliitto Nato ja mahdollinen Suomen jäsenyys kyseisessä järjestössä. Joka tapauksessa Suomella on myös muita liittoutumisvaihtoehtoja.

Liittoutumista on muusta väestöstä kannattanut MTS:n mittauksen mukaan 24 prosenttia ja Suomen perinteistä liittoutumattomuuslinjaa yli puolet eli 55 prosenttia. 20 prosenttia puolestaan ei ole osannut sanoa vastaustaan, mikä on hieman poliisiopiskelijoita vähemmän. (MTS 2020, 38.)

Syy muuta väestöä korkeampaan suosioon liittoutumista kohtaan voi jälleen osittain selittyä poliisiammattikorkeakoululaisten todennäköisesti melko nuorella keski-iällä. Suomen sotilaallista liittoutumista kannattaa MTS:n tutkimuksen mukaan eniten nuoret ikäluokat. Huomattakoon myös, että eräs poliisien “suosikkipuolueista” eli kokoomus suhtautuu liittoutumiseen myönteisemmin kuin muut suuret puolueet. (MTS 2020, 16–17.)

Kyllä ja ei - vastausten jakautuminen lähes yhtä suuriin segmentteihin sekä myös niiden merkittävä osuus, jotka eivät osanneet sanoa asiaan mitään, selittynevät pitkälti sillä, että sotilaallisesta liittoutumisesta löytyy kenen tahansa mielestä varmasti sekä hyviä että huonoja puolia. Asi-

aan on myös vaikea löytää yksiselitteistä vastausta. Huomion arvoista kuitenkin on poliisiopiskelijoiden ero tässä asiassa mielipiteiltään muihin suomalaisiin. Suomessa on pitkä sotilaallisen liittoutumattomuuden perinne ja sille löytyy kansalaisten keskuudesta myös paljon kannatusta.

Kuvio 15. Kahdeksannen kysymyksen vastausprosentit sukupuolen mukaan.

Taulukko 16. Kahdeksannen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät sukupuolen mukaan.

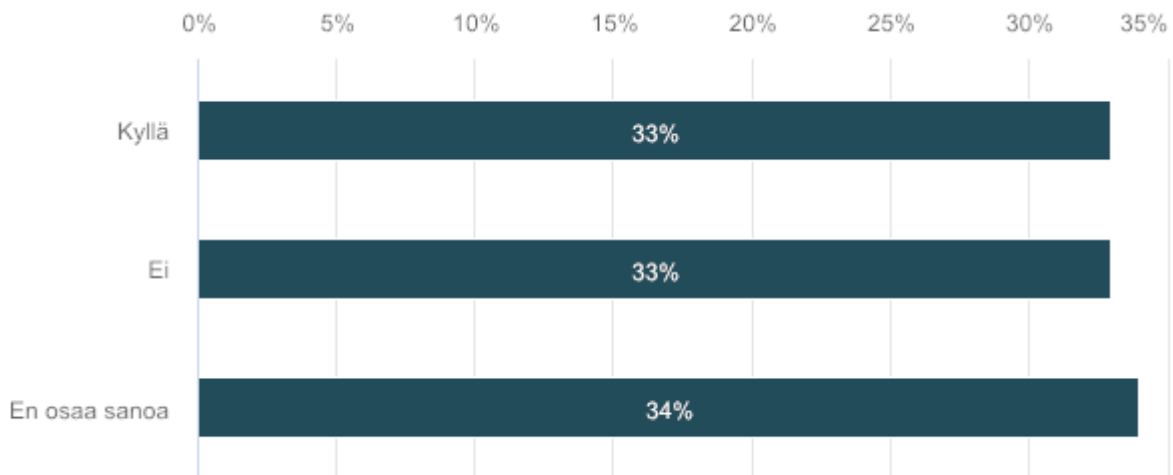
	Mies		Nainen		Yhteensä
	n	Pro-sentti	n	Pro-sentti	
Kyllä	21	35,0%	16	39,0%	37
Ei	29	48,3%	10	24,4%	39
En osaa sanoa	10	16,7%	15	36,6%	25
Yhteensä	60		41		101

Kuviosta 15 ja taulukosta 16 näemme, että eri sukupuolten välillä ero oli suuri ei-vastauksen kohdalla, jossa miehet suhtautuivat yli puolet kielteisemmin asiaan. Miehet siis kannattavat huomattavasti naisia enemmän sotilaallista liittoutumista, kun taas naiset ovat todennäköisemmin liittoutumattomuuden kannalla. En osaa sanoa -vaihtoehdon valitsivat naiset paljon miehiä todennäköisemmin.

MTS:n tutkimuksesta selviää, että samaan kysymykseen vastasi ”kyllä” kyselyyn osallistuneista suomalaisnaisista 57 prosenttia ja miehistä 54 prosenttia. Ei-vaihtoehto sai taakseen 16 prosenttia naisista ja 33 prosenttia miehistä. Kantaa asiaan ei ottanut vastanneista naisista 27 prosenttia ja miehistä 13 prosenttia. (MTS 2020, 38.)

Ehkä merkittävin ero poliisiopiskelijoiden ja muun väestön välillä löytyy juuri miesten vastauksista; vaikka sotilaallinen liittoutuminen saa enemmän kannatusta suomalaisten miesten joukosta, on silti heistäkin yli puolet liittoutumattomuuden kannalla. Miespuoliset poliisiammattikorkeakoululaiset taas kannattavat liittoutumista huomattavasti liittoutumattomuutta enemmän.

9. Pitäisikö Suomen mielestänne pyrkiä sotilasliitto Naton jäseneksi?

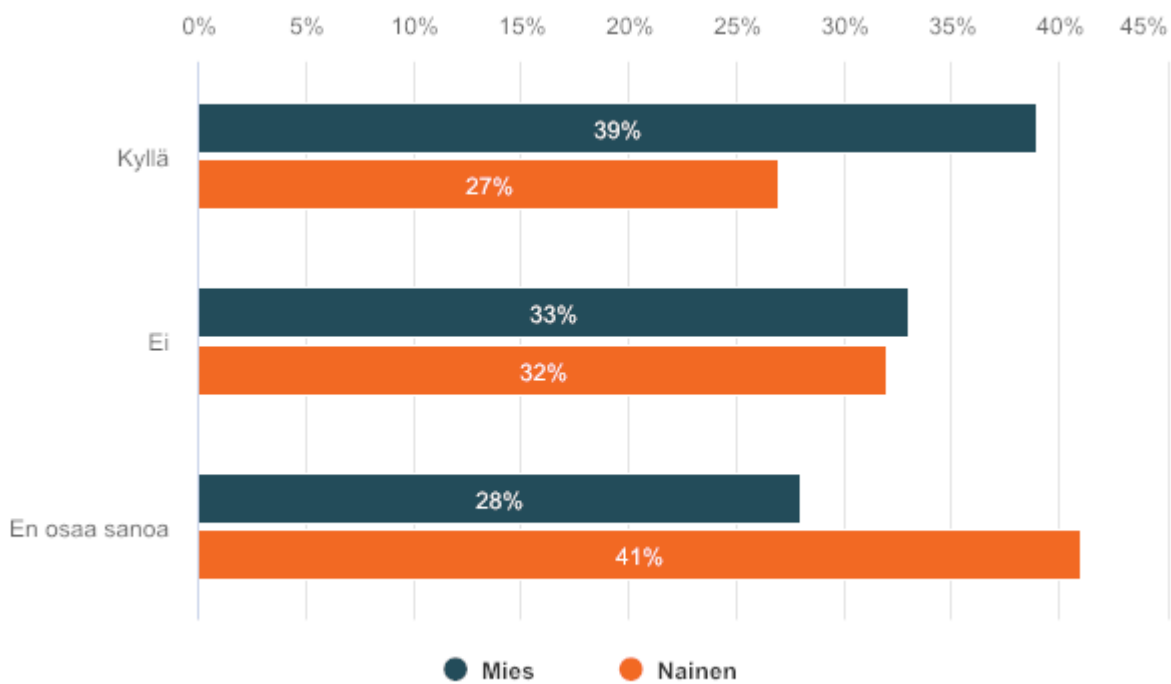

Kuvio 16. Yhdeksännen kysymyksen vastausprosentit.

Taulukko 17. Yhdeksännen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät.

	n	Pro- sentti
Kyllä	34	33,6%
Ei	33	32,7%
En osaa sanoa	34	33,7%

Kuvio 16 ja taulukko 17 näyttävät meille, että eri vaihtoehtojen keräämät kannattajamäärät ovat hämmästyttävän lähellä toisiaan, kysyttäessä poliisiopiskelijoiden suhtautumista Suomen mahdolliseen Nato-jäsenyyteen. Jälleen kerran kuitenkin korostuu ero muuhun väestöön; MTS:n kyselytutkimuksessa vuonna 2020 Suomen natojäsenyys sai 21 prosentin kannatuksen, kun taas kielteisesti jäsenyyteen suhtautui 53 prosenttia. Kantaansa ei osannut kertoa 25 prosenttia. (MTS 2020, 40.)

Kuvio 17. Yhdeksännen kysymyksen vastausprosentit sukupuolen mukaan.

Taulukko 18. Yhdeksännen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät sukupuolen mukaan.

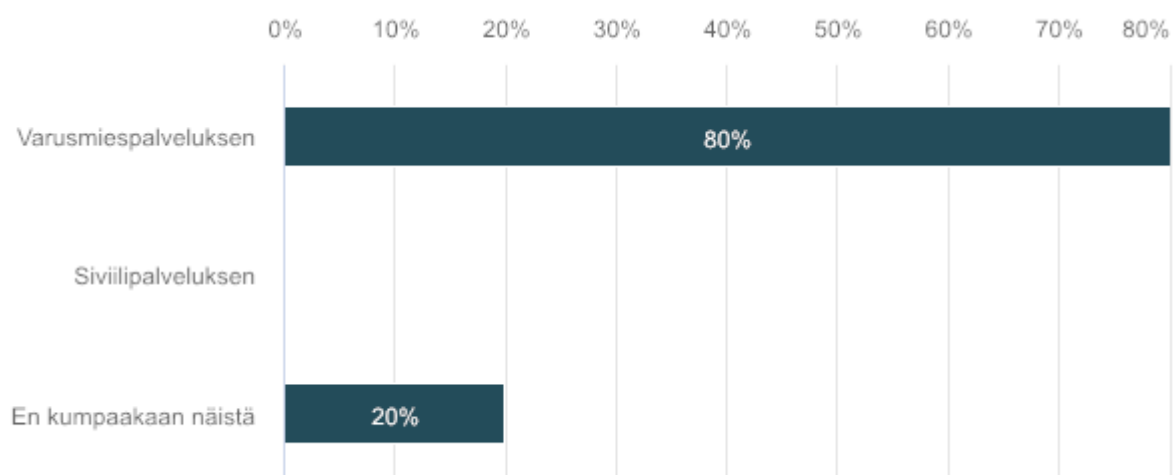
	Mies		Nainen		Yhteensä
	n	Prosentti	n	Prosentti	
Kyllä	23	38,4%	11	26,8%	34
Ei	20	33,3%	13	31,7%	33
En osaa sanoa	17	28,3%	17	41,5%	34
Yhteensä	60		41		101

MTS:n kyselyn mukaan suomalaisista miehistä keskimäärin 28 prosenttia kannatti vuonna 2020 Nato-jäsenyyden hakemista. Jäsenyyttä vastusti puolestaan 52 prosenttia ja vastaajistaan mielipidettään ei osannut sanoa 20 prosenttia. (MTS 2020, 40.)

Kuvion 17 ja taulukon 18 mukaan miespuolisten Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden keskuudessa kannatus Nato-jäsenyyttä kohtaan on noin kymmenen prosenttia korkeampi, kuin muilla suomalaisilla miehillä keskimäärin. Miesopiskelijoista myös suurempi osa suhtautuu jäsenyyteen myönteisesti kuin kielteisesti. Muuta väestöä edustavien miesten keskuudessa asia on päinvastoin; jäsenyyttä vastustaa reippaasti suurempi osa kuin kannattaa.

Kyllä- ja ei-vastausten ero on naisten kohdalla myös varsin pieni, kun tarkastellaan poliisiopiskelijoille tehdyn kyselyn tuloksia. Kielteinen suhtautuminen Suomen Nato-jäsenyyteen on naisopiskelijoiden keskuudessa miehistä poiketen suositumpaa kuin myönteisyys sotilasliittoa kohtaan. MTS:n kyselyyn vastanneista naisista vain 15 prosenttia kannatti Suomen jäsenyyttä Natossa, 54 prosenttia vastusti sitä ja 31 prosenttia ei ottanut kantaa (MTS 2020, 40). Poliisiammattikorkeakoulussa opiskelevat naiset ovat siis ainakin tämän kysymyksen vastausten perusteella muita suomalaisnaisia Nato-myönteisempiä.

10. Oletteko itse suorittanut

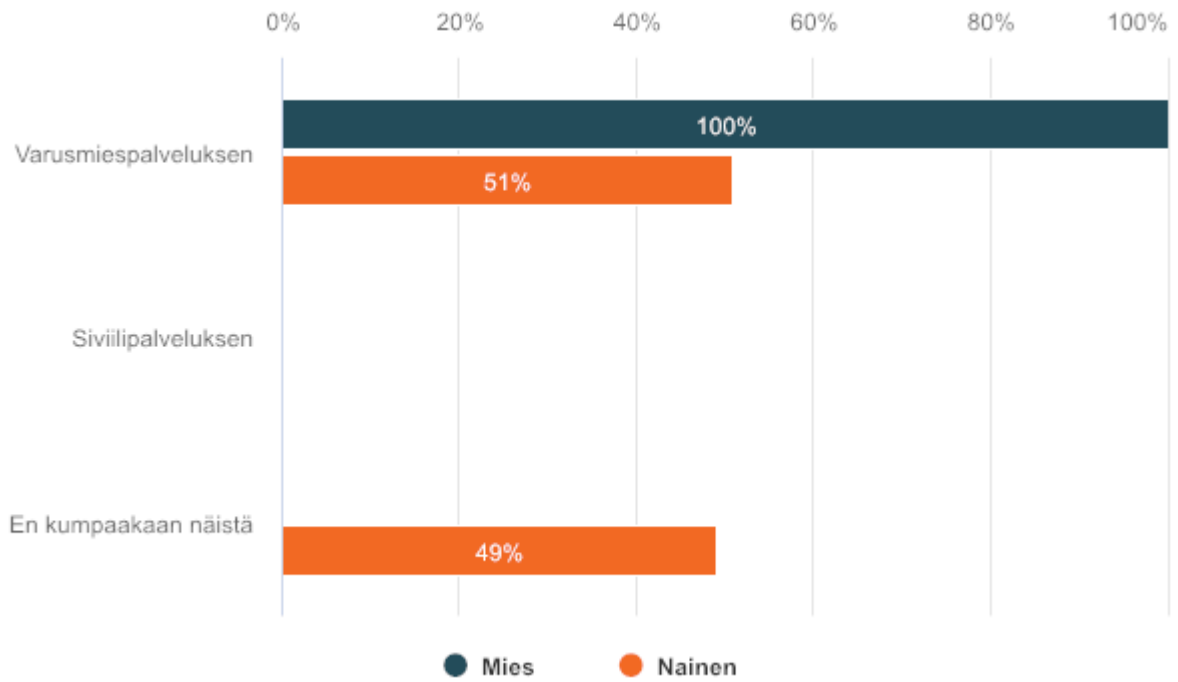
Kuvio 18. Kymmenennen kysymyksen vastausprosentit.

Taulukko 19. Kymmenennen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät.

	n	Pro- sentti
Varusmiespalveluksen	81	80,2%
Siviilipalveluksen	0	0,0%
En kumpaakaan näistä	20	19,8%

Kuvio 18 ja taulukko 19 näyttävät, että kyselyyn vastanneista hurjat 80,2 prosenttia on suorittanut varusmiespalveluksen. Molemmat sukupuoletkin yhteen laskettuna tämä luku on suurempi, kuin suomalaisten miesten keksimääräinen palvelusensuorittamisprosentti. Tässä kohtaa täytyy kuitenkin arvioida kyselyn luotettavuutta. Joka tapauksessa poliisiopiskelijat varmasti ovat keskimäärin huomattavasti useammin varusmiespalveluksen suorittaneet, vaikka luvut eivät aivan totuudenmukaisia olisikaan.

Siviilipalvelusta ei kukaan vastanneista ole suorittanut. Epäilemättä poliisit ja poliisiopiskelijat ovat todennäköisemmin varusmiestaustaisia, mutta ei liene mahdotonta, että joukossa olisi myös siviilipalveluksenkin suorittaneita.

Kuvio 19. Kymmenennen kysymyksen vastausprosentit sukupuolen mukaan.

Taulukko 20. Kymmenennen kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät sukupuolen mukaan.

	Mies		Nainen		Yhteensä
	n	Prosentti	n	Prosentti	
Varusmiespalveluksen	60	100,0%	21	51,2%	81
Siviilipalveluksen	0	0,0%	0	0,0%	0
En kumpaakaan näistä	0	0,0%	20	48,8%	20
Yhteensä	60		41		101

Kuvio 19 ja taulukko 20 kertovat, että kaikki kyselyyn vastanneet miehet ovat varusmiehenä palvelleet. Täältä osin ei varmaankaan olla kovin kaukana totuudesta, sillä siviilipalveluksen suorittaneet tai vapautuksen kokonaan saaneet ovat varmaan melko yksittäisiä tapauksia.

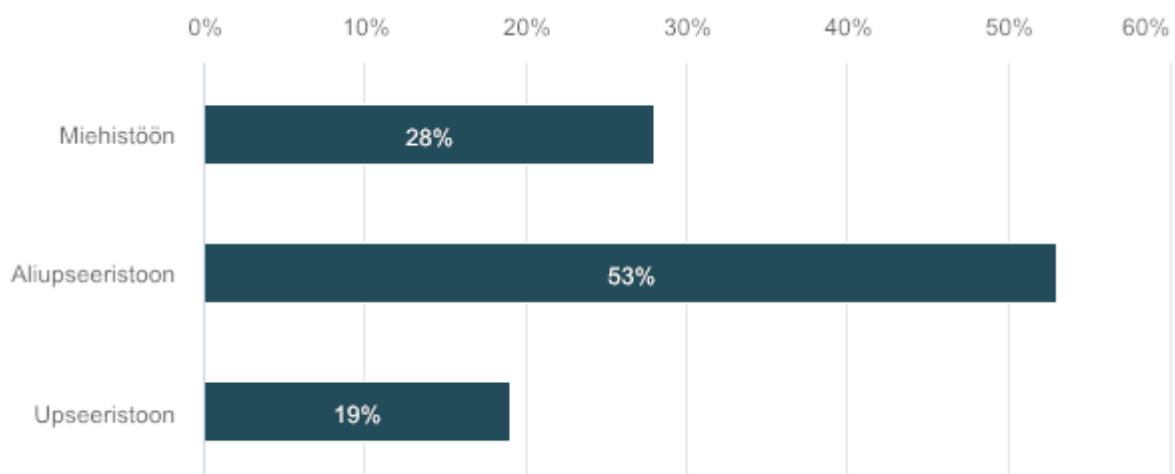
Naisten osalta tulokset ovat kenties hieman ongelmalliset; epäilemättä Poliisiammattikorkeakoulussa opiskelee huomattavan paljon naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneita, mutta ei liene kovin todennäköistä, että yli puolet kyseisen oppilaitoksen naisopiskelijoista olisi varusmiespalveluksen käyneitä. Tämän voi myös huomata monivuotisen opiskelun seurauksena Poliisiammattikorkeakoulussa.

Valtakunnallisesti vain 1–2 prosenttia varusmiespalveluksen käyvistä henkilöistä on naisia (Tanner 2021). Tämä alhainen prosenttiluku ei vastaa meidän kyselymme tulosta. Tässä pitää huomioida kuitenkin kyselymme haaste, joka liittyy vastaajiin. Todennäköisesti kyselyyn ovat vastanneet enimmäkseen ne naiset, jotka ovat armeijan käyneet ja joita opinnäytetyömme aihe kiinnosti.

Poliisiammattikorkeakoulu uudistui 2014, jolloin poistettiin vaatimus varusmiespalveluksen käymisestä miesten kohdalla. Siksi olikin mielenkiintoista huomata, että yhtään siviilipalveluksen käynnyttä miestä ei kyselyssämme ollut. (Poliisiammattikorkeakoulu 2013).

11. Mikäli olet suorittanut varusmiespalveluksen, kuulutko sotilasarvotasi

Vastaajien määrä: 81

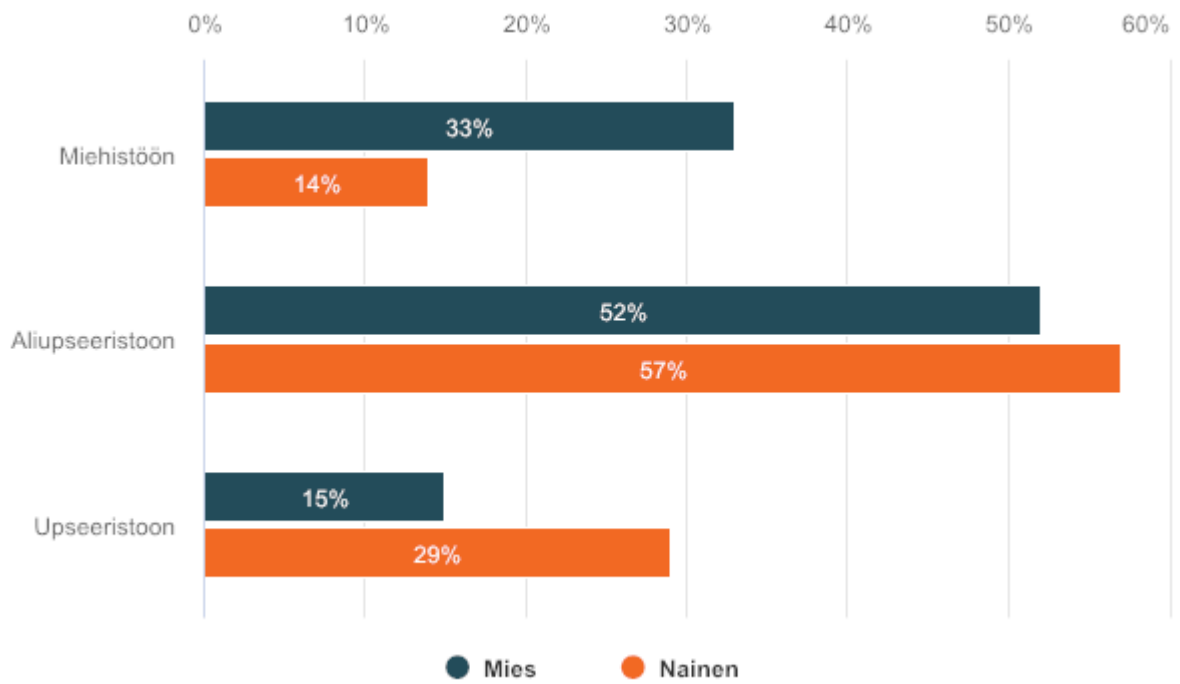
Kuvio 10. Yhdennentoista kysymyksen vastausprosentit.

Taulukko 21. Yhdennentoista kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät.

	n	Pro- sentti
Miehistöön	23	28,4%
Aliupseeristoon	43	53,1%
Upseeristoon	15	18,5%

Heti alkuun huomioitakoon, että tähän kysymykseen on vastauksia kertynyt pienempi määrä kuin muihin kysymyksiin. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä, että kysymys on näkynyt vain heille, jotka ovat edelliseen kysymykseen vastanneet suorittaneensa varusmiespalveluksen. Näin ollen vastauksia on kertynyt yhteensä 81.

Kuvio 20 ja taulukko 21 näyttävät, että aliupseerit ovat kyselyn perusteella ehdottomasti suurin ryhmä varusmiespalveluksen suorittaneiden poliisiammattikorkeakoululaisten keskuudessa. Myös reservin upseereja on huomattava edustus, vaikka prosentuaalisesti he jäävät miehistöön kuuluvien taakse.

Kuvio 11. Yhdennentoista kysymyksen vastausprosentit sukupuolen mukaan.

Taulukko 22. Yhdennentoista kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät sukupuolen mukaan.

	Mies		Nainen		Yhteensä
	n	Prosentti	n	Prosentti	
Miehistöön	20	33,3%	3	14,3%	23
Aliupseeristoon	31	51,7%	12	57,1%	43
Upseeristoon	9	15,0%	6	28,6%	15
Yhteensä	60		21		81

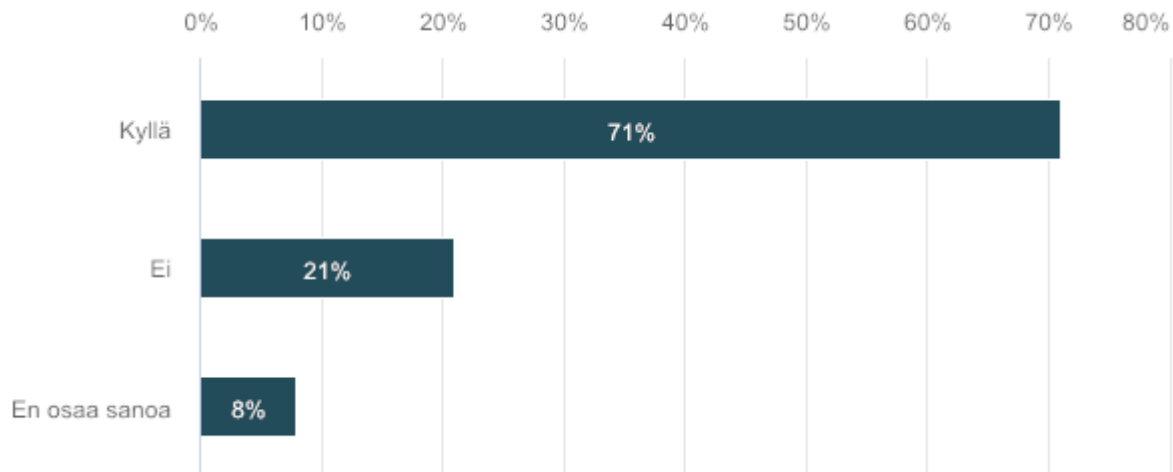
Kuvio 21 ja taulukko 22 osoittavat, että naisten osuus korostuu etenkin aliupseeriston ja upseeriston kohdalla. Miesten prosentuaalinen osuus on puolestaan miehistön sotilasarvoissa merkittävästi suurempi. Tämä ei varsinaisesti ole yllätys; varusmiespalvelukseen hakeutuvat naiset ovat mitä todennäköisimmin varsin motivoituneita. Monella heistä lienee lisäksi tavoitteena saada johtajakoulutusta. Miehillä miehistön korkeampi osuus selittyy osittain kenties myös sillä, että se on lyhin reitti käydä varusmiespalvelus. Todennäköisesti moni mies käykin armeijan, koska “niin on ennenkin tehty”, riippumatta erityisemmin omasta kiinnostuksesta tai halusta. Etenkin vanhemmilla vastaajilla saattaa olla sodan käyneitä isovanhempia ja tätä sukupolvea toiselle siirtynyttä suoraa linkkiä ei voi sivuuttaa. Tietenkin on syytä muistaa, että asevelvollisuus ja sen myötä varusmiespalvelus on lähtökohtaisesti miehille pakollinen, vaikkakin siviilipalvelus tarjoaa sille vaihtoehdon.

Toki on huomioimisen arvoista, että myös miehistökoulutus tarjoaa monia etuja, joita voi hyödyntää myös siviilielämässä (esimerkiksi kuljettajakoulutus). Myös palvelus sotilaspoliisina lienee ollut myös poliisikouluun hakeutuvien suosiossa.

Etenkin naisten osalta tämän kysymyksen vastaukset ovat todennäköisesti melko lähellä todellista tilannetta. On varsin loogista, että vapaaehtoisen varusmiespalveluksen suorittaneet naiset ovat maanpuolustusta ja Suomen turvallisuutta koskevista aihepiireistä myös jokseenkin kiinnostuneita, ja ovat täten myös todennäköisemmin tähän kyselyyn vastanneet. Tästä johtunee myös naispuolisten reserviläisten korkea edustus vastanneiden joukossa.

Maavoimien tiedotteen mukaan n. 65–70 prosenttia varusmiespalvelukseen hakeutuneista naisista suorittaa johtajakoulutuksen eli joko aliupseeri- tai reserviupseerikurssin (Maavoimat 2020). Kyselymme vastanneista naisista prosenttiosuus oli kuitenkin huikea 86, mikä ylittää selvästi koko Suomen verrokkiosuuden. Tässäkin todennäköisesti nousee vahvasti esiin kyselyyn vastanneiden kiinnostus opinnäytetyömme aihetta kohtaan.

12. Pitäisikö poliisin osallistua aktiivisesti myös maanpuolustuksellisiin tehtäviin? (Esimerkiksi pitäisikö mielestänne työelämässä tai jo poliisikoulutuksessa ottaa esille poliisin varautumista sotilaallisiin kriisitilanteisiin tai muihin poikkeusoloihin sekä harjoitella myös niihin liittyvää toimintaa?)

Kuvio 12. Kahdennentoista kysymyksen vastausprosentit.

Taulukko 23. Kahdennentoista kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät.

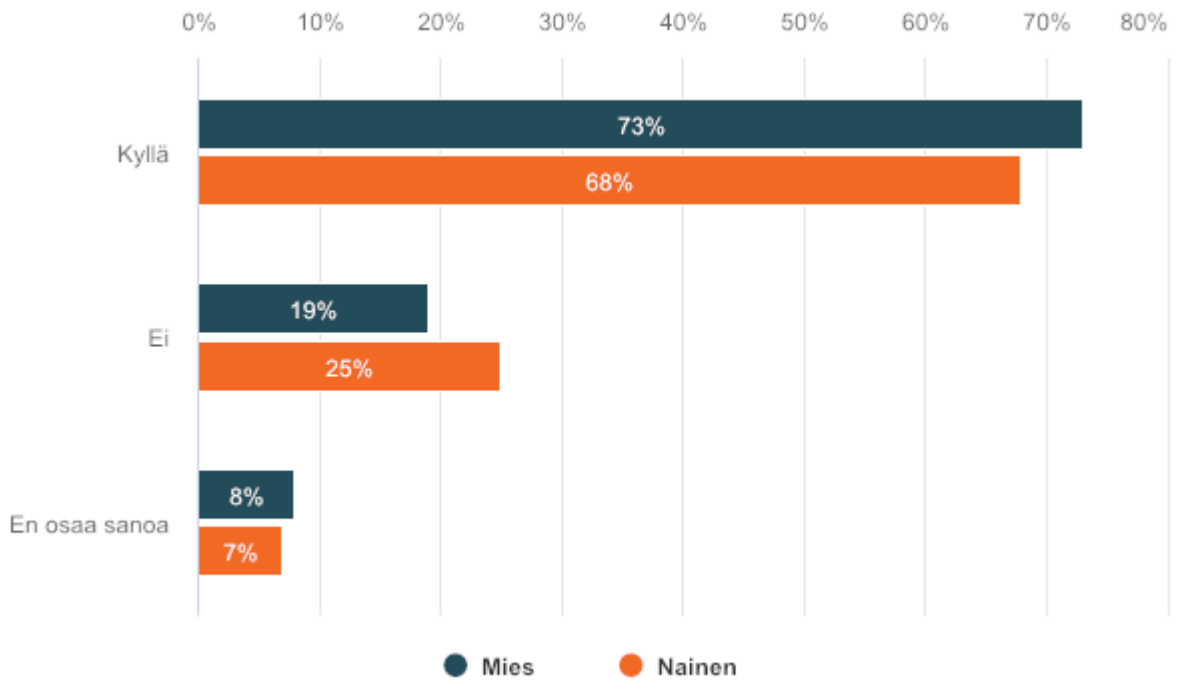
	n	Prosentti
Kyllä	72	71,3%
Ei	21	20,8%
En osaa sanoa	8	7,9%

Kuvio 22:n ja taulukko 23:n mukaan valtaosa kyselyyn vastanneista kokisi mitä ilmeisimmin hyödylliseksi saada koulutusta kriisitilanteita varten ja haluaisi poliisin myös osallistuvan maanpuolustuksellisiin tehtäviin. Kysymys on sinänsä hieman ympäröivä, eikä varsinaisesti erittele minkälaista tämän koulutuksen tai toiminnan pitäisi olla. Täytyy myös huomioida, että poliisi pelkäästään jo

olemassaolollaan ylläpitää osaltaan Suomen kokonaisturvallisuutta ja siten osallistuu myös valtakunnan puolustamiseen, vaikka toiminta ei varsin maanpuolustuksellisenä äkkiseltään näyttäydykään.

Epäilemättä poliisilla on suunnitelmat valmiina erilaisten kriisien, kuten sotien, varalle. Historiaan peilaten nämä poikkeusaikojen suunnitellut tehtävät liittyvät pitkälti esimerkiksi väestönsuojeluun. Isolla osalla poliisiammattikorkeakoululaisista olisi varmasti halua ja mielenkiintoa harjoitella toimintaa yhteiskunnan häiriötilanteiden varalta. Toki poliisikoulutus antaa jo sinällään todennäköisesti kohtuullisen hyvät valmiudet järjestyksen ylläpitämiseen myös hyvin poikkeuksellisissa olosuhteissa.

Yhteiskuntamme on varmasti varsin tuudittautunut melko pysyväksi koettuun ja jo vuosikymmeniä kestäneeseen vakauden tilaan. Mikäli koronapandemiaa ei lasketa mukaan, ei Suomea ole sitten toisen maailmansodan kohdannut minkäänlainen yhteiskunnallinen hätätila. Tällä on epäilemättä ollut vaikutusta ei pelkästään kansalaisten vaan myös viranomaisten valmiuteen toimia yllättävän kriisitilanteen väistämättä sattuesssa. Yhteiskuntamme vakaus voi periaatteessa horjua ja jopa kaatua minä hetkenä hyvänsä; varsin kärjistävänä (ja kenties hieman tuulesta temmattuna) esimerkkinä toimikoon vaikkapa jokin katastrofaalinen tapahtuma, kuten supertulivuoren purkaus jossain päin maailmaa tai ydinvoimalaonnettomuus lähialueillamme. Tämänkaltaisia uhkakuvia voi keksiä, vaikka millä mitalla. Maailmanlopun odottaminen ei ole järkevää eikä kaikkiin mahdollisiin uhkiin pystytä tai niihin ei ole kohtuuden rajoissa viisasta varautua, mutta joka tapauksessa viranomaisilla täytyy olla jonkinlainen valmius toimintaan varsin poikkeavissakin olosuhteissa. Kun tilanne iskee päälle, on enää liian myöhäistä varautua.

Kuvio 13. Kahdennentoista kysymyksen vastausprosentit sukupuolen mukaan.

Taulukko 24. Kahdennentoista kysymyksen vastausprosentit ja lukumäärät sukupuolen mukaan.

	Mies		Nainen		Yhteensä
	n	Prosentti	n	Prosentti	
Kyllä	44	73,4%	28	68,3%	72
Ei	11	18,3%	10	24,4%	21
En osaa sanoa	5	8,3%	3	7,3%	8
Yhteensä	60		41		101

Kuvio 24 ja taulukko 25 osoittavat, että sukupuolten välillä ei ole havaittavissa valtaisa eroa suhtautumisessa tähän kysymykseen. Miehet ovat jokseenkin myönteisempiä ajatukselle poliisin maanpuolustukseen liittyvistä tehtävistä kuin naiset. Joka tapauksessa kannatusta löytyy varsin runsaasti sekä naisten että miesten keskuudesta.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden vastaukset ovat monin tavoin varsin yhteneväiset ja isoilta osin jopa ennalta arvattavissa. Toki muutamien vastausten ja kysymysten osalta löytyi suurempaa hajontaa ja yllätyksiä. Pääsääntöisesti voidaan kuitenkin sanoa, että poliisiopiskelijat (tai ainakin kyselyyn vastanneet) ovat varsin maanpuolustushenkisiä, kuten toki suomalaiset yleensäkin.

Kyselytutkimuksen tulokset voidaan myös tiivistää johtopäätökseen, jonka mukaan poliisiammattikorkeakoululaiset pitkälti kokevat Suomen puolustamisen arvoiseksi maaksi ja ovat sitä mieltä, että Suomen on puolustauduttava lopputuloksen kannalta epävarmassakin tilanteessa. Lähes kaikki opiskelijat ovat vieläpä halukkaita osallistumaan kykyjensä mukaan kotimaansa puolustamiseen.

Mikäli Suomea tulevaisuudessa kohtaa toisen maailmansodan kaltainen tilanne tai mikä tahansa muukin kriisi, joka horjuttaisi yhteiskuntamme järjestystä, ovat tämänhetkiset poliisiopiskelijat tahtotilaltaan varsin valmiita toimimaan poliisin poikkeusolojen tehtävissä. Vaikka maailma onkin talvi-, jatko- ja Lapin sodan päivistä kovasti muuttunut, ovat ainakin lähiaikoina valmistuvat poliisit säilyttäneet jollain tavalla 1930- ja 1940-lukujen melskeissä palvelleiden edeltäjiensä asenteen ja alttiuden puolustaa maataan ja sen kansalaisia.

On kuitenkin muistettava, että kyselyssä ei tarkemmin eritelty edellä viitattuja maanpuolustuksellisia tehtäviä, joihin poliisiopiskelijat ovat kertoneet olevansa valmiita osallistumaan. Poliisin kohdalla nämä tehtävät ovat varmasti pitkälti saman tapaisia mitä on esitelty tämän opinnäytetyön historiatarkastuksessa. Ei myöskään liene mahdotonta, että poliisin henkilöstön keskuudesta löytyisi tahtoa palvella sotatilanteessa myös muissa tehtävissä, kuten esimerkiksi Puolustusvoimien palveluksessa. Näinhän kävi esimerkiksi talvisodassa ja samankaltainen poliisien "pako rintamalle" olisi kaikei nykyäänkin sotatilanteessa mahdollinen. Ainakin poliisiopiskelijoiden vahva maanpuolustustahto antaa perusteita tällaiselle oletukselle.

Syytä on myös kiinnittää huomiota suurille osuuksille upseereja ja aliupseereja poliisiopiskelijoiden keskuudessa. Etenkin naisten keskuudessa nämä sotilasarvot korostuivat. Yleensäkin käsitystä vahvasta maanpuolustustahdosta poliisiammattikorkeakoululaisten keskuudessa tukee naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneiden osuus. Tietenkin jonkinlaisesta sotilaallisesta vastuuntunnosta kertonee myös miesten varsin korkea varusmiespalveluksen suoritusprosentti. Yleinen asevelvollisuus muodossa tai toisessa nähdään myös poliisiopiskelijoiden silmissä parhaana mahdollisena vaihtoehtona Suomen puolustuksen turvaamiseksi. Samoin molempia sukupuolia koskeva kansalaispalvelus saa paljon suosiota, ja kertonee kaikesta pitkälti ajatuksesta, jonka mukaan kaikkien yhteiskunnan kynnelle kykenevien jäsenten kuuluisi tehdä osuutensa yhteisen hyvän eteen.

Poliisiopiskelijat ovat kyselyn perusteella varsin tietoisia maailman menosta ja Suomen turvallisuutta uhkaavista seikoista. Tätä näkemystä tukee esimerkiksi monipuoliset vastaukset ja ”huolenaiheet”, jotka kyselylomakkeen avoimeen viestikenttään oli kirjoitettu. Kaikesta alavalintansakin puolesta Poliisiammattikorkeakoululaisten täytyy hieman pakostakin olla kiinnostuneista tulevaan työhönsäkin vaikuttavista mahdollisista uhkakuvista.

Tavallaan hieman yllättävää on myös poliisiopiskelijoiden varsin myönteinen suhtautuminen Suomen sotilaalliseen liittoutumiseen. Liittoutuminen aiheuttaisi väistämättä konfliktitilanteessa jonkinlaista toimintaa, jolla yritettäisiin vaikuttaa Suomen ulkoiseen, mutta myös sisäiseen turvallisuuteen. Näin ollen seuraukset voisivat näkyä epäsuorasti hieman mutkan kautta myös poliisin työssä. Toki liittoutuminen saattaisi aiheuttaa jo rauhan aikana jonkin ulkoisen vallan toimesta yrityksiä vaikuttaa Suomen sisäisiin asioihin. Tietenkin myös liittoutumattomuudella on omat seurauksensa. Onkin mielenkiintoista nähdä minkä vaihtoehdon poliisiopiskelijat punnitsevat parhaaksi ja mitkä riskit ovat heidän mielestään ottamisen arvoisia. Joka tapauksessa tulokset ovat varsin tasaiset sekä liittoutumisen että liittoutumattomuuden puolesta.

Vaikka Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden vastaukset etenkin maanpuolustustahdon kohdalla ovat varsin yksimielisiä, on syytä antaa arvoa myös poikkeaville mielipiteille. Vaatii aina jonkinlaista rohkeutta olla eri mieltä enemmistön kanssa, vaikkakin anonyymillä kyselylomakkeella ja aihealueesta, joka tavallaan koskettaa melko vähän jokapäiväistä poliisitoimintaa. Moni voisi pitää ristiriitaisena, että valtion palvelukseen hakeutuva ei olisi itse valmis osallistumaan edustamansa maan puolustamiseen. Syytä poliisiksi hakeutumiselle on yhtä monta kuin hakijoitakin ja jokainen pitää arvossaan hieman erilaisia asioita. Tämän voikin nähdä vahvuutena koko organisaation kannalta. Jokaisen nykyisen ja tulevan poliisin on kuitenkin syytä muistaa, että hän on valtion palveluksessa ja edustaa maataan; oli sitten rauha, sota tai mikä tahansa muu poikkeustila.

5.1 Jatkotutkimusaiheita

Olemme pyrkineet selvittämään poliisiopiskelijoiden maanpuolustustahdon nykyisen tilan, mutta emme varsinaisesti syvemmin syitä, jotka siihen ovat johtaneet. Toki olemme aihetta hieman sivunneet etenkin historiakatsauksessa, mutta tulevat tutkimukset voisivat perehtyä aiheeseen hieman perinpohjaisemmin esimerkiksi kvalitatiivisilla tutkimusmenetelmillä.

Tutkimustamme ja etenkin sen kyselylomaketta voisi käyttää jatkossakin esimerkiksi tietyin väliajoin kartoittamaan kulloisenkin tilanteen. Kyselyä olisi mahdollista toki sellaisenaankin soveltaa myös muihin poliisiyksiköihin kuin Poliisiammattikorkeakouluun tai sen voisi meidän tutkimuksetamme poiketen ulottaa myös kaikkiin käynnissä oleviin poliisin AMK-kursseihin. Näin kyselyllä saataisiin isompi otos ja ehkä myös realistisempi kuva kokonaistilanteesta.

Muissa poliisiyksiköissä tehty tutkimus antaisi myös kuvan jo pidempään poliisin ammattia harjoittaneiden mielipiteistä aihealuetta kohtaan. Saatuja tuloksia voisi esimerkiksi verrata omaan tutkimukseemme.

Jatkokyselyiden mahdolliset muutokset voisivat heijastaa yhteiskunnallista muutosta ja naisten ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden alati kasvavaa määrää poliisissa. Myös mahdollinen siviilipalveluksen tai kansalaispalveluksen käyminen saattaa vaikuttaa asenteisiin jatkossa muuttaen vastauksia ainakin näennäisesti maanpuolustuksellisesti kielteisempään suuntaan.

5.2 Lopuksi

Opinnäytetyömme aihe on kenties hieman kaukana tavanomaisesta ja jokapäiväisestä poliisitoiminnasta. Saattaisipa joku ylipäätään ihmetellä mikä hyöty asian tutkimisella ylipäätään on poliisin kannalta. Jokaiselle organisaatiolle lienee kuitenkin järkevää kartoittaa henkilöstönsä ajatuksia, muodostaa niistä johtopäätöksiä ja tarpeen tullen tehdä niiden pohjalta tarpeellisia toimenpiteitä. Tämän voisi ajatella koskevan etenkin poliisia, joka on tässä valtakunnassa merkittävässä ja kaikkien turvallisuuden kannalta kriittisen tärkeässä asemassa.

Vaikka tämän tutkimuksen tulokset eivät varsinaisesti kovin yllättäviä olleetkaan, on aihetta kuitenkin nyt ylipäätään tutkittu poliisiorganisaatiossa ja kenties samalla myös jokseenkin luotettavalla tavalla osoitettu, että tulevat poliisit ovat varsin halukkaita yhteiskuntaamme turvaamaan tapahtui

mitä tapahtui. Tilanteen voisi siis sanoa olevan hyvällä mallilla. Olisi kenties ollut varsin huolestuttavaa, mikäli tutkimuksemme tulokset olisivat olleet päinvastaisia.

Olemme myös tämän tutkimuksen sivuilla toivon mukaan valottaneet hieman poliisinkin asemaa Suomen kokonaisturvallisuuden ylläpitämisessä. Lisäksi historian tarkastelun arvoa ei sovi vähätellä; menneisyyden tapahtumista voi kuka tahansa ottaa opiksi ja ympäröivän maailman ilmiöt selkeytyvät aivan uudella tavalla, kun tuntee niihin johtaneet tapahtumat ja taustavaikuttajat. Joka ei tunne menneisyyttään, ei voi rakentaa tulevaisuuttaan.

Suomen turvallisuuden eteen tehtävä työ ja aiheen tutkiminen ei mielestämme ole koskaan turhaa. Emme voi olla niin sinisilmäisiä, että odotamme kaiken hyvinvointimme tälläkin saralla tulevan tyhjästä. Sen eteen on tehty ja tehdään edelleen valtavasti työtä ja uhrauksia. Jokainen poliisi epäilemättä tämän tietää. Suomen sisäinen ja ulkoinen turvallisuus eivät ole kaksi erillistä kokonaisuutta, vaan sidoksissa erottamattomasti toisiinsa. Näin ollen poliisit tulevatkin aina olemaan etulinjassa, kun maattamme jokin kriisi uhkaa.

Olemme tällä tutkimuksella toivottavasti tehneet oman pienen osamme tässä työssä, jota Suomen turvallisuuden eteen tehdään. Tavoitteemme tämän opinnäytetyön osalta on saavutettu, mikäli se lisää edes jonkun tietämystä aiheesta ja herättää ajattelemaan myös omaa vastuutaan yhteiskuntaamme uhkaavien tekijöiden torjunnassa. Loppujen lopuksi luja tahto ja valmius toimia ovat paras turvamme mitä tahansa vaaraa vastaan. Tämä on pätenyt kautta koko Suomen historian ja pätee edelleen, oli sitten rauha, sota tai mikä tahansa muu kriisiaika. Kenties olemmekin siis osoittaneet, että tulevat poliisit näin ollen omaavat oikean asenteen lunastamaan edustamansa ammattikunnan lupauksen olla kaikkien turvaaja, **kaikkina aikoina**.

LÄHTEET

Aalto, Aaro 2017: Ennätysmäärä halukkaita laskuvarjojääkärien vaativaan koulutukseen: “Määrä ei korvaa laatua”. Ruotuväki. Luettavissa: <https://ruotuvaki.fi/-/ennatysmaara-halukkaita-laskuvarjojaakarien-vaativaan-koulutukseen-maara-ei-korvaa-laatua->.

Haavisto, Lauri 2011: Suomalaisen sotilaan historia. Ristiretkistä rauhanturvaamiseen. Helsinki, Karttakeskus.

Hahto, Kaisa & Vainio, Juha 2016: Poliisien puoluekannat selvisivät suurkyselyssä - kaksi puoluetta virkavallan suosiossa. Kaleva. Luettavissa: <https://www.kaleva.fi/poliisien-puoluekannat-selvisivat-suurkyselyssa-ka/1767135>.

Hakahuhta, Ari 2020: Armeijan käymättömyydestä nousi haloo – Katso varusmiespalveluksen aloituksen erot maakunnittain: Kaakkois-Suomi paras, Pirkanmaa heikoin. YLE. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11217159>

Hietaniemi, Tuija 1992: Lain vartiossa. Poliisi Suomen politiikassa 1917-1948. Helsinki, Suomen historiallinen seura.

Heiskanen, Heikki 2016: Tausta: Hämmäntävä pelottava hybridisota – vaan mitä se oikein on? YLE. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-9328472>.

Häkkinen, Teemu & Kaarkoski, Minna & Tilli, Jouni 2020: Maanpuolustustahto Suomessa.

Juntunen, Ritva 2014: Lakimiesuutiset. Luettavissa: <https://lakimiesuutiset.fi/poliisin-sota/>.

Jyväskylän yliopiston verkkosivu Koppa 2015. Määrällinen tutkimus. Luettavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>. Luettu 25.10.2021.

Kallonen, Kari 2020: Lauri Törni. Mannerheim-ristin ritari ja USA:n vihreiden barettien sankari. Helsinki, Readme.fi.

Kontula, Osmo 1996: Poikkeusolojen rikollisuus. Helsinki, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Koponen, Jerry & Virtanen, Topi 2021: Poliisin tehtävät sota-aikana kotirintamalla. Poliisiammatti-korkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Lauerma, Matti 1966: Jääkäripataljoona 27. Helsinki, WSOY.

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta (MTS) 2020: Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Luettavissa: https://www.defmin.fi/files/5068/Suomalaisten_mielipiteita_ulko-ja_turvallisuuspolitiikasta_maanpuolustuksesta_ja_turvallisuudesta_2020.pdf. Luettu 25.10.2021.

Maavoimat 2020: Naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeneiden määrä kasvussa. Luettavissa: <https://maavoimat.fi/-/naisten-vapaaehtoiseen-asepalvelukseen-hakeneiden-maara-kasvussa>.

Malin, Tuula 2016: Hybridisota pyrkii horjuttamaan yhteiskuntaa - näin Suomi varautuu. YLE. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-8664884>.

MTV uutiset – STT 2021. Koronapandemia lisäsi etenkin nuorten ja naisten kiinnostusta vapaaehtoiseen maanpuolustukseen - "Kriisi pistää miettimään, miten itse kukin voi kantaa kortensa kekoon". MTV. Saatavilla: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/koronapandemia-lisasi-etenkin-nuorten-ja-naisten-kiinnostusta-vapaaehtoiseen-maanpuolustukseen-kriisi-pistaa-miettimaan-miten-itse-kukin-voi-kantaa-kortensa-kekoon/8069488#gs.8ss4p8>

Niiranen, Pekka 2020: Reserviläisjärjestöt huolissaan nuorten maanpuolustustahdon laskemisesta – vastuuta säilytetään nyt koululle ja kodille. YLE. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11720347>.

Nokkala, Arto 2014: Kyky ja tahto. Suomen puolustus murroksessa. Jyväskylä, Docendo Oy.

Poliisiammattikorkeakoulu 2013: Poliisikoulutuksen uudistus varmistui – haku alkaa tammikuussa. Luettavissa: <https://polamk.fi/-/poliisikoulutuksen-uudistus-varmistui-haku-alkaa-tammikuussa>. Luettu 2.11.2021.

Politkovskaja, Anna 2002: Toinen Tshetshenian sota. Helsinki, Like kustannus.

Poliisimuseo. 1930-luku – Laittomuuksia ja väkivaltaa. Poliisimuseo. Pääsyaatimukset eri aikoina. Luettavissa: <https://poliisimuseo.fi/paasyvaatimukset-eri-aikoina>. Luettu 26.10.2021. Luettavissa: <https://www.poliisi100.fi/1930-luku>. Luettu 26.10.2021.

Puolustusministeriön internetsivut. Luettavissa: www.defmin.fi.

Puolustusvoimat 2021: Ennätysmäärä naisia haki vapaaehtoiseen asepalvelukseen. Luettavissa: <https://puolustusvoimat.fi/-/1950813/ennatysmaara-naisia-haki-vapaaehtoiseen-asepalvelukseen>.

Puolustusvoimat: Puolustusvoimien historiaa – Turvaa ja vapautta vailla. Luettavissa: <https://puolustusvoimat.fi/web/historia/puolustusvoimien-historia#puopuo> Luettu 01.11.2021

Ries, Tomas 1989: Luja tahto. Suomen puolustaminen. Helsinki, Kustannus Oy Suomen Mies.

Salomaa, Markku 2015: Erikoisjoukot iskevät ensimmäisinä. Jyväskylä, Docendo Oy.

Satamo, Vesa 2003–2006: Poliisikunnan uhri isänmaalle 1939–1945.

Suojelupoliisi. Suojelupoliisin edeltäjät. Luettavissa: <https://supo.fi/supon-edeltajat>. Luettu 26.10.2021.

Spännäri, Aleksi 2019: Poliisitaustaiset henkilöt kriisinhallintatehtävillä. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Sotasampo. Luettavissa: <https://www.sotasampo.fi/fi/casualties/> . Luettu 27.10.2021.

STT 2020: MTS-kysely: Nykymuotoisen asevelvollisuuden kannatus ja maanpuolustustahto laske-
neet. YLE. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11690235>.

Swanström, Andre 2018: Hakaristin ritarit. Suomalaiset SS-miehet, politiikka, uskonto ja sotarikokset. Jyväskylä, Atena Kustannus Oy.

Tanner, Matti 2021: Ennätysmäärä naisia haki armeijaan. Iltalehti. Luettavissa: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/62f76e6e-f555-40dd-aac7-aff31345fda1>.

Valtioneuvosto 2017: Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017.

Vesterbacka, Marko 2020–2021: Kun isolla kengällä astuu, jää iso jälki. Kahdeksantoista näkökulmaa poliisin työhön. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu.

LIITTEET

1 Kysymyslomake

Oletko:

- Mies
- Nainen

Jos Suomeen hyökätään, niin olisiko suomalaisten mielestänne puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Jos Suomeen hyökätään, niin olisitko itse valmis osallistumaan maanpuolustuksen eri tehtäviin kykyjenne ja taitojenne mukaan?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Mikä on mielestänne lähitulevaisuudessa Suomen turvallisuutta eniten uhkaava tekijä? (valitse yksi mielestäsi eniten huolta aiheuttava tekijä)

- Sotilaallinen hyökkäys

- Ulkomaiden poliittinen tai taloudellinen painostus
- Terrorismi
- Kansainvälinen rikollisuus
- Tartuntataudit, epidemiat
- Ilmastonmuutos
- Suuronnettomuudet (esimerkiksi ydinvoimalaonnettomuudet)
- Jokin muu, mikä?

Millaiseksi arvioitte sotilaallisen tilanteen Suomen lähialueilla seuraavan kymmenen vuoden aikana?

- Vähemmän uhkaava
- Sama kuin nykyään
- Uhkaavampi
- En osaa sanoa

Pitäisikö Suomen puolustusjärjestelmän perustua mielestänne (valitse yksi)

- Nykyisen kaltaiseen vain miehiä koskevaan yleiseen asevelvollisuuteen ja naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen
- Sekä miehiä että naisia koskevaan yleiseen asevelvollisuuteen
- Sekä miehiä että naisia koskevaan vapaaehtoiseen asevelvollisuuteen
- Ammattiarmeijaan
- En osaa sanoa

Miten suhtaudutte siihen, että Suomessa siirryttäisiin sekä miehiä että naisia koskevaan yleiseen kansalaispalvelukseen, joka voitaisiin suorittaa joko siviili- tai varusmiespalveluna?

- Myönteisesti
- Kielteisesti
- En osaa sanoa

Pitäisikö Suomen mielestänne pysyä sotilaallisesti liittoutumattomana?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Pitäisikö Suomen mielestänne pyrkiä sotilasliitto Naton jäseneksi?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Oletteko itse suorittanut

- Varusmiespalveluksen
- Siviilipalveluksen
- En kumpaakaan näistä

Mikäli olet suorittanut varusmiespalveluksen, kuulutko sotilasarvotasi

- Miehistöön

- Aliupseeristoon
- Upseeristoon

Pitäisikö poliisin osallistua aktiivisesti myös maanpuolustuksellisiin tehtäviin? (Esimerkiksi pitäisikö mielestänne työelämässä tai jo poliisikoulutuksessa ottaa esille poliisin varautumista sotilaallisiin kriisitilanteisiin tai muihin poikkeusoloihin sekä harjoitella myös niihin liittyvää toimintaa?)

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

